HET KRUIS VAN CHRISTUS.

ACHTTAL LEERREDENEN

door

J. F. VAN OORDT, J. W. ZOON,

HOOGLEERAAR TE LEIDEN.

LEIDEN,

P. H. VAN DEN HEUVELL.

1843.

ACHTTAL LEERREDENEN.

HET KRUIS VAN CHRISTUS.

ACHTTAL LEERREDENEN

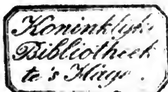
DOOR

J. F. VAN OORDT, J. W. ZOON,

HOOGLEERAAR TE LEIDEN.

LEIDEN,
P. H. VAN DEN HEUVELL.

1843.

GEDRUKT BIJ J. G. LA LAU.

AAN

DE HERVORMDE KERK IN NEDERLAND,

BIJZONDER

AAN

DE NEDERDUITSCHE HERVORMDE GEMEENTEN

TE

Nederlangbroek, Alkmaar, Utrecht,

Groningen en Leiden;

BIJ WELKE HIJ HET VOORREGT HAD HET EVANGELIE DER ZALIGHEID

TE VERKONDIGEN, CHRISTUS EN DIEN GEKRUIST TE PREDIKEN,

WORDEN DEZE LEERREDENEN

IN GEMEENSCHAP DES GELOOFS EN DER LIEFDE

OPGEDRAGEN

DOOR

den Schrijver.

EEN WOORD

AAN

DEN LEZER,

OVER DE UITGAVE DEZER LEERREDENEN.

Meermalen ben ik van onderscheiden zijden aangezocht, om althans eenige mijner leerredenen door den druk gemeen te maken. Steeds heb ik mij beleefdelijk van die aanzoeken ontslagen; ik meende vrij standvastig in mijn besluit te zijn, om buiten enkele redenen, die wegens de gelegenheid misschien eenig belang voor het oogenblik hadden, van dien aard niets uittegeven. Ik had daartoe twee geldige redenen. De eerste lag in het oordeel over mijn werk, dat ik mij zelven vrij wel toevertrouwde, en waarbij ik overtuigd was, dat daarin niet zoo veel bijzonders was, als wezen moest, om in een' tijd, waarin de kanselwelsprekendheid door den arbeid van velen eene vrij groote hoogte bereikt heeft, en waarin het godsdienstig publiek door menigte van bundels predikatiën, waaronder ook zeer voortreffelijke, misschien wel wat overvoêrd wordt,

de uitgave waardig te zijn. De tweede reden is meer algemeen mijne overtuiging, dat leerredenen, of gelijk ik ze, naar den aard der zake, liever noem, predikatiën eigenlijk geschikt zijn om gehoord en minder om gelezen te worden. Misschien is dat ook bij mij bijzonder het geval. Ik bezit de gave niet, om mij het eens geschrevene zoo eigen te maken, dat ik het eenvoudig en gemakkelijk, als sprekende tot de gemeente, zonder eenige hulp voor mijn geheugen, kan voordragen; eerder zou mij dan nog die eigen zijn van oogenblikkelijk uit den geest te spreken. Van daar maak ik steeds gebruik van mijn opstel, maar bind er mij evenwel zoo weinig slaafs aan, dat er op den kansel hier wat voorbijgegaan, daar wat veranderd en vooral niet zelden wat bijgevoegd wordt, en het laatste is, wanneer ik in die stemming van ingenomenheid, afhankelijkheid en vertrouwen ben, die mij bij de Evangelieprediking nooit moest ontbreken, doorgaans niet het minste. Daar komt bij, dat ik de gebreken van mijnen stijl, waaronder vooral soms bovenmatige lengte der volzinnen, die het den lezer dikwijls moeijelijk genoeg maken kan, door mijne voordragt eenigzins schijn te verhelpen; althans ik ondervond dikwijls, dat men mij als spreker eene vrij hooge mate van gemakkelijkheid en duidelijkheid niet ontzeide, welke men mij als schrijver niet zoo gaaf toekende.

Ziedaar de redenen waarom ik tot hiertoe geene leerredenen uitgaf. Zij bestaan nog in alle hare kracht, en evenwel kom ik nu, met dezen kleinen bundel te voorschijn, wenschende dat dezelve vele lezers vinden bij-

zónder in onze Nederlandsche hervormde kerk. Ik doe het thans door niemand daartoe aangezocht, uit eigenen aandrang mijns gemoeds. Ik geef leerredenen uit, zoo als zij door mij zijn geschreven; leerredenen, nimmer voor iemand anders dan voor mijne hoorders bestemd, uitgesproken in onderscheiden jaren, doorgaans zonder eenig verband tot elkander opgesteld, en echter allen tot dezelfde zaak betrekking hebbende, zoodat zij den blaam van eenzelvigheid misschien niet geheel zullen kunnen ontgaan, althans die verscheidenheid, op welke men doorgaans, en teregt, bij de uitgave van de leerredenen zich toelegt, geheel missen. Ik geef eindelijk leerredenen ter lezing en beoordeeling, die, wat althans het grooter deel aangaat, van de zijde der kunst, hetzij men op het plan, hetzij men op de ontwikkeling lette, ook in vergelijking van mijnen overigen kansel-arbeid, die onderscheiding niet verdienen; zoodat ik anders zou hebben moeten kiezen, indien ik ook maar eenigzins beoogd had, door de uitgave eenigen roem als kanselredenaar te bejagen. — Het scheen mij niet ongepast eenige rekenschap te geven van de reden, die mij daartoe bewoog, en daarmede tevens het oogpunt op te geven, waaruit ik wensch, dat en de uitgave en de leerredenen zelve mogen beschouwd worden.

Onder de beschuldigingen, die men niet geschroomd heeft openlijk tegen mij en mijne ambtgenooten te Groningen, bij de Synode der Hervormde Kerk, of liever, want daartoe moest eigenlijk zoowel het aan de Synode gerigt Adres, als een onlangs uitgegeven Geschrift dienen, bij de menigte der leden van die kerk, in te bren-

gen, was er geene mij meer grievend, dan deze, dat wij geenen Zaligmaker zouden erkennen, die voor ons gestorven is, het kruis van Christus zouden verloochenen of verijdelen, het bloed des Verbonds onrein achten. Als men het er op had toegelegd mij iets te ontzeggen, dat mij boven alles dierbaar is, en alzoo de innigste verontwaardiging in mij op te wekken, men had niet beter kunnen doen, want heilig en dierbaar is mij ook het kruis van Christus, met Paulus zeg ik, 't zij ver van mij, dat ik in iets anders roeme, en ik ken geen' grooteren hoon voor eenen bedienaar van het Evangelie der verzoening, dan dat men van hem zegt, dat hij Christus en dien gekruist niet predikt.

Dien smaad deed en doet men mij aan. En hoe zeer ik dien in zoo ver te gemakkelijker dragen kan, naar mate ik te dezen opzigte meer een volkomen rein geweten voor den Heer heb, en ik te dien aanzien mij vrijmoediger op de getuigenis van allen, die mij hooren, kan beroepen, en het mijnen beschuldigers zeggen: vraagt het hen, wat ik telkens openlijk predikte, zij weten wat ik gesproken heb; kon ik echter den wensch bij mij niet onderdrukken, om tegen over mijne aanklagers eenige daadzaak luid en openbaar te doen spreken. Zoo ontstond de gedachte om eene proeve van mijne prediking, bepaaldelijk over dat onderwerp, openbaar te maken, door het uitgeven van eene en andere leerrede, in het tijdvak van 1834—1842, *op hetwelk de beschuldiging voornamelijk zal moeten zien, door mij te Groningen, en gedeeltelijk ook elders gehouden. Toen de gemeente zich in dit jaar wederom met de gezette overdenking*

van de lijdensgeschiedenis zou gaan bezig houden, verlevendigde zich dat denkbeeld met zulk een' sterken aandrang bij mij, dat ik niet nalaten kon het te verwezenlijken, en alzoo zien deze leerredenen van mij het licht.

Waartoe intusschen zulk eene openbaarmaking? Om hen van dwaling of overijling te overtuigen, welke de Schrijvers van het Tijdschrift Waarheid in Liefde, *althans de Hoogleeraren, die mede tot de Redactie van hetzelve behooren, op die wijze voorstelden? Zou dit mogelijk zijn bij hen, die van de meest overdrevene uitdrukkingen, overdreven ook in 't oog van hen, die tegen de zoogenaamde Groninger school ten sterkste zijn ingenomen, na maanden van rustig nadenken, verklaren, dat zij met rijp beraad en opzettelijk gebezigd zijn? Zou ik het ook kunnen willen, zoolang zij den prediker van Christus niet aan het Evangelie, maar aan eenig geliefkoosd, of naar hun inzien geldig leerbegrip willen getoetst hebben, of zelfs zulk een begrip voor het Evangelie, voor de prediking van Christus in de plaats stellen? Zal het dan zijn om mij zelven te verdedigen, of mijne aanklagers te beschuldigen? Ik zeg met Paulus, mij is voor 't minst van hen geoordeeld te worden of van eenig menschelijk oordeel, en zoo is het met hen ook; die hen en mij oordeelt is de Heer. Neen, niet om hen, noch om mij, maar om der gemeente wille, worden deze woorden aangaande het kruis van Christus openbaar gemaakt. De beschuldiging, zoo sterk en stout voortgebragt, door mannen, die voor 't geen hun waarheid is, die over de gemeente*

ijveren; door mannen, onder welke er zijn, die door begaafdheden, kundigheden, gemoedelijken zin en naauwgezet leven bij velen in hooge achting staan, kan niet nalaten indruk te maken op de gemoederen van niet weinigen in de hervormde kerk. Mijne betrekking tot die kerk laat niet toe, dat men daaromtrent onverschillig zij, ik gevoelde mij verpligt de hervormde gemeente in Nederland eenigzins in staat te stellen tot het oordeel, of ik, die mede arbeid aan de vorming van toekomstige bedienaars van het Evangelie, al dan niet, en hoe ik Christus den gekruiste predik. In het bijzonder dacht ik aan de gemeenten, welke ik door de genade Gods heb mogen dienen in het Evangelie, vooral die, bij welke ik het herders- en leeraarsambt heb mogen bekleeden, en welker hartelijke liefde tot mij om des Evangelies wil nooit uit mijn hart kan worden gewischt. Hoe, indien die mij altijd dierbare gemeenten, bijzonder ook die van Utrecht, bij welke ik mijne bediening aanvaardde met de betuiging: ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en dien gekruist; in welke ik het langst vertoefde en zoo vele Christelijke vrienden, zoo vele leerlingen had, die ik mogt opleiden tot de kennis van Christus, tot het geloof in, en de liefde tot Hem, in twijfel over mij gebragt waren, of ik ook mijne beginselen sedert verzaakt, mijnen Heer miskend, zijn kruis verloochend konde hebben? Ik gevoelde mij gedrongen door de liefde en de gemeenschap, die wij hadden, en zoo ik wensch, behouden in den Heer, die gemeenten te doen zien: zoo heb ik gepredikt, zoo predik ik nog; ik ken geen ander Evan-

gelie, ik blijf bij het kruis van Christus. En ziedaar dan ook de reden, waarom ik dezen bundel aan de Hervormde Kerk in Nederland, en bijzonder aan de Gemeenten, aan welke ik vroeger het Evangelie verkondigde, of nog verkondig, en aan welke ik dus door naauwere gemeenschap verbonden ben, meende te mogen opdragen.

Dit is dan ook het oogpunt, waaruit ik wensch, dat deze leerredenen mogen beschouwd worden, als eene proeve namelijk van mijne prediking van het kruis van Christus. Men verwachte echter daaromtrent niet te veel. Onuitputtelijk rijk is de kennis van Christus, ook de openbaring van hem aan het kruis, zoodat het op zich zelf schier onmogelijk zijn zoude al de oogpunten op te geven, waaruit zij zou kunnen beschouwd worden. Veelzijdiger intusschen en veel vollediger beschouwing zou ik den lezer aanbieden, indien ik opzettelijk eenen bundel leerredenen vervaardigd had met het oogmerk, om hetgeen ik in het kruis van Christus eerbiedig opmerk, openbaar te maken. Een oogenblik was mij zelfs de gedachte voor den geest om dat te doen, waartoe mij welligt de lijst der bijbelteksten in het bekende Adres, ten bewijze, dat wij een ander Evangelie zouden prediken, dan de Apostelen des Heeren, ja de Heer zelf gepredikt hebben, voorhanden, mede eenen leiddraad had kunnen geven. Maar ik kwam daarvan spoedig terug; niet latere opstellen, onder den indruk der beschuldiging vervaardigd, maar alleen proeven van mijne prediking, zoo als die vrij uit mij zelven, zonder aan iets van dien aard te denken, geschied was,

konden aan mijn oogmerk beantwoorden. Het kon intusschen daarbij wel niet anders, of er moesten hier en daar soortgelijke denkbeelden en oogpunten terugkomen, of er moest ook een en ander belangrijk oogpunt van beschouwing gemist worden. Het laatste is ook gedeeltelijk daaraan toe te schrijven, dat de Academiepredikers te Groningen, gedurende de weken, in welke de gemeente zich met de gezette overdenking der lijdensgeschiedenis, welke geheel buiten de Academiebeurt omging, bezig hield, doorgaans het een of ander behandelden op het lijden des Heeren betrekking hebbende, en soms daarin elkanders prediking aanvulden, waarvan men in de vierde leerrede een en ander bewijs kan vinden. En hoezeer mij, die eenvoudig mijnen weg ga, die mij zoo gaarne aansluit aan al wat in onze kerk voortreffelijk was en is, die geen' anderen titel begeer dan dien van leerling van Christus, en alleen naar zijne school allen wensch te leiden, niets onaangenamer is, dan het denkbeeld van medestichter te zijn, althans mede te behooren tot zekere school, die hare eigene, soms vreemde en nieuwe begrippen heeft, mag ik het om der waarheid wil hier niet verzwijgen, dat ik volkomen overtuigd ben van de instemming mijner ambtgenooten te Groningen met den geest en de strekking van deze mijne redenen, zoodat men ze veilig als eene proeve beschouwen kan, hoe door de zoogenaamde Groninger school het kruis van Christus wordt gepredikt.

Nog een enkel woord wil ik hier bijvoegen over de keuze en den inhoud der redenen, hetgeen tevens misschien dienen kan om een en ander aangaande de strek-

king van het geheel op te helderen, want ik heb mij in de keuze uit velen bepaald tot die, welke mij voorkwamen eene meer of min eigenaardige strekking te hebben. Tijdorde heb ik daarin niet gevolgd, de laatste in den Bundel had dan de eerste moeten zijn; 't is meer eene orde van onderwerpen, schoon die, behoudens eene enkele uitzondering, in geen opzettelijk verband met elkander staan. Ik ben begonnen met de algemeene beschouwing van den waren aard der lijdensprediking, welken ik meende, zonder eenige aanmatiging, te mogen voorstellen, omdat ik, als Academieprediker, bijzonder ook de opleiding mijner kweekelingen tot het prediken mogt en moest bedoelen. Ik heb echter daarin niet mijne denkbeelden, maar die van den hoogverlichten Apostel Paulus ontwikkeld. Er is daarin iets eigenaardigs, 't geen ik bespeurde, dat sommiger opmerkzaamheid niet ontgaan is, en niet bij allen goedkeuring heeft gevonden. Dit namelijk, dat die prediking daarin tot de geschiedenis en bijzonder tot de verkondiging van Christus, zoo als deze daar de hoofdpersoon is, bepaald, en niet tot het voorstellen van leerstukken uitgestrekt wordt. Dit is overeenkomstig mijne overtuiging, dat Christus zelf, zoo als hij in de geschiedenis voorkomt, de eigenlijke inhoud van het Evangelie is. Men zal dezelve in het grooter deel dezer leerredenen wedervinden, waar steeds de geschiedenis gebezigd wordt om daarin de waarheid, zoo als die in Christus is, aan te wijzen. Bijzonder geldt dat ook van de vijfde leerrede, bij welke ik, om het belang der zaak, de bovenmatig lange inleiding, welke ik op zich zelve als een gebrek erken,

en die naar eene bijzondere aanleiding door mij werd uitgesproken, opzettelijk onveranderd heb gelaten, omdat daarin deze wijze van voorstellen nog iets meer ontwikkeld wordt. Dat ik intusschen de waarheden, welke ons in die geschiedenis openbaar worden, niet verwaarloos, kan het tweede deel dierzelfde leerrede, kunnen ook al de volgende getuigen. Het onderscheid ligt alleen daarin, dat ik geene leerstukken vooropzet, of bij de geschiedenis als onderwerp der prediking voeg, maar dezelve uit de geschiedenis geput en in de geschiedenis aangewezen wil hebben; en dat de blijde verkondiging van Christus zelven als den eenigen Zaligmaker, zoo als hij zich in zijne verschijning openbaart, mij het eigenlijk Evangelie, het onderwerp der prediking is. Ik meen, dat ik daarin de Apostelen des Heeren tot voorgangers heb, gelijk het Paulus was, dien ik in deze rede volgde; Paulus, die steeds zegt niet dan Christus te prediken, maar daarom niet verzuimde om die prediking te doen strekken tot bevordering van de kennis der waarheid bij, en tot volmaking van de gemeente en van elken Christen. »Denwelken," dus spreekt hij van Christus de hoop der heerlijkheid, »denwelken wij verkondigen, vermanende een' iegelijken mensch en leerende een' iegelijken mensch in alle wijsheid, opdat wij zouden een' iegelijken mensch volmaakt stellen in Christus Jezus" [1]). Hoe men daar nu ook over denken, en daar al of niet mede instemmen moge, dit zal toch wel zeker zijn, dat een Evangelie, hetwelk gevonden wordt

[1]) *Coloss.* I. 28.

in de verkondiging van Christus, en wel zoo als hij verschijnt in de geschiedenis, niet zijn kan, gelijk sommigen lasteren, een nieuw en nu, naar het schijnt, proefhoudend Evangelie, door de menschelijke wijsheid, bij het licht van eigen ingeving, gekeurd en geijkt [1]). *Men moge aanmerkingen, zelfs gegronde aanmerkingen maken op onze opvatting en onze verklaring van het Evangelie, maar dat Evangelie zelf, de verkondiging van Christus, is zeker het oude Evangelie, en hoe meer het tot daadzaken bepaald wordt, des te meer boven alle willekeur van menschelijke wijsheid verheven.*

Op deze voorstelling van de ware lijdensprediking laat ik eene proeve van dezelve volgen, eene eigenlijke lijdenstekst, naar de orde in de Leidsche gemeente gebruikelijk. Heb ik immer gevoeld, dat het gemakkelijker is, zich zelven en anderen een ideaal voor te stellen, dan het te verwezenlijken, het is daarbij; en evenwel ik kon die niet achterwege laten. Geen tekst is misschien meer geschikt om het door mij voorgestelde in praktijk te brengen, en als door eene proeve optehelderen. Het is daarenboven eene rede door mij in Maart 1842 *vervaardigd en uitgesproken, in den tijd dus, waarin de beschuldigingen tegen mij werden gereed gemaakt. Misschien wel was ik op hetzelfde oogenblik bezig met dit opstel over de kruisiging van Christus, waarop men zich onledig hield met te schrijven, dat ik geenen verlosser, die voor ons gestorven is, erkende, dat ik zijn kruis verijdelde.*

---

[1]) *Adres aan de Algemeene Synode, bl.* 24 *en* 25.

Opzettelijk voegde ik eene eenvoudige beschouwing van de gelijkenis der halstarrige wijngaardeniers hier bij, omdat zij misschien dienen kan, om iets, dat als het toppunt der ergernis werd opgegeven, dat namelijk, volgens deze gelijkenis, het doel van Jezus komst op aarde niet geweest is, opdat hij sterven zou, eenigzins op te helderen. De vraag zal hier wel zijn, heeft Jezus het daar ter plaatse zoo voorgesteld? Zoo neen, dan worde dat aangewezen; zoo ja, dan zal men zich toch, hoop ik, aan den Heer zelven niet ergeren, wanneer Hij iets zegt, dat met onze aangenomen begrippen niet overeenkomt. Bij de beschouwing van het doel en de strekking van het lijden des Heeren, die altijd hoofdzaak is, heeft men doorgaans de beschouwing van de oorzaken van dat lijden te veel uit het oog verloren. Op deze, als in de menschen in de eerste plaats en vooral gelegen, wijst de Heer in de gelijkenis. Dat wij echter ook te dien opzigte noch God, uit wien alle dingen zijn, noch den Heer zelven, die zich vrijwillig in den dood gaf, voorbij zien, moge de daarop volgende rede, welke de zaak geheel van de zijde van Jezus zelven beschouwt, bewijzen. Het is vooral daarom, dat ik die rede, in welke ik mij het minst heb kunnen voldoen en het meest gevoel, hoe ver ik gebleven ben achter hetgeen dit heilige woord des Heeren vordert, gemeend heb niet te mogen achter houden. Blijft het sommigen nog moeijelijk de voorstelling in de gelijkenis met de gedachte aan de noodzakelijkheid van het lijden en sterven van Christus tot verlossing van zondige menschen overeen te brengen, misschien kan eene aanmer-

king daaromtrent in de vijfde leerrede hun tot eenige opheldering dienen [1]*; zij strekke althans ten bewijze, hoe weinig ik die noodzakelijkheid in twijfel trek.*

Die vijfde leerrede stelt dan de oorzaken en het oogmerk van het lijden des Heeren geheel onderscheidenlijk en als tegenover elkander staande voor. Zij is in zoo ver eene uitbreiding van hetgeen aan het slot der derde rede aangaande de hooge wijsheid Gods, welke hetgeen door der menschen schuld gedaan is, bezigt tot der menschen zaligheid, door ons was opgemerkt. Zij is tevens eene proeve, hoe het in de geschiedenis zelve openbaar wordt, dat de Heer Jezus Christus leed om de zonden der menschen, ten einde hen van zonde te verlossen. Eene meer uitvoerige voorstelling of verdediging van mijne verklaring der niet gemakkelijke plaats, achtte ik voor den Christelijken kansel ongepast. Misschien geef ik die bij gelegenheid elders. Eindelijk heb ik in diezelfde leerrede, gehouden op een' dag, op welke de gemeente het Avondmaal des Heeren gevierd had, zoo als er te Groningen steeds twee in de zoogenaamde lijdensweken invallen, hetgeen naar tijdsgelegenheid gezegd werd, onveranderd laten staan. Deels was dit noodzakelijk, daar het aan het onderwerp der inleiding kracht en nadruk mededeelde; deels wilde ik de redenen zooveel mogelijk geven zoo als zij uitgesproken waren. Daarom bleef het ook bij de volgende rede, in een ander jaar uitgesproken. Het alzoo in 't voorbijgaan ge-

---

[1] *Bl.* 129.

zegde, want de eigenlijke nabetrachting op het Avondmaal werd in de namiddag-godsdienstoefening door de leeraren der gemeente gehouden, moge dan nu tevens tot eene proeve dienen, of het Heilig Avondmaal des Heeren ons ook nog iets anders is, dan eene ijdele vertooning, tot welke wij gezegd worden het te maken. De zesde leerrede stelt voor het overige het lijden des Heeren meer in betrekking tot hem zelven voor, echter zoo ik hoop, op zulk eene wijze, dat men het ligtelijk gevoelen zal, hoe ook dat met onze zaligheid in verband staat.

Omtrent de zevende leerrede, die niet zoo zeer een bijzonder oogpunt van het lijden des Heeren ontwikkelt, maar veeleer hetzelve in 't algemeen in zijne hooge waarde, voor den prediker zoowel als voor den Christen voorstelt, behoef ik naauwelijks iets te zeggen. Zij is in mijne eigene schatting de eerste; zij is het vooral naar het doel dezer uitgave, als eene ronde verklaring van mijne ingenomenheid met het kruis van onzen Heer Jezus Christus. Ik voeg er alleen nog bij, dat deze leerrede door mij ook elders, en bepaaldelijk voor bijna drie jaren te 's Gravenhage, voor een hoogst aanzienlijk gehoor, gehouden, en misschien de meest bekende mijner predikatiën is; waarom zij welligt, reeds voor de uitgave, in de beoordeeling mijner denkwijze te dien aanzien, eenigzins had kunnen en mogen in aanmerking komen.

Doch hoe hoog ik het kruis van Christus ook schatten moge, ik oordeel echter, dat men niet scheiden moet hetgeen ten naauwste is zamenverbonden, dat men niet

eenzijdig alleen in den dood van Christus, maar in zijnen geheelen persoon, in zijne geheele verschijning, de verlossende kracht van Hem onzen Zaligmaker erkennen moet. In het bijzonder is er een naauw verband tusschen zijn lijden en zijne verheerlijking, tusschen zijnen dood en zijn herleven om niet meer te sterven. Niet een doode, maar een levende Zaligmaker is het, dien wij behoeven, dien wij in Hem bezitten, en ook als wij zijn lijden en sterven prediken, denken wij aan zijn woord: Ik leef, en ik ben dood geweest, en ziet ik ben levend in alle eeuwigheid. De gedachte daaraan wekte mij op, om den bundel, aan het kruis van Christus gewijd, met eene leerrede te besluiten, die het sterven des Heilands met zijn herleven, en beide met zijne heerschappij over levenden en dooden in verband beschouwt. Ook deze leerrede is geheel zoo als ik dezelve geschreven had, en hetgeen aangaande het veroordeelen van elkander daar staat, stond er, eer ik kon vermoeden, dat dit in ons Vaderland nog tot zulk eene hoogte zou komen, of dat ik zelf mede het voorwerp daarvan wezen zou.

Doch reeds genoeg, misschien reeds te veel heb ik gezegd aangaande dezen mijnen arbeid. Gode, die mijne bedoeling daarmede kent, beveel ik vertrouwend de uitkomst. Den lezer verzoek ik, dat hij, zonder vooringenomenheid of vooroordeel leze, en niet voorbijzie wat tot zijne stichting zou kunnen dienen. Den Heer bid ik, dat Hij het in zwakheid geschrevene zoo zegene door zijne kracht, dat het mede dienstbaar moge zijn, om althans eenigen te doen opwassen in de genade en in de

kennis van Hem. Ons gedurig gebed voor elkander zij het woord des Heeren: Heilige Vader! heilig ze in uwe waarheid, uw woord is waarheid; en moge het daarbij onzer aller toeleg zijn, door hetzelfde geloof in, en dezelfde gemeenschap met den gekruisten en eeuwig levenden Heer, om bij aanvang of voortgang, niet meer ons zelven te leven, maar dien, die voor ons gestorven en opgewekt is. Dat geve God naar den rijkdom zijner genade in Christus!

Leiden, 25 Maart
1843.

LIJST

DER

LEERREDENEN.

I.

DE WARE LIJDENSPREDIKING, NAAR DE BESCHRIJVING VAN PAULUS . . . . Blz. 1—26.

Gal. III. 1*b*.

II.

JEZUS GEKRUIST EN DAARBIJ BIDDENDE VOOR ZIJNE VIJANDEN . . . . » 27—52.

Luk. XXIII. 33 en 34*a*.

III.

DE GELIJKENIS DER HALSTARRIGE WIJNGAARDENIERS, ALS OPHELDERING VAN HET LIJDEN DES HEEREN. . . . . » 53—83.

Luk. XX. 9—19.

IV.

HET LIJDEN EN STERVEN VAN JEZUS, EENE ZELFOPOFFERING VAN HEM VOOR DE ZIJNEN TOT HUNNE HEILIGING . . . . » 85—112.

Joh. XVII. 19.

V.

ONZE ZONDEN DE OORZAAK, VERLOSSING VAN DEZELVE HET OOGMERK VAN JEZUS LIJDEN EN STERVEN AAN HET KRUIS. Blz. 113—140.

I Petr. II. 24[a].

VI.

CHRISTUS DOOR ZIJN LIJDEN WEL GEDOOD NAAR HET VLEESCH, MAAR LEVEND GEMAAKT NAAR DEN GEEST. . . » 141—168.

I Petr. III. 18[c].

VII.

HET KRUIS VAN CHRISTUS DE ROEM DES CHRISTENS. . . . . » 169—197.

Gal. VI. 14.

VIII.

JEZUS, GESTORVEN EN LEVEND GEWORDEN, DE HEER VAN DOODEN EN LEVENDEN. . » 199—224.

Rom. XIV. 9.

DE WARE LIJDENSPREDIKING,

NAAR DE BESCHRIJVING VAN PAULUS.

LEERREDE

OVER

GAL. III. 1[b].

GEZONGEN:

Ps. 111. 1 en 2.
Gez. 118. 1, 7, 9.
Gez. 125. 6.

GAL. III. 1b.

Den welken Jezus Christus voor de oogen te voren geschilderd is geweest, onder u gekruist zijnde.

Geheel verschillend is, zelfs onder Christenen in onze dagen, het oordeel over de gezette prediking van het lijden des Heeren, welke de gemeente eenige weken voor het heilrijk feest zijner opstanding bezig houdt. Gelijk deze prediking in de gemeente over het algemeen steeds van het hoogste belang werd gerekend, en zij daarom, zonder eenige opzettelijke verordening van Jezus Christus zelven of van zijne Apostelen, vàn de vroegste tijden af heeft plaats gehad en, bij alle veranderingen, ook bij zulke meer geweldige omwentelingen, bij welke van hetgeen tot daartoe bestond veel, soms meer dan raadzaam was, werd afgeschaft, heeft stand gehouden; zijn er ook nog onder ons, die zich dankbaar in dezelve verheugen, welken de wederkeering daarvan welkom is, welke daarin vinden eene vervulling van hunne christelijke behoeften, en meer gezet nog dan anders, in

die dagen tot onze gemeenschappelijke zamenkomsten opkomen. Maar het ontbreekt tevens niet aan anderen, die minder prijs daarop stellen, die het telkens wederkeerende daarvan eenzelvig vinden, die niet gaarne vertoeven bij eene zoo bekende geschiedenis, die dus daardoor geenszins worden aangetrokken en in deze weken, nog ligter dan anders, onze onderlinge bijeenkomsten nalaten. Zouden welligt beide eenen goeden grond voor hunne zoo verschillende denkwijze hebben? Althans wij willen niet ontkennen, dat hetgeen van wederzijde wordt aangevoerd, redenen zijn, die meer dan eenen schijn hebben. Met dat al zij zijn van geheel verschillenden aard; terwijl toch de laatsten meer bij de zaak op zichzelve blijven staan, en zich niet vereenigen kunnen met het telkens hooren van hetzelfde, van den Christenen hoogstbekende bijzonderheden, wier herhaling hun noodeloos schijnt; dringen de eersten meer tot de hooge beteekenis der zaak door, die nimmer geheel is doorgedacht, altijd rijk, altijd voor hen behoefte is, zoodat eene gedurige herhaling, waardoor zij opwassen in de kennis van onzen Heer Jezus Christus, hunnen eenigen Zaligmaker, hun steeds op nieuw welkom mag heeten. Waarlijk van die zijde beschouwd is het een heerlijk voorregt, is het hoogst belangrijk voor de christelijke gemeente en voor ieder onzer, dat er zulk eene gezette prediking des lijdens plaats heeft; maar deze prediking moet dan ook zoodanig zijn ingerigt, dat de diepte, de onnaspeurlijke rijkdom van Christus, daarin ontdekt wordt, dat zij het christelijk ge-

moed aangrijpt en bevredigt, en voor de bekende geschiedenis eene belangstelling opwekt en gaande houdt, door welke alle tegenwerping van noodelooze herhaling van bekende bijzonderheden bij een iegelijk, dien het om christelijke stichting te doen is, als van zelve wordt weggenomen.

Mij dacht het ware niet ongepast, ons daarbij opzettelijk te bepalen, de ware prediking des lijdens ons eenigzins voor oogen te stellen en allen te doordringen met het gevoel van derzelver hooge waarde en belangrijkheid. Bij wien kunnen wij ons daartoe beter vervoegen, dan bij den grooten prediker van het Evangelie Paulus? Het eigenaardige treffende gezegde dezes Apostels, dat ik u voorlas, trok daartoe bijzonder mijne aandacht. Het is toch eene korte levendige treffende schildering van eene ware prediking van het lijden van Christus, en stelt dezelve tevens, zoo op zichzelve, als vooral in het verband, waarin dit woord voorkomt, voor, in derzelver hoog belang en uitnemende waarde. Ziedaar dan ook de eenvoudige verdeeling onzer rede.

I. In het eerste deel zullen wij volgens den tekst ons bij de beschouwing der lijdensprediking bepalen.

II. In het tweede derzelver belangrijkheid en hooge waarde ons voorstellen.

I.

De gemeente in Galatië, door Paulus gesticht, had zich door andere leeraren van de waarheid, zoo

als die in Christus is, laten afleiden tot eene zekere wetprediking, die den naam van Evangelieprediking niet verdiende. Dit mag als de eerste en voorname aanleiding tot het schrijven van dezen voortreffelijken Brief beschouwd worden. Gelijk dan ook de inhoud hoofdzakelijk daarop nederkomt, dat hij hun het eenvoudig en waarachtig Evangelie, ook in tegenoverstelling van die wettische leeraren, duidelijk en nadrukkelijk voorstelt, en niet alleen zijn gezag als prediker, maar ook en vooral de ware, de eenige prediking van Christus tegen zulken, die hen verleidden, handhaaft. Reeds in het opschrift en de heilbede, waarmede de Brief aanvangt, zien wij het, waar het hem om te doen is. En dadelijk daarna geeft hij aanleiding en onderwerp op: Ik verwonder mij, dat gij zoo haastelijk zijt omgekeerd van Hem, die u in zijne genade geroepen heeft, Christus, tot een ander Evangelie, daar er geen ander is; die u een ander, dit voegt hij er, in overtuiging van het hoog gewigt en in verontwaardiging over hetgeen het levensbeginsel der gemeente aantastte, bij, die u een ander verkondigt dan hetgeen gij gehoord hebt, die zij vervloekt. En de geheele Brief mag te regt als eene uitbreiding en ontwikkeling van dat woord beschouwd worden, waarmede hij denzelven aanvangt. Hij begint eerst met zijne eigene roeping en het gezag van het Evangelie, dat hij verkondigde, hetgeen niet een menschelijk maar een goddelijk was, daar hij het ontving door de openbaring van Jezus Christus. Hij zelf, te voren boven anderen ijverig voor het wettische jodendom, had door die

openbaring van Jezus Christus een eigen, niet van de vroegere Apostelen afhankelijk gezag, hebbende terstond en reeds drie jaren gepredikt, eer hij met de andere Apostelen in eenige aanraking kwam. Zijn gezag als Apostel der heidenen werd veertien jaren later, toen hij weder naar Jeruzalem opging en het Evangelie, dat hij predikte, zonder eenige achterhouding had blootgelegd, door allen erkend, en hem daarbij niets van die onderhouding der wet, welke men nu den Galatiërs als noodig voorgedragen had, opgelegd. Met dat gezag had hij zelf Petrus in het aangezigt wederstaan, welk voorval hij verhaalt, en eindigt met het ware standpunt, waarop de Christen staat, niet onder de wet, maar onder God en levende door het geloof in Christus, die hem heeft lief gehad en zich zelven voor hem heeft overgegeven, aan te wijzen, en dat tegen het prediken van regtvaardigheid uit de wet zoo sterk over te stellen, dat indien de regtvaardigheid door de wet is, Christus te vergeefs is gestorven.

Van zich zelven en vooral van dit voorgestelde standpunt, waarop de Christen staat, keert hij nu in ons teksthoofddeel tot de Galatiërs terug en spreekt hun met levendigen ernst bestraffend toe: *O Gij uitzinnige Galatiërs!* Het is onverstand, waanzin, door welke zij afwijkende van het Evangelie waren aangetast. Dat doet hij nog sterker gevoelen: *wie heeft u betooverd?* Hij kiest dat woord, zonder daarom aan tooverij te denken of te hechten, maar als het krachtigste om het vreemde, het ongerijmde, het onbegrijpelijke hunner omkeering te doen gevoe-

len. Wie heeft uwe zinnen, uwe oogen door kunstenarijen verblind? Meer zegt de Apostel niet; hetgeen er toch in onzen gewonen tekst wordt bijgevoegd, *dat gij der waarheid niet zoudt gehoorzaam zijn*, wordt in de meest gezag hebbende handschriften en overzettingen van dezen Brief niet gelezen, en is waarschijnlijk eerst in eene aanteekening uit hoofdstuk 5: 7. overgenomen en daarna in den tekst ingeslopen. Eene aanmerking, die wij ons ook op den christelijken kansel veroorlooven, omdat zij tot regt verstand van onzen tekst van belang is. Want nu gevoelen wij te meer, hoe regtstreeks deze op dat vorige slaat. Onbegrijpelijk was hun onverstand, onbegrijpelijk en als door betoovering moesten zij, zich keerende tot het zoeken van regtvaardigheid uit de wet, verblind zijn, *den welken Jezus Christus openbaar voor de oogen was geschilderd als onder hen gekruist.* Die dat gezien hadden en dan nog terug keerden en van elders hunne regtvaardigheid zochten, die moesten de oogen, welke dat hadden aanschouwd, door den vorst dezer eeuw verblind hebben.

Doch wij zullen gelegenheid hebben om op dat verband terug te komen. Laat ons nu bij de woorden zelve blijven, waarin wij meenen eene beschrijving der lijdensprediking te vinden, zoo als de Galatiërs die van Paulus gehoord hadden. De prediking van het lijden zeggen wij. Het is toch aan het lijden en sterven van Jezus Christus dat de Apostel hier voornamelijk denkt. Met Christus zoo als hij aan het kruis gehangen en gestorven is, houdt zijne geheele ziel zich

bezig. Gelijk dat later in den Brief meer dan eens voorkomt, zoo vinden wij het in de twee vorige verzen. Zijne vereeniging met Christus denkt hij zich als met den gekruisten: Ik ben, zegt hij, met Christus gekruist. Het geloof aan den Zoon Gods, waarvan hij gewaagt en waardoor hij nu geheel leeft, is het geloof aan hem, die hem heeft lief gehad en zich zelven voor hem heeft overgegeven; en Christus te vergeefs niet zoo zeer geweest of geleefd, maar te vergeefs gestorven, ziedaar wat hij uitdrukt, wanneer de regtvaardigheid door de wet is. Maar wat behoeven wij van elders bewijzen; zegt hij het hier niet met ronde woorden, verklarende wat hun is voorgesteld, Jezus Christus onder u gekruist? Op dat laatste komt het hem aan, daarom moet ook dat woord de geheele voorstelling besluiten, als het gewigtigste als de eigenlijke kern derzelve. — Maar laat ons die lijdensprediking van Paulus, zoo als hij die hier kort en krachtig, eenvoudig en treffend voorstelt, iets nader beschouwen. Mij dunkt wij hebben drie punten waarop wij kunnen letten. Het is de voorstelling van de geschiedenis; het is de levendige en treffende voorstelling van dezelve; het is eene voorstelling, die zich vooral met den persoon van Jezus Christus bezig houdt.

1. Den geheelen inhoud van zijne prediking noemt Paulus meermalen Jezus Christus; hij voegt er dikwijls bij Christus den gekruisten; ja hij noemt het ook het kruis van Christus. In onzen Brief hebben wij

eene treffende proeve daarvan in de heerlijke woorden: het zij ver van mij, dat ik roemen zoude, anders dan in het kruis van onzen Heer Jezus Christus. Men is in de verklaring en voorstelling van dergelijke uitdrukkingen niet weinig afgeweken van de beteekenis der woorden en den zin des Apostels; men heeft aan eene leer van Christus of over Christus, men heeft aan leerstukken, die uit dat kruis van Christus afgeleid werden, gedacht, en de daadzaak, den inhoud der Apostolische prediking, te veel voorbijgezien. Het is intusschen te dezer plaatse, waar de Apostel zich het duidelijkst, zich zoo uitdrukt, dat niemand hem misverstaan kan. Hij spreekt niet van zijne leer, niet van zijne woorden, niet van zijne prediking zelfs; neen, hoewel hij deze laatste bedoelt, drukt hij het echter zoo uit, dat het onzin zijn zoude, indien wij het op eenige redenering, indien wij het op iets anders dan op het verhaal, de voorstelling, de verkondiging van eene gebeurde zaak zouden toepassen. Hetgeen den Galateren door zijne prediking was te beurt gevallen, was eene schilderij, die hij hun als voor de oogen had afgemaald; zij hadden Jezus Christus gekruist als het ware aanschouwd op het tafereel, dat daarvan voor hunne oogen was opgehangen. Wij erkennen, het is een beeld dat Paulus bezigt, maar ieder gevoelt het tevens, een beeld, dat niet anders, dan van eene gebeurtenis, vatbaar om in prent gemaald te worden, eenige beteekenis hebben en alleen daarop toegepast worden kan. Zoo is dan hetgeen Paulus hier van zijne prediking zegt hetzelfde, dat

nog in de christelijke gemeente bij uitstek de lijdensprediking heet, dat in deze dagen, overal waar men het christelijk jaar onderhoudt, der gemeente wordt voorgesteld, de geschiedenis namelijk van het lijden en sterven van Christus, alle die bijzonderheden en daadzaken daarvan, welke vatbaar zijn om voor de oogen te worden geschilderd. Noemt Paulus bijzonder, dat hij gekruist is, hij noemt het toppunt van alles; maar die geheele gedenkwaardige nacht en dag, die de laatste waren van het leven van Jezus op aarde, dat geheele lijden, dat hij gewoon was de ure te noemen, dat daar begon in den hof Gethsemane en eindigde op den heuvel Golgotha, mag tot dit tafereel gebragt worden. De geschiedenis, met welke uwe aandacht zich in deze dagen in de christelijke zamenkomsten gedurig bezig houdt, is hetgeen Paulus den Galatiërs voorstelt, als hun voor de oogen geschilderd.

2. Maar zeg ik te veel, wanneer ik er bijvoege, dat dit ons tevens reeds wijst op de levendige en indrukmakende wijze van deze voorstelling? Of is het niet alleen, wanneer een verhaal op zoodanig eene wijze geschiedt, dat wij het niet alleen hooren, maar dat het zich als vertegenwoordigt voor onzen geest, en wij, weggesleept door de levendigheid der voorstelling, ons verbeelden het te aanschouwen, dat wij het eene schildering der zaak noemen? Paulus drukt het nog sterker door er zelfs bij te voegen *voor de oogen* geschilderd is. Ja als of dit niet genoeg ware, zegt hij nog eens *onder u* gekruist. Die kruisiging,

welke ver van Galatië, in Palaestina, nabij Jeruzalem, op Golgotha had plaats gehad, was hun door den Apostel zoo levendig voorgesteld, had hij zoo nabij gebragt aan hunnen geest, dat het hun geweest was, als of het onder hen gebeurde, en zij dus daarvan al den indruk gevoelen konden, die dezelve maken moest op het gemoed van elk, die ze op de regte wijze, met de oogen des geestes niet minder dan des ligchaams; want de Apostel, dikwijls zoo rijk in denkbeelden en hier zoo alles willende doen gevoelen, heeft zeker in die ééne uitdrukking het eene en het andere omvat; aanschouwde. Zoodanig was zijne prediking onder de Galatiërs. O! hoe gaarne zouden wij den man, wiens welsprekendheid wij ook van elders kennen, gehoord hebben in zijne prediking van het lijden van Christus, van eene gebeurtenis, met welke hij zoo zeer was ingenomen, welke voor hem zulk eene diepe en heilige beteekenis had; wanneer hij die, vol van den heiligen geest, alzoo voorstelde aan zijne hoorders, dat hij uit innige zelfsbewustheid zeggen kon, dat hun Jezus Christus als onder hen gekruist voor de oogen geschilderd was. Gelukkige Galatiërs, aan welke het gebeurde zulk eenen prediker te hooren! Maar zijn wij er van verstoken Gel.? Daar is niets, waaromtrent wij in de Evangeliën zulke naauwkeurige berigten hebben als over het laatste lijden van Christus. De Evangelisten zijn nergens schilderachtiger in hunne verhalen; hoewel eenvoudig en onopgesmukt, geven zij dat alles, wat dienen kan om ons als het ware op het tooneel te verplaatsen en te doen aanschouwen

wat er gebeurde. Johannes vooral, grootendeels ooggetuige, geeft ons niet zelden enkele trekken, die ons als eene schilderij voor de oogen stellen en ons alles ten diepste doen gevoelen. Of is het niet, opdat wij alleen bij hetgeen hij van Jezus ons zegt ons bepalen, als of wij hem zien staan voor den hoogepriester, wanneer hij na verhaald te hebben wat er gebeurde er bijvoegt: Annas had hem gebonden tot Cajafas den hoogepriester gezonden? Is het niet geschikt om ons in één woord alles te doen gevoelen, wanneer hij kortelijk verhalende: zij riepen niet dezen maar Barabbas; nog schrijft: en Barabbas was een moordenaar? Is het niet, als zagen wij Jezus voor onze oogen in al de vernedering en al den smaad, dien hij leed, wanneer hij verhaalt: Jezus dan kwam uit dragende de doornenkroon en het purperen kleed? Staan wij niet als mede onder de aanschouwers, wanneer wij dat ééne woord lezen: en dragende zijn kruis ging hij uit? Zijn wij niet op Golgotha verplaatst, wanneer hij daar zegt: en bij het kruis van Jezus stond zijne moeder? In het algemeen M. H.! die geheele geschiedenis, zoo als wij die bezitten, brengt ons alles nabij, vertegenwoordigt het aan ons. Zij voert ons op alle de merkwaardige tooneelen, en doet ons Jezus van stap tot stap volgen, van den paaschmaaltijd naar de beke Kedron, in Gethsemane, bij het bitter lijden der ziele in zijne eenzaamheid, voor de bende, die daar komt met zwaarden en stokken en lantaarnen en wapenen. Wij zien Jezus zich overgeven, gevangen nemen, binden. Wij staan met hem voor den raad der Jo-

den, voor Cajafas die hem bezweert, onder de dienaars die hem verguizen; voor Pilatus, aangeklaagd door zijne vijanden, of alleen in majesteit voor zijnen regter, of naast Barabbas, of voor des landvoogds regterstoel ter kruisdood overgegeven; of uitgaande uit Jeruzalem met eene groote schare, die hem volgt. Vooral dáár is ons alles levendig, waar de Evangelisten ons brengen op Golgotha en het zeggen: gekomen zijnde op dien heuvel kruisigden zij hem aldaar, en twee moordenaren, aan elke zijde een, en Jezus in het midden. Voorwaar ook tot ons, die deze Evangeliën bezitten, die in deze dagen dat alles in de bijzonderheden ons hooren voorstellen, mag het gezegd worden: Openlijk is u Jezus Christus als onder u gekruist voor de oogen geschilderd. Wanneer ons dat alles wordt voorgesteld door predikers, zelve ingenomen met het kruis van Christus, bezield met eenen heiligen geest om hunne hoorders te verplaatsen op dat heilige land, en sprekende uit het gevoel hunner harten, niet alleen tot de ooren, maar ook tot het gemoed hunner hoorders, doordringende tot in hun binnenste en daar den indruk makende, dat zij het levendig gevoelen, dat Christus alzoo gekruist, voor hen gekruist, hun Zaligmaker is; en Gode zij dank! het ontbreekt ook in onze dagen niet aan de zoodanigen; dan geschiedt ons hetgeen den Galateren door Paulus te beurte viel. Dat is de ware lijdensprediking, en waar, zoo spreekt de groote Calvyn, waar de gemeente zulke schilders heeft, daar behoeft zij geene houten en steenen, dat is doode beelden bij zulk

eene levendige verkondiging. O mijne medebroeders in het Evangelie! en gij die u bereidt tot de verkondiging van hetzelve! laat het ons steeds van Paulus leeren, nimmer koud en dor, maar in geest en leven, maar zóó het lijden van Christus te prediken, dat wij ook onzen hoorderen mogen zeggen, dat het hun, als onder hen geschied, voor de oogen is geschilderd.

3. Maar laat ons van hem bijzonder leeren, welke eigenlijk de hoofdzaak is van alle ware lijdensprediking. Hetgeen Paulus met zoo veel ingenomenheid en levendigheid had gepredikt, hetgeen den Galatiërs voor de oogen was geschilderd, was maar niet alleen eene geschiedenis van het lijden in het algemeen, of van de bijzonderheden die daarbij plaats hadden, het was Jezus Christus zelf. Deze is, opdat wij het overeenkomstig het beeld door Paulus gebezigd uitdrukken, de hoofdpersoon op de schilderij; al het andere is bijwerk, soms ja hoogst belangrijk bijwerk, maar evenwel meest daartoe dienende om het groote beeld te meer te doen uitkomen. Het is hier, gelijk Luther van het geheele Evangelie zegt, wat er van anderen in staat, dat is niet om hen zelve, maar om des eenigen persoons Christus wil geschreven. Hem geheel te doen kennen, zoodat zij het weten en gevoelen, wie Hij is, dat is het wat Paulus deed; en predikt hij voornamelijk zijn lijden, wijst hij bijzonder op Golgotha, is het beeld, dat hij den Galatiërs voorstelt en zoo levendig schildert, als of zij het zagen voor hunne oogen, als of het onder hen gebeurde,

Jezus Christus aan het kruis, het is omdat hij in dat lijden, omdat hij daar op dien heuvel der moordenaren, omdat hij aan dat slavenhout zich het meest openbaart zoo als hij is; en die hem regt, die hem geheel kennen wil in al zijne grootheid, in al zijne genade, in al zijn' rijkdom, in al zijne dierbaarheid, hem vooral daar aanschouwen moet, waar het zich als in een kort bestek, als op het hoogste toppunt vereenigt en van daar het helderst in de oogen schittert. Voorwaar M. H.! zoodanig is de geschiedenis des lijdens van Christus. Hoe naauwkeuriger wij dezelve beschouwen, des te meer leeren wij Hem kennen; elke bijzonderheid levert nieuwe stof daartoe op, het is als of op dat tafereel van zijne diepste vernedering alles is zamengetrokken, dat tot zijne geschiedenis, tot de kennis van zijnen persoon behoort, en ons doet gevoelen, hoe oneindig groot hij is. Wij zien hem daar voor zijne vrienden, voor zijne vijanden, voor het volk, voor de wereld; in zijn spreken, in zijn zwijgen, in zijn handelen, in zijn verdragen, in zijne grootheid, in zijne liefde; zijn' geheelen geest ontsluit hij voor het oog onzes geestes; den Zoon Gods aanschouwen wij en den heerlijksten van de kinderen der menschen, het Woord, dat ons God doet kennen, en den Zaligmaker der zondige wereld. Maar dit dan ook is het, dat de prediker van 's Heilands lijden en sterven steeds in het oog moet houden. Christus is het, dien hij daarin moet verkondigen, dien hij der gemeente voor de oogen moet schilderen, zoodat zij Hem aanschouwt, en door elke prediking opwast in

de kennis van onzen Heer Jezus Christus. Niet de beschouwing der omstandigheden alleen, niet hetgeen er gebeurde voornamelijk, niet de voorstelling van andere personen, welke op dat tooneel verschijnen, is het waarmede hij de gemeente moet bezig houden, maar de beschouwing van Jezus Christus zelven, van den Zoon Gods, door den Vader in de wereld gezonden, om der wereld het leven te geven, den Zoon Gods het voorwerp van haar geloof, Hem die haar heeft lief gehad en zich zelven voor haar heeft overgegeven. Niet oppervlakkig mag deze beschouwing zijn, maar diep moet zij trachten door te dringen tot in den geheelen geest van Jezus Christus, zoodat hij meer en meer ontdekt wordt voor den geest der gemeente. Niet eenzijdig moet zij wezen, maar zoo veel mogelijk alles omvattend, met al wat hij is en deed, met zijn geheel leven, met het groote doel, waartoe hij op de wereld was, met hetgeen hij nog voor ons is in verband staande; zoodat niet maar eene enkele trek, maar zoo veel mogelijk het geheele beeld van Christus staat voor het oog der gemeente. Niet als eene zaak buiten haar, of als de beschouwing van eenen wijze, of groote, of held, die aan de geschiedenis behoort; maar als dat van eenen Zaligmaker, dien zij daar als zoodanig leert gelooven en liefhebben, en in wien alles tot hare zaligheid is, moet hij in zijn lijden worden voorgesteld. Wanneer alzoo het lijden wordt gepredikt, dan doen zich telkens belangrijke zaken voor ons op, want de kennis van Jezus Christus is een onuitputtelijk onderwerp, daar in is, gij gevoelt het zijne die-

naren, die zelve uwen Heer zoekt te kennen en Hem predikt! een onnaspeurlijke rijkdom. Wanneer zoo het lijden wordt gepredikt, dan is het niet slechts een bekend verhaal van eenmaal gebeurde zaken, die in het geheugen bewaard moeten worden; neen het is vooral de voorstelling van den Zaligmaker, die dood geweest is, maar leeft in alle eeuwigheid, die zich daar openbaart zoo als hij is, want gisteren en heden en in eeuwigheid is hij dezelfde. Zoo is het Jezus Christus, die terwijl hij levendig wordt voorgesteld als onder ons gekruist, der gemeente onthuld en voor de oogen geschilderd wordt.

II.

Ziedaar de lijdensprediking, zoo als Paulus die in deze woorden voorstelt, zoo als die in de christelijke gemeente geschieden moet. Zal ik te veel zeggen M. H.! wanneer ik het uitspreek, dat deze beschrijving alleen reeds voldoende is, om het christelijk gemoed van derzelver belang en hooge waarde te overtuigen? Of wat kan aan hetzelve meer waardig zijn, nader ter harte gaan, dan de kennis van Jezus Christus den Heiland en Heer, den eenigen naam, die den kinderen der menschen gegeven is om zalig te worden? Is dat niet eene kennis, waarin gij dagelijks vorderen, waarin gij steeds opwassen moet? Ja een onderwerp is het nimmer uitgeput, dat zelfs in den hemel nog den geest der gezaligden bezig houdt, die Jezus Christus, en wel als het lam dat geslagt is en hen daardoor Gode kocht met zijn bloed, de eer en de dankzegging toebrengen. Voor-

waar ik zal maar weinig noodig hebben om u de belangrijkheid en hooge waarde van zulk eene lijdensprediking voor te stellen. Dezelve ligt in den aard der zaak opgesloten; de geheele wijze, waarop Paulus het hier voorstelt, doet het ons gevoelen, hij wijst daarop als op een groot voorregt, dat den Galatiërs was te beurt gevallen; de toon, het verband, alles leidt ons daartoe. Uitzinnig konden zij genoemd worden, en er moest als eene betoovering hebben plaats gehad, om de oogen, voor welke die schilderij opgehangen geweest was, daarvan af te trekken, en naar iets anders, als tot hunne regtvaardigheid en zaligheid noodig, heen te leiden. En waarlijk waardiger voorwerp hunner gedurige beschouwing kon er niet worden gegeven. Van alles wat op deze wereld, sedert zij nederzonk op hare grondvesten, is voorgevallen, is het lijden van Christus, in verband met zijne zending, zijn leven, en het groote doel zijner komst op de wereld, in verband met zijnen geheelen persoon, het meest merkwaardige, het meest belangrijke, zoo in deszelfs aard, als vooral in deszelfs strekking en den invloed, dien het op de wereld uitoefent. Alle tooneelen der geschiedenis te zamen leveren zoo veel niet op als dat Golgotha alleen, alle wijzen en grooten op aarde te zamen zijn minder belangrijk dan Jezus Christus, de grootste gebeurtenissen zijn gering bij dat kruis van hem, dat ons voor de oogen wordt geschilderd.

Laat het ons nog kort van Paulus hooren in dezen Brief, wat het hem als prediker van het Christendom, wat het elk is, die Christen heet en deze schilderij

met het oog des geestes aanschouwt. De prediking van Jezus Christus den gekruiste is hem het Evangelie zelve, zij is alzoo de openbaring der waarheid tot zaligheid, zij geeft het ware levensbeginsel des Christens.

1. Deze prediking, zeg ik, zoo als hij die voorstelt, is Paulus het eigenlijk Evangelie. Gij hebt het reeds moeten gevoelen, toen ik begon met u de aanleiding tot en den inhoud van dezen Brief op te geven. Hij keert van de voorstelling van zichzelven als prediker van Christus weder tot de Galatiërs, en vat in onzen tekst op, hetgeen hij in het eerste hoofdstuk gezegd had. Hetgeen hij dáár aanvangende, met de hoogste gematigdheid zegt: ik verwonder mij dat gij zijt omgekeerd van hem, die u geroepen heeft door zijne genade, tot een ander Evangelie; dat zegt hij hier in meerdere gemoedsbeweging: uitzinnigen! wie heeft u betooverd? En drukt hij er dan op, u, welken Christus voor de oogen geschilderd is als onder u gekruist, hij bedoelt daarmede niet anders dan zijne prediking, dan dat Goddelijk Evangelie, dat hij had verkondigd, dat bestond in de levendige voorstelling van Jezus Christus, en wel van hem zoo als hij geleden heeft, zoo als hij gekruist is. Hij voegt dat ook steeds te zamen, hij predikte Christus den gekruiste, hij wilde niet anders weten, het zij ver van hem in iets anders te roemen, dan in het kruis van Christus. En deze prediking noemt hij het Evangelie, het eenig Evangelie, er is geen ander. Wie ook iets anders aan de gemeente als zoodanig moge

voordragen; hij moge de meest gezag hebbende mensch, hij moge een engel uit den hemel zijn, men hoore hem niet; neen, hij zij een vloek in de gemeente, die maar één Evangelie, dat is de prediking van Christus den gekruiste, kent. Ziedaar dan wat ons de lijdensprediking is. En kunt gij u dan iets meer belangrijks voorstellen? Verkondiger van het Evangelie, dat is de eigenlijke, de heerlijke naam, welken zij dragen, die de Heer tot herders en leeraars in zijne gemeente heeft aangesteld. Het Evangelie te hooren, dat is het doel waartoe gij te zamenkomt in uwe bedehuizen, dat is het, wat gij van den prediker, die voor u optreedt, verwacht. Het Evangelie te kennen, dat is de regte kennis, naar het Evangelie te wandelen, dat is de regte wandel van Christenen. Evangeliesch, dat is de naam die de christelijke gemeente ten allen tijde dragen moet. Maar nu dan, nooit meer regtstreeks beantwoordt uw leeraar aan zijne bestemming, nooit vindt gij meer voldoening van uwe behoefte en begeerte, zoowel als aan het doel, waartoe gij te zamen komt, dan wanneer u eenvoudig, maar in geest en kracht, het lijden van Jezus Christus gepredikt wordt; wanneer uwe dienaren voor u staan, en u Jezus Christus levendig voor de oogen schilderen, als zaagt gij hem onder u gekruist.

2. Is dan de prediking van het lijden van Christus op zulk eene wijze prediking van het Evangelie, het volgt daaruit van zelf, dat zij ook is de prediking der waarheid tot zaligheid, want dat is het wat het Evangelie behelst. Staan wij er echter nog een oogen-

genblik bij stil. Paulus wijst ook daarop in het verband van onzen tekst. Van waar en op hoedanig eene wijze de regtvaardigheid, die voor God geldt, de ware zaligheid des menschen? Dat is de vraag, waarop het in dezen geheelen Brief aankomt; dat was de zaak, in welke de Galatiërs waren afgeweken van het Evangelie, in de werken der wet regtvaardigheid zoekende, en niet in het geloof in Jezus Christus alleen. Maar deze waarheid is, volgens den Apostel, zoo duidelijk, zoo volkomen geopenbaard in het lijden van Christus, dat zij uitzinnig en als betooverd moesten zijn, en daardoor blind voor het helderste licht, die van die waarheid konden afwijken, nadat hun Jezus Christus als onder hen gekruist, voor de oogen was geschilderd. Deze waarheid is de hoogste; zij is de waarheid tot zaligheid; en alles wat daartoe behoort, is in de daadzaak van het lijden van Jezus Christus, is in hem gehangen aan het kruis, zoo helder te aanschouwen, dat wij van daar de goddelijke wijsheid ontvangen, en zij luider, meer openbaar voor allen het predikt, dan eenige prediking het zou kunnen doen. Wilde ik hier u aanwijzen al wat ons door het kruis van Christus geopenbaard wordt, ik zoude eene nieuwe rede moeten beginnen; want hoe meer wij dat aanschouwen, hoe dieper wij in hetgeen Christus leed, en door en in dat lijden vertoonde, indringen, des te meer ontdekt zich aan ons oog van de hemelsche waarheid, des te meer verschijnt ons hetgeen tot onze zaligheid dient. Daar vereenigen zich de hoofdstukken van ons christelijk geloof: ellende, verlossing, dankbaarheid.

Wat zonde, wat de rampzaligheid der zonde is, ja de geheele wereld predikt het in hare geschiedenis op menigvuldige wijze, maar nergens luider, duidelijker dan daar, waar zij, heerschende in de wereld, den Heilige, den Zoon Gods, hem, door wien genade en waarheid is, zoo zeer doet lijden, ja doet sterven aan het kruis. Maar wie God is voor eene wereld, die alzoo in het booze ligt, hoe onuitsprekelijk groot zijne genade is over zondaren, hoe Hij alles doet ter hunner verlossing, dat wordt ja in alle zijne wegen en handelingen, maar echter nergens zoo klaar en treffend aanschouwd, als waar Hij zijn' eigen', zijn' eengeboren' Zoon tot aan het lijden des doods, tot aan het kruis overgeeft. Zoo ziet gij de liefde Gods, zoo ook de genade van onzen Heer Jezus Christus, die zichzelven voor ons heeft overgegeven; die daarin ook het beeld is van hetgeen de Vader is voor menschen. Zie dáár openbaart zich uw Verlosser, zondaar gebukt onder den vloek der wet! want aan dat kruis is hij een vloek geworden voor ons. Daar is genade, daar is vergeving van zonde, daar is zaligheid. Ja in en door Christus, zoo als hij leed en stierf aan het kruis, ziet gij de waarde der menschheid, ziet gij hare hooge bestemming, ziet gij hoe die bereikt wordt. Gelijk nergens de liefde Gods zich heerlijker openbaart, zoo is ook nergens de grootheid des menschen heerlijker te aanschouwen, dan in Jezus Christus, zoo als hij zich vertoonde in zijn lijden; dáár openbaart zich, ook in bijzonderheden, dat heerlijkste van allen, een zoon des menschen gelijkvormig aan God. Dáár blijkt

het, dat des menschen grootheid hooger is dan de aarde, dat zij niet in aardsche pracht en luister, dat zij in vernedering en lijden, dat zij aan het kruis in hare hoogste mate gezien wordt; dáár dat smaad en schande, smart en lijden, dat ook de dood haar niet vernietigt, want die gedood is in het vleesch, is levend gemaakt in den geest. En wat zal ik er nog meer bijvoegen? De waarheid tot zaligheid alleen uit de liefde Gods, die zondaren verlossen, alleen uit de genade van Christus, die hun voorganger en leidsman zijn wil, door het geloof, wordt ons openbaar bij het kruis van Christus. En zou ik dan nog behoeven aan te toonen, dat dus eene regte prediking van zijn lijden voor ons het hoogste belang, de uitnemendste waarde heeft?

3. Maar niet alleen openbaring buiten ons, ook bezieling, opdat ik het zoo uitdrukke, in ons, gewordt ons door de prediking, door de aanschouwing van Jezus Christus, zoo als Hij geleden heeft en gestorven is aan het kruis. Maakt dat kruis bekend hetgeen de wijsheid der menschen niet kon uitvinden, en is het alzoo de wijsheid Gods; het werkt ook in den mensch hetgeen alle pogingen en alle magt der menschen niet konden uitwerken, en is alzoo de kracht Gods. Het ware christelijke levensbeginsel wordt van daar ontleend, en die het in zich hebben, die het in zich aankweeken, vermeerderen, volmaken wil, die moet dikwijls dat tafereel van Christus, lijdende en stervende aan het kruis, beschouwen. Paulus gevoelt dat; bij de levendige voorstelling van Jezus

Christus den Zoon Gods, zoo als hij gestorven was aan het kruis, werd dat nieuwe, dat heerlijke levensbeginsel, dat in hem werkte, in hem zich zoo heerlijk ontwikkelde, geboren; daaraan werd het telkens gevoed. Door dat kruis van Christus was de wereld met alle hare begeerlijkheid hem gekruist geworden, was hij voor zijn vroeger leven, het leven der wet en niet des geestes, gestorven; hij was met Christus gekruist. Maar daarentegen was er een nieuwe geest, een nieuw leven in hem ontstaan; een leven, dat geheel aan Christus gewijd was, aan dien Zoon Gods, die hem had lief gehad en zich zelven voor hem had overgegeven; een leven door het geloof in hem, door hetwelk hij alzoo met hem vereenigd was, dat Christus gezegd kon worden in hem te leven. Waarlijk is er iets geschikt om zulk een nieuw leven te verwekken, het is de voorstelling van Christus, alzoo voor ons gestorven. Waar alle wetprediking vruchteloos blijft, omdat zij door het vleesch krachteloos is, daar werkt de liefde Gods, zoo blijkbaar in het lijden zijns Zoons, op de harten en ontsteekt daar liefde, die de vervulling der wet is; daar dringt de liefde van Christus, om niet meer zich zelven te leven, maar dien, die voor ons gestorven is. Door het geloovig aanschouwen van Christus, die ons voor de oogen wordt geschilderd, onder ons gekruist, zien wij de heerlijkheid van dien Heer, en worden door hem, dat is door zijnen geest, van gedaante veranderd naar zijn beeld. De geschiedenis der wereld getuigt het, deze prediking heeft een nieuw leven aan de mensch-

heid gegeven; en op uwe ervaring Christenen! mogen wij ons beroepen, gelijk Paulus zich op die der Galatiers beriep: hebt gij den geest, den waren geest des levens van elders ontvangen dan van de prediking des geloofs in hem, die gestorven is aan het kruis? O! indien het ons om het ware leven te doen is, hoe waardig, hoe belangrijk moet ons dan niet steeds deze prediking van het kruis van Christus wezen, waaruit het beginsel van het christelijk leven ontspruit, en waardoor, als door eene altijd wellende bron, dat leven telkens in ons gevoed en versterkt en volkomen wordt!

Ziedaar dan de uitnemende waarde, ziedaar het hooge belang van eene ware, levendige, overtuigende prediking van Jezus Christus in zijn lijden en sterven. Ziedaar het voorregt, dat ons in deze dagen te beurt valt. Kent gij het nog niet alzoo? Vraagt het dan, of het ook uwe schuld is? Gelijk de prediking regt zijn moet, eene schildering van Jezus Christus voor uwe oogen, om die waarde te hebben, zoo moeten ook de oogen uws geestes geopend zijn om dezelve regt te aanschouwen, en er dat alles in te zien; zoo moet uw gemoed vatbaar wezen, om er dat uit op te nemen, en er die kracht van te ondervinden. God geve ons te zamen den geest der wijsheid en der openbaring in zijne kennis, opdat wij regt aanschouwen, en wij ook in deze dagen, in welke ons Christus als onder ons gekruist voor de oogen wordt geschilderd, daarin het Evangelie erkennen, opwassen in de kennis der waarheid tot zaligheid, en toenemen in het leven door het geloof in den Zone Gods. Amen.

JEZUS GEKRUIST EN DAARBIJ BIDDENDE VOOR ZIJNE VIJANDEN.

LEERREDE

OVER

LUK. XXIII. 33 EN 34a.

VERGELEKEN

MATTH. XXVII. 33, 34, 38. MARC. XV. 22, 23, 25, 27, 28. EN JOH. XIX. 18.

GEZONGEN:

GEZ. 119. 1.
GEZ. 124. 1, 3, 9.
GEZ. 118. 9 EN 13.

LUK. XXIII. 33 EN 34[a].

En toen zij kwamen op de plaats, genaamd hoofdscheel[plaats] kruisigden zij hem aldaar, en de kwaaddoeners, den eenen ter regter en den anderen ter linker [zijde].

En Jezus zeide: Vader! vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen.

Ziedaar het aandoenlijk tafereel, dat in dit uur voor ons wordt opgehangen. Ziedaar het punt, waarnaar al, wat wij tot hiertoe van den lijdenden Christus aanschouwd hebben, ons henen leidde. Ziedaar waarin zich alles van dat lijden vereenigt. *Zij kruisten hem!* Ziet de Apostelen, wanneer zij hem willen noemen, zoo als hij de Verlosser is der wereld, zoo als hij zich in het diepste lijden vernederd, zoo als hij zich voor ons overgegeven heeft; zij zeggen: wij prediken Christus en dien gekruist, hij is gehoorzaam geworden tot den dood, ja tot den kruisdood, hij heeft het kruis verdragen, Christus is u voor de oogen geschilderd als onder u gekruist. O! mogt het mij gegeven zijn op zulk eene wijze daarvan te spreken, dat het u ook in deze ure als voor de oogen geschil-

derd ware, en het u zoo levendig zij, als of de Heer daar onder u aan het kruis gehangen werd. Mogten uwe oogen geopend zijn, om het regt te aanschouwen, zoodat het den diepsten indruk bij u naliet. Mogten wij allen in de regte stemming daar staan, waar het gewigtigste geschiedt, dat op de wereld immer is voorgevallen, en van waar de stem van God, die zich dáár in al zijne heerlijkheid openbaart, tot ons komt: ontbindt de schoenen van uwe voeten, want de plaats, waarop gij staat, is heilig land!

De tekst-afdeeling, naar de orde in deze gemeente, geeft ons van zelve twee zaken aan de hand. Zij stelt ons de geschiedenis van het lijden des Heeren voor, als zij ons brengt op Golgotha en ons daar doet aanschouwen, dat en hoe zij hem kruisigden. Zij doet ons Jezus aanschouwen en leert ons hem kennen, zoo als hij zich in die kruisiging openbaarde door het eenige woord, dat hij sprak, de bede: Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. Is dan de ware christelijke lijdensprediking de levendige voorstelling der geschiedenis; is zij het zoo, dat Jezus Christus zelf steeds moet uitkomen als de hoofdpersoon in deze treffende schilderij; hier vinden wij het een en het ander van zelf vereenigd, zoodat wij niet anders kunnen dan het ons alzoo voorstellen. Wilt gij het van eene andere zijde? De tekst geeft ons een dubbel tafereel te aanschouwen, dat te zamen één geheel uitmaakt; een tafereel van de diepste vernedering, als wij op het uitwendige zien, in de smadelijkste en smarte-

lijkste wijze, waarop Jezus werd ter dood gebragt; maar tevens een tafereel van de verhevenste innerlijke grootheid, waarbij alles wat groot heet op aarde in het niet verzinkt, wanneer wij letten op hem, die alzoo gekruist werd; eene heerlijkheid, die zich treffend openbaart in de bede, die hij lijdend opzendt voor de bewerkers zijner smarten. Ik wil dan ook geene andere verdeeling mijner rede zoeken, dan die ons daardoor van zelve wordt aan de hand gegeven, en zal trachten

I. Eerst u te doen aanschouwen, *wat* Jezus hier leed;

II. En ten tweede, *hoe* hij hier leed; — opdat wij door die vereenigde beschouwing gestemd worden tot die gevoelens, die wij

III. Ten slotte bij elkander willen verlevendigen.

I.

Golgotha heet de plaats, waar wij thans vertoeven moeten, het nieuw, het merkwaardigst tooneel van Jezus lijden. Daarhenen had men den Heer gevoerd, eenen heuvel niet ver van Jeruzalem, die ten tijde der Romeinen de gewone plaats der doodstraffen schijnt geweest te zijn. Het was toch van daar dat de heuvel haren ijzingwekkenden naam ontleende. Zij heette plaats der hoofdschedels, omdat dáár de, of in 't geheel niet, of slordig begravene beenderen en schedels der ter dood gebragten verspreid, nog zigtbaar waren, of zelfs misschien de laatsten opzettelijk werden ten toon gesteld. Op deze plaats met Jezus en de beide anderen ter dood veroordeelden aangekomen, gaven de

krijgsknechten hem, zoo als er bij Marcus staat, gemyrrheden wijn te drinken, of zoo als Mattheus het noemt, edik met gal gemengd. Men zegt ons, dat het een bedwelmende drank was, waardoor de smart van de ijsselijkste foltering verdoofd werd; en dat daarom Jezus, die zijn lijden niet verminderen, en vooral in de gewigtige oogenblikken des stervens niet bedwelmd zijn wilde, denzelven weigerde. Ik zie er echter geenen grond voor, noch in de uitdrukkingen der geschiedschrijvers, noch in eenige andere omstandigheid. Het verzachten van de doodstraf is niet in den geest dier tijden; en niet Jezus alleen, maar ook de beide boosdoeners waren aan het kruis bij hunne volkomene bewustheid. Ik denk dus veeleer aan den zuren wijn of edik, den gewonen drank der krijgsknechten, welken men den afgematten lijder bij zijne komst op Golgotha bood, maar waarvan men de lafenis in vollen nadruk vergalde, door er een onaangenaam bitter bij te voegen. Het was dan ook daarom, dat Jezus, die niet als een dweeper alle lafenis van zich stootte, noch er vermaak vond zijn eigen lijden te verzwaren, den hem toegebragten drank, toen hij dien geproefd en bevonden had, dat dezelve door de uitgezochtste wreedheid nog meer tot vermeerdering van leed dan tot lafenis dienstig was, weigerde te drinken. Zien wij het dan reeds hier op Golgotha, wat hem de menschen deden. Ook de lafenis, die hij zoo zeer behoefde, misschien verlangde, was zoo met gal gemengd, dat hij ze niet tot zich nemen kon.

Ach! het is maar een beginsel der smarten, het is maar voorbereiding voor het ergste, dat stond te gebeuren. Het gewigtige oogenblik is dáár, hetwelk de Evangelist Marcus met naauwkeurige tijdsbepaling opgeeft, het was *de derde ure*, naar onze rekening te negen ure in den morgen, en zij kruisigden hem. Meer zeggen de Evangelisten ons niet; met die weinige woorden beschrijven zij de zaak, die in hunnen tijd genoegzaam bekend was, zonder een enkel woord om het ijsselijke dier zaak te doen gevoelen, noch ook van verontwaardiging tegen hen, die het deden. Wij intusschen, het hart moge ons bloeden bij de beschouwing, wij moeten het ons wat nader voorstellen wat er gebeurde; wij moeten het weten, wat het zegt, dat de overste leidsman des geloofs het kruis heeft verdragen. Onder alle de der menschheid onteerende wijzen, waarop men menschen den dood heeft doen ondergaan, is er welligt geene, die de kruisiging in folteringen evenaart. Het kruis ontleent zijnen naam aan zijne gedaante, schoon die niet altijd geheel dezelfde was. Dat, waaraan men Jezus zou hechten, was een zware balk, geschikt om in den grond geplant te worden, over welke van boven een dwarsbalk werd heen gelegd, groot genoeg voor de geheele uitgestrektheid der uitgespreide armen, terwijl de regtstandige balk nog zoo veel uitstak, als genoeg was, om daaraan een bord, waarop de misdaad des gekruisten te lezen was, boven deszelfs hoofd te kunnen vasthechten. Weinige voeten boven den grond, wanneer de paal was opgerigt, was een uitstekende

punt of klamp aangebragt, waarop het ligchaam rusten moest.

Ziedaar het foltertuig, dat mede naar Golgotha gesleept was; het is den lijder voor de oogen, terwijl ruwe krijgsknechten, die hunne wreedheid reeds in den drank, dien men hem aanbood, getoond hadden, hem van zijne kleederen ontdoen en ten schouwspel maken van de hem omringende menigte. Daar heft men hem op en plaatst hem op de uitstekende punt. De armen worden langs den dwarsbalk op de pijnlijkste wijze uitgerekt. Hoort, men drijft nagelen door elke van die handen, die zich zoo menigmalen zegenend hebben uitgebreid of genezend rusteden op de kranken, die tot hem kwamen. Ziet, ook de voeten worden geweldig langs den paal uitgestrekt, en met sterke touwen vastgemaakt of met eene ijzeren pen doorboord. Ziet dat kruis daar opgerigt! Velerlei wonden zijn hem toegebragt, maar geene enkele, die genoeg is om hem met het leven het lijden te verkorten; elke onwillekeurige beweging is een vermeerdering van onuitstaanbare smarten, en elk pijnlijk gevoel brengt op nieuw eene onwillekeurige beweging voort. Blootgesteld aan den invloed der lucht, werkt de hitte des daags en de koude des nachts even smartelijk; de ademhaling wordt belemmerd, de lijder meent te verstikken; de tong kleeft aan het brandend gehemelte; stuiptrekkend krimpen de leden in een, en baren nieuwe smarten. Jeugd en kracht zijn hier plagen om het lijden te voltooijen, dat lange uren met steeds klimmende folteringen voortduurt,

terwijl men zoekt naar den dood als verlosser, en dien niet vindt.

Dat zegt het: zij kruisigden hem! En gelijk wij ijzen bij de smarten van dat kruis, zoo moeten wij ook den smaad van dezen dood ons voorstellen. Die verschrikkelijke wijze van sterven was den Joden vroeger onbekend; de Romeinen hadden haar, te gelijk met hunne overheersching, ingevoerd voor oproermakers, die zich vergrepen tegen de majesteit des volks, dat zich heer der aarde noemde. Als eene uitvinding hunner onderdrukkers was de kruisiging bij de Joden veracht en verfoeid; de opgehangene aan het hout heette van ouds bij dat volk eene vervloeking. Zoo was dan hier Jezus in der Joden oogen; hem werd dat aangedaan door heidensche beulen, op aandrang van de oversten zijns volks; hem, wien Israël huldigen moest en naar wien de Heidenen zouden vragen. Ja veracht hing hij daar, ook voor die Romeinen, bij welke de kruisiging te schandelijk was om, zelfs bij het zwaarste vergrijp, aan eenigen burger van Rome te worden aangedaan, alleen voor verachte slaven, of vreemde booswichten, die alles verbeurd hadden, bestemd. Ja wel mag men van hem zeggen, die het kruis verdroeg, dat hij ook de schande verachtte, want dat kruis was het teeken der schande.

En nog bevat onze tekst eene bijzonderheid, die het smadelijke den Heer aangedaan verhoogt. Zij kruisigden hem, en met hem twee anderen, die met hem waren heengeleid om zijne lotgenooten te wezen, zulken, die de sterkste tegenstelling uitmaakten tegen

den onschuldige, den heilige, dien wij hier aan het kruis gehecht beschouwen. Lukas noemt ze kwaaddoeners; Marcus en Mattheus heeten ze moordenaars. Waarschijnlijk waren zij in, of althans om een oproer tegen de bestaande orde van zaken gevangen genomen, welligt medepligtigen van dien Barabbas, dien Pilatus tegen Jezus had over gesteld, dien moordenaar, dien het volk ter loslating begeerd had, terwijl het den vorst des levens ten dood eischte. De dag van hunne teregtstelling was op heden bepaald, en welligt hadden ook daarom der Joden oversten zoo zeer op de bespoediging der veroordeeling van Jezus aangedrongen, ten einde hij met die veroordeelden te gelijk zou gedood worden. Zij waren dan ook met hem naar Golgotha uitgeleid, en werden nu te gelijk met hem, of terstond na hem, aan de voor hen bestemde kruishouten gehangen. Zij kruisigden met hem twee moordenaren, een' aan zijne regter en een' aan zijne slinkerhand, en Jezus, Johannes voegt het er bij, en Jezus in het midden; Jezus, de heilige, in zulk een gezelschap, Jezus in hun' midden, als ware hij het hoofd der kwaaddoeners! Jezus in de plaats, die voor den beruchten, door elk verfoeiden Barabbas bestemd was! Ja wel mogt Marcus hierbij aanteekenen: de schrift is vervuld geworden: hij is met de misdadigers gerekend. Zoo hangt hij daar, de grootste van de kinderen der menschen, de Zoon des gezegenden Gods, ten aanschouwen van Jeruzalems ingezetenen en van de vreemdelingen daar verzameld op het feest, ten spot van

ligtzinnigen, getergd door kwaadwilligen, terwijl zijne vijanden over hem juichen, en een iegelijk voor hem, den man van smarte, het aangezigt verbergt. Zoo hangt hij daar aan het slavenhout, zoo als een misdadiger.

Ja dat behoort er toe, als wij eenigzins ons willen voorstellen wat Jezus geleden heeft. Het is niet de dood van een' held, die met roem voor zijn vaderland sterft, niet de dood van den martelaar voor waarheid en godsvrucht; het is de dood eens misdadigers, dien men hem aandoet. De vreesselijkste smarten zijn gepaard met de ergste schande. Dat heeft men hem aangedaan, dat heeft hij geleden. Als wij het ons nog eens terugroepen voor den geest, wat er ligt in dat woord: zij kruisigden hem, hem in 't midden van twee boosdoeners; dan staat daar voor ons een tafereel van de diepste vernedering, wat het uitwendige aangaat. Al wie in zinnelijke vreugde het geluk, al wie in uiterlijke eer de grootheid zoekt des menschen, zegt het: als wij hem aanzagen was er geene gestalte, dat wij hem zouden begeerd hebben; en het bevreemd ons niet, dat de vleeschelijke Jood, die daar alzoo staat en alleen dat uiterlijke beschouwt, zich ergert aan dat kruis, en geenen verlosser wil in hem, die als een gevloekte daar hangt.

II.

Zoo stonden wij er niet M. H! wij, die Jezus kennen onzen Verlosser en Heer. Het is een ont-

zettend schouwspel, dat ons hart met weedom vervult, maar dat niet hem, die daar alzoo gekruist werd, neen hen alleen, die hem, den heilige, den grootste, die immer de aarde betrad, kruisigden, vernedert. Dat kruis is het tooneel van de hoogste heerlijkheid des Heeren voor een iegelijk, die het aanschouwt met de oogen des geestes en, te midden van dat vernederend uitwendige en over hetzelve, weet door te dringen tot het innerlijke, tot het ware leven des menschen. Komt, wenden wij dan onzen blik van het lijden zelve op hem, die daar leed; aanschouwen wij, hoe hij leed, of liever hoe hij zich in en door dat lijden openbaarde.

Wij moeten daarom onze aandacht van het verschrikkelijke der kruisiging niet aftrekken; neen, zij sta ons in al hare ijsselijkheid voor de oogen; zij doet ons de grootheid van hem, die alzoo leed, op het luisterrijkst aanschouwen. Dat lijden zoo verschrikkelijk, die folterende smarten met dien grievenden smaad gepaard, kende hij, en ondergaat ze vrijwillig, om het groote werk te volbrengen, dat hij heeft op zich genomen om der menschen verlosser te zijn. Nergens op de wereld heeft gehoorzaamheid aan God zulk eene hoogte bereikt, dan daar, waar de Zoon Gods zich zelven vernederde, gehoorzaam geworden tot den dood, ja tot den dood des kruises. Grootere, zich zelven geheel opofferende liefde heeft de wereld nimmer aanschouwd, dan toen Jezus zich zelven overgaf aan het kruis, omdat hij de verlosser der wereld wezen wilde.

Nooit heeft het geloof in God, het geloof ook in het goddelijke, dat er nog overig was in de menschheid, schoon zoo diep in de zonde verzonken, dat zij haren verlosser kruisigt, zich zoo volmaakt, zoo tegen alles bestand betoond, dan toen de overste leidsman en voleinder des geloofs ook het kruis verdroeg en de schande verachtte. Ziet, zoo is dat lijden zelf zijne eer, het toppunt zijner grootheid.

Hoezeer zou onze bewondering klimmen, indien wij hem naauwkeurig konden gadeslaan, indien wij ons zijn gelaat, zijne houding onder dat vreesselijk leed konden voorstellen, waarin zich zijn geest openbaart. Ziet, zwijgend treedt hij den kruisberg op, het laatste, wat hij gesproken had, was een woord van deelneming en waarschuwing der liefde. Hij gevoelt zijne smarten, hij de mensch bij uitnemendheid, en verlangt lafenis, die men hem schijnt toe te brengen en weigert met kalme bedaardheid hetgeen de wreedheid hem bitters toereikt. Noch hier, noch later gaat er eene enkele klagt uit zijnen mond. Ziet, hij, die de magt over alles heeft, laat zich door de ruwe krijgsknechten van zijne kleederen berooven, op het moordhout plaatsen, daaraan op de meest folterende wijze klinken, en doet niets, en zegt niets tot hen; en dat verachte slavenhout, waaraan men hem vasthecht, wordt een luisterrijk tooneel van de verhevenste deugden, van onbereikbare menschelijke grootheid. Dáár is hij de voleinder des geloofs, die ook in het bitterste vasthoudt aan God; dáár de zachtmoedige, die zwijgend de grievendste

bespotting, den tergendsten hoon verdraagt; dáár de weldadigste vriend, die eigen lijden vergeet om voor de zijnen te zorgen; dáár de vertrooster des boetvaardigen zondaars; dáár de volkomen Zaligmaker, die alles volbragt heeft. Zoo zult gij hem, dien zij kruisigden, u zien voorstellen aan dat kruis. Thans roept eene enkele bijzonderheid, volgens onzen tekst, onze aandacht; eene bijzonderheid, die onder, of terstond na de kruisiging plaats had, en die alleen genoeg is, om ons in bewondering te doen wegzinken; die juist door de ontzettende tegenoverstelling ons te meer treft. Zij kruisigden hem, en Jezus zeide: Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. Komt, trachten wij ons dit wat nader voor den geest te brengen.

De Evangelist Lukas is de eenige, die ons deze bijzonderheid verhaalt. Hij brengt ze met de kruisiging en alzoo ook met hen, die Jezus kruisigden, de werktuigen zijner smarten, de Romeinsche krijgsknechten in het naauwste verband. Zij kruisigden hem aldaar, en Jezus zeide: Vader! vergeef het hun want zij weten niet wat zij doen, en verdeelende zijne kleederen wierpen zij het lot. Maar zouden wij daarom met sommigen meenen, dat deze bede des Heeren uitsluitend, of zelfs voornamelijk op die Romeinsche krijgsknechten betrekking had, op hen, van welke nog in meerder' nadruk, dan van Pilatus, van het joodsche volk, en vooral van de oversten der Joden, Jezus bitterste vijanden, gold, zij weten niet wat zij doen? Hoe! heeft dan de Heer in deze beslis-

sende oogenblikken, zoo bekrompen alleen op de naaste bewerkers, die toch eigenlijk meer werktuigen waren, en niet op hen gezien, die hem in waarheid hechteden aan het kruis? Hadden niet Pilatus, die hem lafhartig had overgegeven, het joodsche volk, dat hem verloochend en aan het kruis geëischt had, de oversten, die hem uit nijdigheid hadden overgeleverd en nu juichten in zijne smarten, veel meer nog dan de krijgsknechten, aan vergeving behoefte? Kon het niet in zekeren zin van allen gezegd worden: zij weten niet wat zij doen, of heeft Jezus zelfs van zijne hardnekkigste vijanden niet gezegd, dat zij het alles deden, omdat zij Hem en den Vader, die hem gezonden had, niet kenden? Waren niet de vijanden van Jezus eigenlijk degenen, welke hem door de handen der heidenen kruisten? Neen, niemand mogen wij hier uitzonderen; Jezus bad voor allen, die de bewerkers waren van zijne smarten; het meest voor zijne verbitterde en booze vijanden, die het eigenlijk hem aandeden. Lukas is het, die verhaalt; maar het verband, waarin hij het plaatst, is daarom geene uitlegging van de woorden des Heeren. Juist in dezen oogenblik, waarin de Heer de ergste smarten leed, juist in dezen oogenblik, waarin hetgeen de haat zijner vijanden wilde, volvoerd werd, zond Jezus deze bede op; dit mede maakt haar treffend, heerlijk; hij bad voor hen, die hem kruisten, hij bad terwijl zij het deden, maar niet slechts de krijgsknechten, neen, ook, ja veel meer waren dat de vijanden van Jezus.

Mogt ik u iets kunnen doen gelooven van de grootheid, waarin deze bede Hem plaatst in tegenoverstelling van die vijanden. Ziet hij, dien men als een godslasteraar veroordeeld heeft, omdat hij zich Gods Zoon noemde, hij verheft, terwijl men hem als zoodanig hangt aan het kruis, oog en hart van uit de smarten tot God omhoog, en zegt: Vader! vader tot hem, die den bitteren beker te drinken gaf. En waartoe verheft hij zich tot God, waartoe spreekt hij tot den Vader? Hadden wij daar gestaan, terwijl men hem kruisigde, hadden wij dat oog zich naar boven zien verheffen, hadden wij dat »Vader" gehoord, wat zouden wij gewacht hebben dan uitstorting van het bittere, dat hij lijden moest, of de bede om ontheffing of om kracht om te dragen, om bijstand in den nood? Maar neen, het is geheel iets anders; niet voor zich, maar voor de bewerkers zijner smarten bidt hij: vergeef het hun want zij weten niet wat zij doen! Dat woord, het doet ons een blik slaan in het hart van Jezus, het openbaart ons, wat er omging in zijn binnenste, wat het is, dat hij thans voornamelijk gevoelt. Dat kruis, die folterende wijze, waarop hij daaraan gehecht wordt, die duldelooze smarten, die zijn ligchaam moet doorstaan, die smaad en schande, die daarmede gepaard gingen, dat is niet hetgeen hem het meest griefde; dat is niet het ergste van zijn lijden; neen hij, die de zonden der menschen droeg op het hout, hij voelt nog meer zijne ziel door die zonden, dan zijne handen en voeten door de nagelen des

kruises doorvlijmd. Gelijk hij weende, toen hij Jeruzalem genaakte, niet over het leed, dat hem daar wachtte, maar over de inwoners, die zich door hem niet wilden laten zaligen, zoo zijn het hier ook de menschen, die hem kruisigen, aan welke hij 't eerst en 't meest denkt; zoo is dat hem 't zwaarste, dat zij alzoo verzonken in de zonde, blind waren voor het licht en hunnen verlosser kruisten. Zij eigenlijk, zij zijn vernederd, wier eer is in hunne schande, die geene geestelijke grootheid kennen noch schatten. Zij eigenlijk, zij zijn rampzalig, die daar slaven zijn der zonde, die zich verwijderen van God, die geen leven hebben in zich zelven. Zij zijn meer te beklagen dan hij, dien zij in hunne blindheid daar hangen aan het hout des kruises. Zij behoeven het gebed, zij moeten opgedragen worden aan de goddelijke genade en barmhartigheid, opdat zij gered worden uit het verderf, waarin zij verzonken zijn. En hij, die daar in de bitterste smarte als een verachte genageld wordt aan het kruis, hij is zoo ver boven hen, hij in de bewustheid van zijn innerlijk leven, dat door geen kruis wordt aangerand, hij is hun voorbidder, hij zegt, in 't gevoel zijner vereeniging met God, Vader! hij vraagt voor hen om vergeving. Ziedaar de innerlijke verhevenheid des gekruisten; ziedaar eene grootheid, die de wereld niet geeft, maar ook de wereld niet nemen kan; die alle onze bewondering tot zich trekt. Ja wel alle onze bewondering. Of wie zou nog iets durven hopen van menschen, die zoover gegaan waren, dat zij

den Zoon van God zelven, tot hen gezonden, het hoogste, dat hun gegeven kon worden, uit liefde tot de zonde hechteden aan het kruis? En evenwel Jezus, hij, dien zij kruisigden, die het dus zelf in al zijne afschuwelijkheid ondervond, Jezus, op 't oogenblik zelf, waarop men hem kruiste, Jezus gelooft nog, Jezus hoopt nog, want hij bidt: Vader vergeef het hun; hij bidt, dat zij nog kinderen des Hemelschen Vaders worden mogen.

Gaat zulk eene grootheid al ons begrip te boven, zij is evenwel in Hem natuurlijk, want hij, die daar gekruist werd, is de liefde zelve; de liefde, die alle dingen gelooft en alle dingen hoopt. Ja M. H.! het is vooral de liefde des Heeren, die hier onze aandacht en bewondering tot zich trekt. Zal ik het u nog nader aanwijzen, hebt gij u levendig voorgesteld, wat het is, zij kruisigden hem, en dan de bede uit zijnen mond gehoord en niet gevoeld, dat hier eene liefde is, die alle kennis te boven gaat, dan zal ik vruchteloos spreken om er u iets van te doen gevoelen. Maar gevoelt gij ze, wilt gij er daarom nog een oogenblik over nadenken? Komt, let er dan nog op, voor wie Jezus bidt, wat hij voor hen bidt, en hoe hij dat gebed aandringt.

Het zijn de bewerkers zijner smarten, het zijn zijne vijanden, voor welke Jezus bidt. Zijne vijanden, die hem zonder eenige oorzaak hateden, alleen omdat zij vijanden waren van het ware en goddelijke. Niemand heeft ooit smartelijker gevoeld vijanden te hebben dan Jezus, en nimmer kon hij het

meer gevoelen dan in dezen oogenblik. Hunne boosheid heeft zich over hem uitgeput, al wat men hem smartelijks en smadelijks kon aandoen is beproefd. Hij is nu gehecht aan het kruis, waarvan de smarten alles te boven gaan; van de meest afschuwelijke zijde moesten hem de bewerkers daarvan voorkomen. Groot is hij, die zulken ook in zijn hart niet vloekt en het: God zal het zien en zoeken, weet binnen te houden. Liefderijk zal men hem noemen, die zijne gedachte van hen weet af te trekken, om ze tot God te verheffen. Maar wat zullen wij stamelen van Hem, die in zulk een oogenblik aan hen denkt, om het goede voor hen te zoeken? Wat zullen wij zeggen, bij dat kruis, waar hij het met zijn eigen voorbeeld predikt: hebt uwe vijanden lief, en in het bitterste lijden bidt voor de genen, die hem geweld aandoen?

En wat bidt hij voor hen? 't geen zij 't meest behoefden, vergeving bij den Hemelschen Vader, vergeving voor het kwaad, dat zij hem aandeden. Hij kende de verkeerdheid hunner harten, hij stelde zich het verderf voor, waarin zij zich storten zouden. Hetgeen hij gaande naar den kruisberg aan de weenende vrouwen gezegd had van dat dorre hout, geschikt ter verbranding, was hem hier levendig voor den geest. Het is hem niet genoeg niet te dreigen en het over te geven aan dien, die regtvaardig oordeelt; ook aan dat oordeel wenschte hij hen te onttrekken. Het worde hun niet toegerekend, de liefde des Hemelschen Vaders zij over hen,

als hadden zij dit niet gedaan; o mogten zij nog komen tot bekeering, mogten zij nog deelgenooten zijn van de gunst diens Vaders, wiens Zoon zij kruisigden! Terwijl zij voor zich zelven vergeving vragen noch begeeren, terwijl zij hebben uitgeroepen: zijn bloed kome over ons en onze kinderen; terwijl zij zich verheugen in zijne smarten, heft de gekruisigde zelf zijne oogen ten hemel en zegt: Vader vergeef het hun!

Maar onze bewondering van de liefde van Jezus klimt ten top, wanneer wij hem niet alleen hooren bidden voor zijne vijanden, niet alleen vergeving voor hen hooren vragen, maar, hetgeen veel hooger is, hetgeen veel moeijelijker valt, verschooning zoeken voor hunne verfoeijelijke handelwijze. Van de eenige zijde, van welke het gedrag zijner vijanden in een eenigzins minder verfoeijelijk, een eenigzins verschoonlijk licht kan geplaatst worden, stelt hij hen zich, draagt hij hen den Vader voor; zij weten niet wat zij doen. Waarlijk die ruwe krijgsknechten mogten niet weten wien zij mishandelden, zij wisten toch wel, dat het onmenschelijk was, eenen lijdende de smarten te verzwaren. Het volk, door vooroordeelen verblind, mogt in hem den Messias niet aanschouwen, het wist toch, dat hij een profeet, dat hij hun weldoener was. De oversten mogten hem niet erkennen als Gods eengeboren en geliefde, zij wisten toch, dat zij hem den heilige uit nijd overleverden. Hunne onkunde zelve was strafbaar, en dan nog zoo vele verzwarende omstandigheden. Jezus gevoelde ze,

Jezus zag ze, want het volk stond en zag het aan, en de oversten, juichend over zijn leed, zijn gereed hem nog te hoonen; en toch hij, die dat leed, hij ziet het voorbij, hij ziet alleen wat tot hunne verschooning dienen kan. Hier is Jezus ons het onvergelijkbaar beeld der hoogste liefde. Ziet Stefanus onder de steeniging, hij bidt voor zijne vijanden, hij bidt om vergeving; het is de geest des Heeren, die in hem bidt, en wij bewonderen de liefde, die het tegen de steeniging uithoudt. Maar evenwel het gevoel van het kwaad, dat zij deden, spreekt in zijne bede: reken hun *deze zonde* niet toe. Jezus alleen, niet hunne zonde, hun ongeluk, hunne onkunde, hetgeen hen verschoonen kan, staat hem voor den geest; Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen!

III.

Ziedaar het aandoenlijk tafereel, dat ons heden ter beschouwing werd gegeven. Wij zagen het, wat men Jezus aandeed, wat het zegt: zij kruisigden hem. Wij zagen wie hij is, dien men dit aandeed, hoe hij zich aan dat kruis openbaarde, ook in die bede: Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. Hoe hebben wij daar gestaan, welke gevoelens zijn daardoor in ons opgewekt? Is het niet afschuw van hen, die den heilige, den Zoon Gods hechteden aan het kruis? Is het niet eerbiedige bewondering van, liefde tot hem, die alzoo het kruis verdroeg, alzoo aan het kruis zich betoonde?

Diep vernederd staan zij daar voor onze oogen, ja in afschuwelijke gedaante de menschen, van welke wij lazen: zij kruisigden hem. Hoe ontzettender de zaak is, die hier geschiedde, hoe vreesselijker de folteringen zijn, die den gezegenden Verlosser worden aangedaan, hoe grooter de smaad en de schande, die met die smarte gepaard gingen, des te verfoeijelijker zijn zij in onze oogen, die dat aan den heilige, den Zoon Gods, aller weldoener aandoen konden. Dat kruis is eene schandzuil voor Pilatus, die getuigt van zijne lafhartigheid, van zijne eigenbaat, van zijne onregtvaardigheid, waardoor hij hem, dien hij in zijne onschuld kende, en voor wiens grootheid hij sidderde; heeft overgegeven; die daar staan zal tot aan den afloop der eeuwen. Het is eene schandzuil voor dat volk, dat daar stond en het aanzag en niet verhinderde, ja zelf hem aan het kruis geeischt had, die het land was doorgegaan goeddoende. En hoeveel meer afschuw nog boezemen ons die oversten in, die nu hunnen verfoeijelijken toeleg hadden verwezenlijkt, die in die kruisiging eigenlijk hun werk aanschouwden. Zij hebben den grootsten weldoener der natie, den Profeet krachtig in woorden en werken voor God en al het volk, den Christus tot hen gezonden, den Vorst des levens door de handen der onregtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood. Bij dat kruis van Christus zien wij de zonde van hare verfoeijelijkste zijde. Vergeten wij het niet M. H.! blijven wij niet bij die bewerkers zijner smarten staan, de Heer heeft voor hen gebeden, hij heeft het gezegd, zij weten

niet wat zij doen. Het is de zonde, het is de zonde der wereld, welke haar zoo verblind maakt, dat zij haren eigen' verlosser hangt aan het kruis. Het zijn de zonden, ook onze zonden, die hij zelf gedragen heeft aan het hout. Zoo diep is de wereld door de zonde gezonken. Zoo is dan dat kruis vernederend voor elken zondaar; en wie onzer heeft daar zijnen naam niet hooren noemen? Is er dan iemand, die hoogmoed koestert in zijn hart, hij zie op Golgotha, hij stare op het kruis, en ootmoed vervulle zijn hart bij het gevoel, dat ook hij een zondaar is, en welke de werken der zonde zijn. Ja hier bukken wij ons voor Hem, die te rein is van oogen om het kwade te zien en belijden wij onze schuld. Nog eenmaal vergeten wij het niet M. H.! Trekken wij van de vijanden van Jezus, wat hunne personen aangaat, de oogen af, en zien wij op de zonde, die hen overheerschte en die de eigenlijke oorzaak is van de kruisiging des Heeren. Gij ziet ze daar in hare ware gedaante, gij ziet het, wat zij werkt; en gelijk gij Jezus vijanden teregt verfoeit, zoo wordt zij een voorwerp van afgrijzen in uwe oogen. Zoudt gij haar behouden, zoudt gij haar dienen willen, die uwen Verlosser, uwen Heer kruisigde? Neen, zij worde verfoeid, bestreden, van ons gedaan! Christenen! het kruis van Christus sta daartoe voor uwe oogen, en het woord des Apostels zij u voor den geest, dat die zich aan de zonde ten prooi geeft, den Zoon Gods wederom kruisigt, en terwijl hij naar zijnen naam zich noemt, hem openlijk te schande maakt.

Neen dat kunnen wij immers niet. Wij hebben hem op nieuw aanschouwd in zijne onuitsprekelijke grootheid, in zijne oneindige liefde. Het is voor ons, om ons zalig te maken, door ons te verlossen van de zonde, dat hij het kruis verdroeg en de schande verachtte. Zouden wij dan voor hem niet leven, die alzoo zichzelven voor ons overgegeven heeft! Hoe meer wij de smarten en den smaad van dat kruis ons voorstellen, des te meer leeren wij, wat de redding onzer zielen aan hem gekost heeft; des te meer erkennen wij de liefde van Christus, die alle kennis te boven gaat, de liefde van hem, die liever alles ondergaan, de hevigste folteringen verduren, den diepsten smaad lijden wilde, dan af te zien van de verlossing eener wereld, die zoo ver in het booze lag, dat zij haren verlosser hechtte aan het kruis; de liefde van hem, die zelfs de bewerkers zijner smarte niet uitsloot, maar, terwijl zij hem kruisigen, voor hen bidt, terwijl zij alzoo zondigen, voor hen vergeving vraagt, terwijl zij roekeloos hun verderf te gemoet ijlen en zich aan het heiligste vergrijpen, hen nog verschoont, zij weten niet wat zij doen. Kunt gij het hooren Gel.! zonder het te gevoelen, dat wij aan hem ons veilig kunnen toevertrouwen, zonder opgewekt te worden om te leven in 't geloof des Zoons Gods? Zondaar, die tot nog toe van Jezus verwijderd zijt! door zijn kruis, door de liefde, die hij aan hetzelve betoonde, roept hij u tot zich. Zie hem, die in de wereld is gekomen om zondaren zalig te maken. Of twijfelt gij, houdt het gevoel uwer onwaardigheid u terug, waant gij,

het is buiten hoop, want ik was een vijand van Jezus? Hoort gij het niet dat gebed: Vader vergeef het hun? het is voor zijne beulen, voor zijne hardnekkigste vijanden, dat hij alzoo bidt; hij sluit niemand van zijne liefde uit, hij wil, dat alle vijanden verzoend worden, hij wil, dat allen kinderen zijn des Hemelschen Vaders, deelgenooten zijner liefde. Of zegt gij, dat uw hart u veroordeelt, dat uwe zonde grooter is, dan dat zij vergeven worde, dat er niets tot uwe verontschuldiging kan worden ingebragt? Hoort gij het niet, die daar gehangen werd aan het kruis, heeft nog voor zijne vijanden verschooning: zij weten niet wat zij doen? Ja wij mogen, wij moeten geheel op hem vertrouwen; zoo als gij hem ziet aan het kruis, zoo is hij nog, heden, en gisteren, en in eeuwigheid dezelfde. Christenen! verheerlijkt uwen Heer in zijne grootheid, in zijne liefde aan dat kruis, waaraan hij zich in zijne heerlijkheid openbaart; aan dat kruis, dat het heil is der wereld. En terwijl hij ons alzoo heeft lief gehad, ontsteke zijne liefde wederliefde in onze harten, opdat wij geheel voor hem leven, opdat wij hem gelijkvormig wezen mogen.

Ja, door het aanschouwen van den Heer, in den spiegel van het Evangelie, door het aanschouwen van hem, zoo als hij was aan het kruis, en van de heerlijkheid, die hij daar openbaarde, komt de geest van Christus *tot* ons. O! mogt hij ook *in* een' iegelijk onzer komen, opdat wij van gedaante worden veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, in gelijkvormigheid aan hem. Daartoe heeft Christus ook gele-

den, ons een voorbeeld nalatende, opdat wij zouden wandelen gelijk hij. Van het kruis roept hij: hebt uwe vijanden lief, zegent hen, die u vloeken, bidt voor hen die u kwalijk handelen. Is er iemand hier, die iets heeft tegen zijnen broeder, hier bij het kruis van hem, die voor allen stierf, legge hij het af. Is er iemand hier, dien het zwaar valt te vergeven, die zich het kwaad hem aangedaan, in deszelfs ergste gedaante voorstelt, en daardoor te meer in toorn ontbrandt, hier bij dat woord: Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen, hoore hij het, hoe ver dat is van den geest van Christus! O laat dien geest, den geest der liefde in ons wonen, den geest der liefde tot allen, opdat men het aan ons erkenne, dat wij zijne discipelen, dat wij, met hem, kinderen zijn des Hemelschen Vaders, Amen!

DE GELIJKENIS DER HALSTARRIGE WIJNGAARDENIERS.

ALS OPHELDERING VAN HET LIJDEN DES HEEREN.

LEERREDE

OVER

LUK. XX. 9—19.

GEZONGEN:

Ps. 118. 11 EN 14.
GEZ. 46. 17—19.
GEZ. 50. 2.

LUK. XX. 9—19.

En hij begon tot het volk deze gelijkenis te zeggen: een zeker mensch plantte eenen wijngaard en hij verhuurde dien aan landlieden, en trok eenen langen tijd buiten 's lands.

En als het de tijd was, zond hij tot de landlieden eenen dienstknecht, opdat zij hem van de vrucht des wijngaards geven zouden; maar de landlieden sloegen denzelven en zonden [hem] ledig heen.

En wederom zond hij nog eenen anderen dienstknecht; maar ook dien geslagen en smadelijk gehandeld hebbende, zonden zij [hem] ledig heen.

En wederom zond hij nog eenen derde; maar zij verwondden ook dezen en wierpen [hem] uit

En de heer des wijngaards zeide: wat zal ik doen? Ik zal mijnen geliefden zoon zenden; mogelijk dezen ziende, zullen zij [hem] ontzien.

Maar als de landlieden hem zagen, overleiden zij onder elkander en zeiden: deze is de erfgenaam; komt, laat ons hem dooden, opdat de erfenis onze worde!

En als zij hem buiten den wijngaard uitgeworpen hadden, doodden zij [hem]. Wat zal dan de heer des wijngaards hun doen?

Hij zal komen en deze landlieden verderven en zal den wijngaard aan anderen geven. En als zij [dit] hoorden, zeiden zij: dit zij verre!

Maar hij zag hen aan en zeide: wat is dan dit, hetwelk geschreven staat: de steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is tot een hoofd des hoeks geworden?

Een iegelijk, die op dien steen valt, zal verpletterd worden; en op wien hij valt, dien zal hij vermorzelen.

En de Overpriesters en de Schriftgeleerden zochten te dierzelfder ure de handen aan hem te slaan. Maar zij vreesden het volk; want zij verstonden, dat hij deze gelijkenis tegen hen gesproken had.

Toen Jezus voor de laatste maal met het paaschfeest naar Jeruzalem opging en, onder het gejuich der menigte, de stad naderde, waar men hem den dood zoude aandoen, weende hij over haar; — het waren meer der menschen boosheid en het verderf, dat zij zich daardoor berokkenden, dan zijn eigen ligchamelijke smarten, welke hem deden lijden, zoo als nimmer eenig mensch op aarde geleden heeft. Te behouden was zijn wensch en zijn doel; dat zoo velen het door eigen schuld verijdelden, dat was het, wat hem de ziel met droefheid vervulde, en den beker hem bitter maakte. Te behouden was zijn wensch en zijn doel, en daartoe kwam hij ook nog te Jeruzalem, daartoe wilde hij ook nog die laatste dagen be-

steden. Neen het was hem niet genoeg te weenen; hij vermaande, hij waarschuwde ook in die laatste dagen, op de treffendste wijze; en dat niet alleen het bevooroordeelde en misleide volk, maar ook zijne bitterste vijanden, de overpriesters, de schriftgeleerden, de oudsten. Hij tracht hun de oogen te openen, door met de grootste getrouwheid, maar tevens met de hoogste wijsheid, hen te doen aanschouwen, en te overtuigen, wie zij waren en wat zij deden, om hen tot inkeer te doen komen, hen te doen schrikken voor het kwade, dat in hen was, en hen zoo mogelijk terug te houden van het volvoeren hunner booze begeerten.

Velerlei bewijzen leveren ons die weinige dagen, welke hij nog in hun midden doorbragt, daarvoor op. Maar onder deze trok de gelijkenis, die ik u daar voorlas, bijzonder mijne aandacht. Zij is toch in zich zelve een uitnemend blijk van den hoogen ernst, de diepe wijsheid en de onuitputtelijke liefde des Zaligmakers. Zij wordt door drie Evangelisten ons verhaald, een bewijs van het gewigt dat er aan gehecht mag worden. Zij heeft een en ander, dat opheldering vereischt, eene opwekking tot hare verklaring. Hare inhoud en beteekenis doen ons Gods handelwijze met het Joodsche volk, en het gedrag der oversten van hetzelve, ook bijzonder in de zending van Gods Zoon, en het lijden hem aangedaan beschouwen; maar geven ons tevens aanleiding om dat in het algemeen op het menschdom toe te passen, en er voor ons zelven nuttige leering uit op te zamelen.

Dit laatste is het vooral, dat mij noopte om deze gelijkenis der gemeente voor te dragen in de dagen, waarin zij zich meer opzettelijk met de overweging van het lijden onzes Heeren bezig houdt. In welk een naauw verband zij daarmede staat behoeft wel geene aanwijzing; reeds de oppervlakkigste beschouwing leert ons, dat de Heer op zijn lijden, op den dood doelt, dien hem der Joden oversten zouden aandoen, en waarschuwend voorspelt hetgeen wij in de geschiedenis zien gebeuren. Doch meer is het, dat wij hier vinden. Gelijk in het algemeen het onderwijs van Jezus meermalen is aanwijzing en verklaring van hetgeen in hem en zijne geschiedenis moet aanschouwd worden, zoo is ook deze gelijkenis opheldering van zijn lijden; zij wijst ons aan, hoe wij hetzelve moeten beschouwen. Zou ons dat niet boven alles belangrijk zijn? Of van wien zouden wij dat beter kunnen, van wien liever willen leeren, dan van Hem, de waarheid zelve, den Zoon Gods, die alleen den Vader kent? Hij is het, die door deze gelijkenis ook nog tot ons spreekt. Wij willen, naar het bevel Gods, hem hooren en ons in onze beschouwing door hem laten leiden. — Wij willen

I. Eerst en voornamelijk de gelijkenis, in het verband, waarin zij voorkomt, naauwkeurig beschouwen en de handelwijze Gods met het Joodsche volk, en het gedrag van der Joden oversten, daarin afgebeeld, ons voor oogen stellen.

II. En dan daaruit eenige algemeene opmerkingen afleiden ter regte beschouwing van het lijden des Heeren.

I.

Wij verplaatsen ons dan met den geschiedschrijver in die laatste dagen van Jezus verblijf te Jeruzalem, voor dat zijn lijden aanving. Nadat hij op eene plegtige wijze Jeruzalem was ingekomen, en aldaar in den tempel zich wederom als den gezondene des Vaders geopenbaard en het volk geleerd had, vertrok hij des avonds, om in het nabijgelegen Bethaniën bij zijne vrienden den nacht door te brengen. Den volgenden morgen echter begaf hij zich naar Jeruzalem terug, trad op nieuw den tempel binnen, dien hij den vorigen dag van de ongeregtigheden, die er in plaats hadden, met gezag gereinigd had. Nimmer nog te voren had hij in zoo groot aanzien bij het volk gestaan. Hoe zeer het velen der wufte schare zal hebben bevreemd en zijn tegengevallen, dat hij, dien zij hoopten, dat hun verlosser zijn zou, geen meer dadelijk gebruik maakte van de gunstige stemming des volks, en reeds eene veel meer openlijke vertooning door hen zal zijn verwacht geworden, waren zij evenwel aan hem en zijne redenen geboeid; en naauwelijks was hij in den tempel, of de menigte omringde hem en hoorde hem spreken.

De overpriesters en verdere hoofden des volks durfden dat alzoo niet laten geworden; zij traden tot hem toe, terwijl hij leerde, en als degenen, aan wie de zorg voor tempel en godsdienst en onderwijs was opgedragen, en die als zoodanig het regt hadden om elk, dien zij onbevoegd oordeelden, te weeren, vroegen

zij hem, op welk gezag hij zich al hetgeen den vorigen dag geschied was, en nu weder werd voortgezet, aanmatigde. De Heer antwoordt niet regtstreeks, maar legt hun eene andere vraag voor, die met de hunne in verband stond, namelijk waarvoor zij, die voor de godsdienst en de bevordering van het goede waken moesten, den doop van Johannes hielden? In verlegenheid gebragt, omdat zij door te zeggen, dat zij denzelven voor goddelijk hielden, zich zelven zouden veroordeelen, en door te verklaren dat zij denzelven als eene menschelijke inrigting, zonder goddelijk gezag, beschouwden, de geheele menigte, die in Johannes een' profeet erkende, zouden tegen zich krijgen, antwoordden zij dit niet te kunnen zeggen. Zoo toonden zij hunne volkomene onbevoegdheid om over dergelijke zaken te beslissen, waarom dan ook Jezus met regt zeggen konde, dat hij dan ook zijn gezag niet nader voor hen verklaren wilde. Hij neemt intusschen deze gelegenheid waar om hun geweten wakker te maken. Zoo als het mij waarschijnlijk voorkomt, sprak hij opzettelijk zacht, zoodat alleen zijne vragers en de discipelen van Jezus het hooren konden, en stelt hun eene gelijkenis voor van twee zeer ongelijke broeders, waarvan de een eerst weigerde des vaders wil te doen, maar daarover berouw hebbende, later evenwel deed hetgeen hem bevolen was; de ander zich met woorden zeer bereidwillig verklaarde, maar in de daad des vaders wil niet opvolgde, hen vragende: wie van deze twee den wil des vaders gedaan had? En nadat zij zelve het eenig

antwoord dat er op zijn kon, gegeven hadden, past hij dit op hen toe, die met hunnen mond zoo vol van godsdienst waren; ook in vergelijking van velen, die zij als zondaren verachteden, maar die zich door de prediking van Johannes hadden laten tot bekeering brengen, en die daarom hen, bij alle hunne schijnvroomheid, zouden voorgaan in het koningrijk der hemelen.

Beschaamd en verlegen, maar helaas niet tot inkeer gebragt, staan zij daar; en nu verheft Jezus zijne stem weder, en spreekt, in het bijzijn dezer oudsten en leeraren, tot het volk, dat zich door deze blinde leidslieden leiden liet. Had hij hetzelve reeds vroeger met medelijden aangezien, omdat zij waren als schapen, die geen' herder hadden, of zelfs onder het juk waren van hen, die onder schijn van herders te wezen, hen van het goede verstoken hielden en beroofden; nu vooral staan zij als zoodanig voor zijne oogen, het wordt hem levendig voor zijnen geest, wat God in zijne liefde steeds gedaan had voor dat volk, en hoe zij, die het hadden behooren vruchtbaar te maken, integendeel zich verzet hadden tegen allen, die van Gods wege tot hen kwamen; hoe zij ook nu hem, dien de Vader geheiligd en in de wereld gezonden had, liever zouden ter dood brengen dan Gode geven hetgeen Gods is. Hij wil het volk, zoo ver het nadacht, daarop opmerkzaam maken, en tevens de leeraren en oversten doen gevoelen, wat het was, dat zij in hun hart hadden, opdat zij nog daarvan zouden terug beven en de ontzettende gevolgen inzien, die hunne boosheid voor henzelven en het volk, dat hen volgde, zou na zich slepen.

Hij doet dat in eene gelijkenis; een verdicht verhaal voorstellende, dat wel zeldzaam en van eene zedelijke zijde beschouwd naauwelijks denkbaar was; zoo moest het zijn, omdat hetgeen er mede bedoeld werd althans niet minder verfoeijelijk en onnatuurlijk moest genoemd worden; maar dat evenwel bij eenen hoogen graad van zedelijke slechtheid gebeuren kon. Hij gebruikt een beeld, dat door elken Israëller, die gewoon was aan de spraak der Profeten, ligt kon worden toegepast, en in het algemeen van dien aard was, dat althans zij, wier geweten hier moest worden wakker gemaakt, het geheel gevoelen en begrijpen konden; zoo als ook de uitkomst het leerde. Komt hooren wij de gelijkenis uit de vereenigde verhalen der Evangelisten, des eenen berigt met dat des anderen aanvullende, en het beeld dadelijk op hetgeen bedoeld werd toepassende.

Een zeker landheer; zoo sprak Jezus, plantte een' wijngaard; hij deed alles wat hij konde om denzelven in de beste orde te brengen; niets ontbrak er, eene omtuining om denzelven, een bak om den wijn te persen er in, een toren tot bewaking en bescherming er bij, en hij verhuurde denzelven aan wijngaardeniers, opdat deze hem daarvan de vruchten zouden leveren, en vertrok zelf voor een' geruimen tijd buiten 's lands. Dit laatste moest er bij, om aan het verdicht verhaal als zoodanig eenige waarschijnlijkheid bij te zetten. Ziedaar de voorstelling, en wij behoeven niet ver naar de beteekenis te zoeken. Het was een beeld den Profeten eigen van de zorg, die God aan

het door hem uitverkoren Israëlitische volk besteed had; dat volk heet een wijnstok door God geplant [1]), een wijngaard. Het is als of wij Jesaïas hooren, die het bijna alzoo beschrijft, en dan de inwoners van Juda en Jeruzalem oproept in den naam des Heeren om te getuigen, wat is er meer te doen aan mijnen wijngaard, dat ik daaraan niet deed [2])? Zoo is dan die wijngaard het volk Gods, hetwelk Hij zich had uitverkoren, opdat het vruchten van godzaligheid dragen zoude. En er kan dan ook wel geen' twijfel zijn, wie wij door de landlieden verstaan moeten. Het zijn de gewone herders en opzienders des volks, vooral de priesters, die daartoe bijzonder waren geroepen, en aan welke de Heer de zorg voor den door hem zoo wel ingerigten wijngaard had toevertrouwd. Moest de wijngaard vruchten voortbrengen, der landlieden zaak was het die op te brengen. Had het volk door Gods genadig bestel alle die inrigtingen, die hetzelve tot ware deugd moesten vormen, het moest blijken een volk Gods te zijn in gezindheid en wandel, en de priesters en opzienders waren daar om te zorgen, dat het daarvan de bewijzen gaf. Hadden deze daarin hunnen pligt betracht, er waren geene buitengewone gezanten van den heer des wijngaards noodig geweest. Maar de wijngaard bragt niet voort of de landlieden leverden niet, de Profeet Jeremia onder anderen beschrijft dat zonder beeld: de priesters zeiden niet,

---

[1]) Jer; II. 21.
[2]) Jes. V. 1—4.

waar is de Heer? en de handhavers der wet erkenden mij niet, en de herders overtraden tegen mij [1]).

Het was intusschen de tijd der vruchten; daar zendt de Heer eenen dienstknecht, of, gelijk bij de andere Evangelisten staat, zijne dienstknechten tot de landlieden om de vrucht des wijngaards te ontvangen. Maar hoe worden zij ontvangen? Niet alleen geven zij niet, noch laten hun toe zelve te verzamelen, zij slaan den eenen, zij wonden den anderen, zij werpen den derden met steenen, en zenden ze ledig henen. De heer blijft intusschen op vruchten aandringen. Hij zendt ten tweedemale dienstknechten, met dezelfde vraag en hetzelfde oogmerk, maar zij ondervinden hetzelfde ongunstig onthaal; zoo ook ten derdenmale, of, zoo als Marcus het heeft, gedurig vele anderen, maar alles te vergeefs; integendeel de een wordt mishandeld, de ander geslagen, anderen worden buiten den wijngaard geworpen, anderen zelfs gedood, en het is als of de hardnekkigheid en de boosheid der landlieden toenemen, naar mate de heer meerderen tot hen zendt om hen tot inkeer te brengen.

Zal het noodig zijn u te verklaren, wat dit beteekent, of staat daar de geschiedenis des Israëlitischen volks niet voor onze oogen? Zien wij daar niet de buitengewone gezanten Gods, de Profeten, die in zijnen naam spraken, niet alleen tot het volk, maar bijzonder ook tot de priesters, de hoofden, de oversten van welken rang of stand ook; zien wij niet den ernst en den

---

[1]) Jer. II. 8.

ijver, waarmede zij spraken, de middelen, die zij aanwendden, maar ook het onthaal, dat zij vonden, vooral bij hen, aan welke de zorg voor het volk was toevertrouwd? Neen, de Heer heeft het in deze gelijkenis niet te zwart geschilderd; zoodanig zien wij de gezanten Gods mishandeld, en de pharizeën van Jezus tijd zelve erkenden het, gelijk later Stephanus het den joodschen raad in het aangezigt zeide, dat hunne vaderen de Profeten vervolgd en gesteenigd hadden, die tot hen gezonden waren. Zij erkenden het, met zeker gevoel van meerderheid; door praalgraven zochten zij hunnen afkeer te kennen te geven, en zeiden, indien wij ten tijde van onze vaderen geleefd hadden, wij zouden geen deel gehad hebben aan het bloed dezer regtvaardigen; en echter hetzelfde tegen God weerbarstig hart was ook in hen, en zij maakten de maat hunner vaderen vol.

Dit laatste volgt in de gelijkenis op de alleraandoenlijkste wijze. Was de handelwijze der landlieden in de hoogste mate slecht, zij was tevens ten uiterste dwaas; want de wijngaard was immers des heeren, die hen kon verderven. Zij hadden dat geheel verdiend, maar onuitputtelijk in lankmoedigheid is de heer; hij heeft alles gedaan, alle zijne gezanten gezonden; nog iets is hem, die zoo gaarne vruchten had, overig, hij heeft één' zoon, een' zoon, die hem lief was. Het is het uiterste, wat zal ik doen, zegt hij, ik zal mijnen geliefden zoon zenden; hij hoopt nog iets van die snooden, hij wil alles wagen, zij zullen immers, zegt hij bij zich zelven, mijnen zoon

ontzien! Ja waarlijk dat kon men wachten; zoo veel ontzag zullen zij voor den heer hebben; dat blijk van vertrouwen zal niet vergeefs zijn; nu zullen zij gevoelen, dat er toch eenmaal vruchten moeten worden opgebragt. Doch neen, de landlieden zien hem, zij kennen hem als den zoon des heeren, en nu bereikt hunne boosheid het toppunt, zij overleggen bij zich zelven en onder elkander, dat is de erfgenaam, hij moet gedood worden, dan zijn wij zeker, wij blijven in het gerust bezit, als of het onze erfenis was, en met die verfoeijelijke gedachte grijpen zij den zoon hunnes heeren, den eenigen, die hem lief was, werpen hem buiten den wijngaard uit en dooden hem.

Ontzettende boosheid! en echter het was hunne eigene geschiedenis, die de Heer hun in deze schilderij voorstelde. Na zoo vele proeven der goddelijke lankmoedigheid, na zoovele Profeten te vergeefs tot hen gezonden, had God in Jezus Christus zijnen eigen', zijn' geliefden Zoon overgegeven om Israël tot bekeering en behoudenis te brengen door het vruchten te doen dragen. Deze had zich als zoodanig betoond, de werken Zijns Vaders getuigden van hem; op allerlei wijze had hij het volk tot de waarheid en de godsvrucht getracht te brengen, en met welk gevolg? De oversten, die priesters, die leeraars, die oudsten, die zich in hem moesten verheugd hebben, die voorgangers des volks moesten geweest zijn, hateden hem, juist omdat hij de waarheid en de deugd met geheel zijn leven predikte, omdat hij niet hunne aardschgezinde verwachtingen vleide of naar hunnen hoogmoed zich

voegde, maar hen tot het goddelijke en hemelsche wilde opleiden. Hoe menigmalen reeds hadden zij op zijn leven toegelegd, hoe vele lagen tegen hem in het werk gesteld, en nu, terwijl zij daar bij hem stonden, was het reeds eenigen tijd geleden, dat zij sedert de opwekking van Lazarus, met geen ander opzet zwanger gingen, dan om hem ter dood te brengen. Met moordzucht in het hart waren zij bij hem gekomen, en dat, en hoe zij hem op de ontzettendste wijze ter dood bragten, daarop als hun het meest begeerlijke, al hunne aandacht en hunne wenschen vestigden, daartoe niets hoe verfoeijelijk ook spaarden, daarvan door niets werden terug gehouden, en niet rusteden tot dat zij hem aan het kruis zagen hangen en daaraan sterven, dat is het aandoenlijk tafreel van menschelijke boosheid strijdende tegen de liefde Gods, met welks beschouwing wij ons in deze dagen bezig houden.

Maar hetgeen de Heer hier in de gelijkenis zegt geeft ons aanleiding om eenen blik in hun hart te werpen, en de oorzaken na te gaan van hun gedrag. Neen, het was niet omdat zij gegronde redenen meenden te hebben om aan de waardigheid van Jezus te twijfelen; het was niet alleen of voornamelijk dwaling des verstands, het kwam uit het hart bij hen voort. Dat hij in zijn leven het beeld des Vaders vertoonde, dat hij het volk tot ware deugd opleidde, dat hij ingang bij hetzelve vond, dat het zich door hem scheen te zullen laten leiden, dat was het juist, hetwelk hunne haat en hunnen nijd tegen hem opwekte. Zij konden

niet ontkennen, dat zijn invloed strekken moest om het volk te verlichten, te verbeteren, vruchtbaar te maken, tot God te brengen; maar juist dat wilden zij niet. Onder *hunnen* invloed moest het volk blijven, aan hunnen hoogmoed, aan hunne wereldsgezindheid dienstbaar; daartoe stond hij hun in den weg, die alle aardschgezinde verwachtingen den bodem insloeg en tot hooger goed opleidde, die het zeide, dat de geregtigheid overvloediger zijn moest, dan die der schriftgeleerden en pharizeën; zelve niet willende ingaan beletteden zij het anderen; en wanneer hij uit den weg geruimd was, dan zouden zij meesters blijven; zij zagen in hem den erfgenaam, dien moesten zij dooden, dan zou de erfenis aan hen blijven.

Zoo ontdekt de Heer hen aan zich zelven. Welligt waren er, die zich daaromtrent misleidden, die zich overreedden, dat zij gegronde redenen hadden om zich tegen Jezus te verzetten; die nog niet genoeg gezien hadden tot op den bodem van hun hart, en het voor zich zelven niet belijden wilden, dat het verzetten tegen God, dat het onwil om vruchten te dragen en die bij het volk te zien, dat het de begeerte was om, van den regtmatigen gebieder ontslagen, naar eigen' lust over het erfdeel des Heeren te heerschen, die hen dreef. En echter niet te zwart teekende het Jezus; hetgeen in het verdicht verhaal bijna alle geloof te boven ging, dat was in de waarheid zoo, hun eigen geweten moest het toestemmen; alle de Evangelisten teekenen het aan, dat zij verstonden, dat hij deze gelijkenis op hen sprak.

Dit moesten wij zeggen, opdat wij den hoogen ernst en de diepe wijsheid van Jezus regt zouden gevoelen, en het nu ook verstaan, welk een' nadruk het had, toen hij hun vroeg: wat zal dan nu de heer des wijngaards doen? Volgens Mattheus antwoordden daarop de afgezondenen, tot welke Jezus die vraag rigtede, volgens Markus en Lukas schijnt Jezus zelf het antwoord op zijne vraag gegeven te hebben; en waarlijk zulk een omstandig antwoord is naauwelijks van hen te verwachten, wier geweten reeds gezegd had: Gijlieden zijt dat. Waarschijnlijk is Jezus met vragen voortgegaan, en sprak aldus: wat zal dan de heer des wijngaards doen? en op hun zwijgen: zal hij niet den kwaden een' kwaden dood aandoen, die landlieden, die zich zoo tegen alles verhard en zelfs zijn' eigen' zoon gedood hebben, verdelgen en den wijngaard aan anderen geven, die vruchten zullen opbrengen? Zij konden daarop niet anders dan toestemmend antwoorden. Maar zij voegden er het woord bij, dat Lukas alleen ons bewaard heeft, *dat zij verre:* hetgeen dus niet op de straf den landlieden aan te doen, welke iedereen als billijk en welverdiend beschouwen moest, maar op de geheele zaak, die Jezus voorstelde, moet worden toegepast; als of zij zeggen wilden: ja dat zou het gevolg moeten zijn, maar ver zij het, God verhoede, dat zoo iets immer gebeure; zoo zullen zich geene menschen gedragen, zoo geene opzigters van den wijngaard des Heeren doen, dat zij zich door het verwerpen van den zoon, zulk eene straf zouden waardig maken.

Passen wij dit woord toe op hunnen geest, in het gevoel dat Jezus hen bedoelt, dan zal er in moeten liggen, dat hun geval geheel anders was, dat zij bereid waren den Zoon, den Messias te huldigen, hoewel zij hem daarvoor niet erkenden en dus met zich tegen hem te verzetten de misdaad niet bedreven, welke hij voorstelde. En dan zien wij regt het verband met hetgeen Jezus er nu bijvoegt, om het hun nog nader te brengen en hun te doen gevoelen, dat waarlijk de Messias, de Zoon ook, zoowel als de Profeten, zou verworpen worden. Daarom ziet hij hen aan met een' blik, die tot in het binnenste van hunne zielen moest dringen, en zegt hun: houdt gij dat vóor zoo onmogelijk, wat is er dan van hetgeen geschreven staat: de steen dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks? Het doet weinig ter zake of reeds toen de Joden dit gezegde [1]) op den Messias hebben toegepast, en of Jezus er dit bepaaldelijk mede bedoelde. Op de algemeene, reeds in het O. T. voorgestelde zaak kwam het aan, dat het niet vreemd moest gerekend worden, dat de menschen, dat de opzieners verwierpen hetgeen God had uitverkoren; zoo als Petrus het uitdrukt, een steen door de menschen wel verworpen, maar bij God uitverkoren en dierbaar. Dit deden ook zij door hem te verwerpen, dit zouden zij in vollen nadruk doen door hem ter dood te brengen. Maar diezelfde woorden van den Psalm deden hen

[1]) Ps. CXVIII: 22.

dan ook opmerken, dat dit verwerpen het oogmerk Gods niet verijdelde, dat die als nutteloos verachte steen de hoeksteen was en wezen zou van het Godsgebouw, dat God hem zou handhaven en, niettegenstaande hunne snoode verwerping, hem als den Messias in alle zijne heerlijkheid en majesteit vertoonen! Volgens Mattheus heeft Jezus tot het volk gezegd: daarom zeg ik u, het koningrijk Gods zal van u genomen worden en gegeven aan een volk, dat zijne vruchten zal voortbrengen. De verwerping van het laatste en hoogste middel, dat God in zijnen Zoon bezigde om het joodsche volk vruchten te doen dragen, zou de reden zijn, dat niet langer bij hetzelve als zoodanig, maar elders dat rijk zou gesticht worden van zaligheid, dat Godsgebouw waar van Jezus Christus is de uiterste hoeksteen. Maar terwijl hij alzoo krachtiglijk bewezen wordt Gods Zoon te zijn, wat zal het lot wezen van hen, die zich tegen hem verzet, die hem verworpen, gedood hebben? Met innig mededoogen, met al den ernst der ware liefde, die zich dat voorstelt, wijst Jezus in hetzelfde beeld van den steen, maar zinspelende op eene voor hen zoo toepasselijke plaats bij Jesaïas [1]), dat aan: wie op dezen steen valt wordt verbrijzeld, op wien hij valt dien verplettert hij. Die zich tegen hem verzet, diens verderf is zeker.

Mij dunkt met eene bewogene stem zegt Jezus dit, terwijl de gevolgen van dit snood gedrag hem voor den

---

[1]) Hoofdst. VIII: 14 en 15.

geest staan. Ach hij wilde zoo gaarne het volk, hij wilde zelfs zijne snoode vijanden nog gered zien, hen waarschuwen, hen doen terug beeven van het kwaad, dat in hun hart was. O! hadden zij ooren gehad om te hooren en een hart om op te merken; maar ook deze ernstige taal der liefde is te vergeefs bij hen. Zij gevoelden ja, dat hij deze gelijkenis op hen sprak, maar het hield hen niet terug, het maakte alleen hunnen haat en hunne woede tegen hem, die hun de waarheid zeide, des te sterker. Op ditzelfde oogenblik zochten zij de handen aan hem te slaan, het was alleen de vrees voor de schare, die hem als een' profeet erkende, welke hen terug hield. Gelijk de landlieden, zoo zeiden zij in zich zelven, ja deze is het, laat ons hem dooden, en de overleggingen hunner harten, en hetgeen zij, zoodra de gelegenheid daar was, slechts drie dagen later deden, bewezen de waarheid der gelijkenis, deden het zien, hoe zij den zoon tot hen gezonden uitwierpen en doodden. En maar weinig tijds daarna, toen de Apostelen spraken en handelden in den naam van Jezus Christus, teekenen doende, die de oversten zelve niet loochenen konden, werd het hun bij de uitkomst nogmaals tot hunne bestraffing, maar ook waarschuwing gezegd: deze is de steen, door u de bouwlieden verworpen, welke tot een hoofd des hoeks is geworden [1]).

---

[1]) Hand. IV: 11.

II.

Ziedaar onzen tekst beschouwd en de gelijkenis in haren aard en hare beteekenis, mitsgaders de uitwerking derzelve ons voorgesteld. Mij dunkt reeds op zich zelve was ons die beschouwing belangrijk en gepast in deze dagen, die aan de overdenking van de lijdensgeschiedenis des Heeren gewijd zijn. Of aanschouwen wij daarin niet hem, zoo als hij kende wat hem overkomen zou, en waardoor het hem zou gebeuren; hem, die desniettegenstaande voortging op den weg der waarheid en der liefde, hoewel hij het wist wat het einde deszelven zou wezen? Heeft hij zich hier niet aan ons geopenbaard in die getrouwheid, die liefde, die wijsheid, die ons in hem den Zoon des Vaders, den Verlosser der wereld doen kennen, die zelfs zijne vijanden waarschuwt voor het verderf en hun heil zoekt, die hunne oogen opent en hun geweten wakker maakt, en niet ophoudt aan hunne zaligheid te arbeiden, terwijl zij hem verstooten? Is het niet hier, zoo wel als in alles, wat wij van Jezus in deze laatste dagen voor zijn lijden weten, dat wij het aanschouwen, wat hem dat lijden bitter maakte, en hoe zijne geheele ziel vervuld was met medelijden over hen, die zich daardoor zoo bezondigden; hoe het alzoo der menschen zonde was, die hem het diepst ter nederdrukte? Ja het is eene belangrijke bijdrage tot de kennis van Jezus, van hem den eenige, die zich in alles volkomen gelijk bleef, en die wij in de beschouwing van zijn lijden

geheel wedervinden, zoo als wij hem hier voor zijne vijanden zien. Ja het is dezelfde, die, toen men in den hof de handen aan hem sloeg en hem bond, zeide: Gij zijt uitgegaan tegen mij als tegen eenen kwaaddoener, dagelijks was ik bij u in den tempel leerende en gij hebt mij niet gegrepen; dezelfde, die daar staande voor den raad die hem veroordeelde, met majesteit sprak: ik ben die gij zegt, de Christus Gods Zoon en van nu aan zult gij zien den Zoon des menschen, zittende ter regterhand Gods en komende op de wolken des hemels; dezelfde, die daar uitgaande dragende zijn kruis, der weenende en hem beklagende vrouwen toeriep: weent niet over mij, maar over u zelve en uwe kinderen, om het vreesselijke gevolg, dat de zonde voor hen hebben zal; dezelfde, die terwijl men hem nagelde aan het hout, aan zijne vijanden dacht en bad: Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. Ook deze beschouwing heldert ons het een en het ander op en doet ons het lijden des Heeren regt erkennen, hem in die grootheid der liefde aanschouwen, die niets heeft van de opgewondenheid des oogenbliks, waardoor zoo velen de bewondering tot zich trekken, maar in zijne geheele ziel, ook in de bedaardste omstandigheden, gevestigd was en zich steeds openbaarde. En waar wij de gelegenheid hadden om hem, den eenige, den volmaakte alzoo ons voor te stellen, ons in den eerbied voor, in de bewondering van, in de liefde tot hem te sterken, daar zijn wij nooit vruchteloos geweest.

Maar wij willen echter nog een oogenblik meer bepaald stilstaan, om algemeene opmerkingen, die er in liggen opgesloten in verband met de beschouwing van het lijden des Heeren op te zamelen. Het is toch niet alleen voor de Joden, en hunne oversten, hoewel voor deze in de eerste plaats; het is ook voor ons, tot welke deze woorden des Heeren gekomen zijn, dat zij leering behelzen. De Heer gaat ons hier voor in het opmerken, hoe wij zijn lijden te beschouwen hebben, en welligt zouden wij vele bijzonderheden kunnen aanwijzen. Doch wij willen ons bij drie voorname bepalen, die ons, in de orde zelve van het overwogene, op het hoogst aandoenlijke, op het diep verootmoedigende, en op het heerlijke en zalige van dat lijden des Heeren wijzen.

1. De gedachte aan hetgeen ons het meest moet aandoen en treffen in het lijden des Heeren wordt door deze voorstelling in ons verlevendigd. Want zij wijst ons op de onbegrijpelijke liefde Gods, waarmede hij niets spaarde om de menschen te verbeteren, te heiligen, te zaligen. Hetgeen God omtrent het Israëlitische volk gedaan heeft is ons een beeld van zijne lankmoedige zorg en liefde voor het menschdom, of liever het is die zelve, want het is niet voor Israël alleen, het is tot heil der wereld, dat Hij aan hen arbeidde. God wil dat de menschen zalig worden, dat zij, verlost van de zonde, vruchten zullen voortbrengen der heiligmaking, en alzoo beantwoorden aan hunne bestemming en daardoor gelukkig zijn.

De geheele geschiedenis des menschdoms is een tafereel, waarin wij dat aanschouwen; aan niemand laat hij zich onbetuigd; zijne zegeningen en kastijdingen moeten daartoe dienen, dat de mensch hem zoeke en in hem zalig zij; zijne openbaring in de natuur en in de geschiedenis is voor een iegelijk te aanschouwen, die oogen heeft om te zien en een hart om op te merken; opwekkingen van allerlei aard, geschikt naar de verschillende gesteldheid en de verschillende behoeften der menschen komen van Hem. Zij zijn vruchteloos, en het menschdom schijnt onverbeterlijk. O! alle liefde der menschen zou hier zijn uitgeput, maar niet de oneindige liefde Gods. Hetgeen de mensch niet zou kunnen, hetgeen in den heer des wijngaards bijna ondenkbaar is, na de herhaalde proeven op de landlieden genomen, dat is hetgeen God doet, Hij zendt tot hen zijnen eigen' Zoon, den geliefde. Het kan ons niet aandoenlijker voorgesteld worden, dan met de woorden, die Jezus, volgens Markus, gesproken heeft in de gelijkenis: alzoo hij dan een' eenigen zoon had, die hem lief was, zoo heeft hij ook dezen tot hen gezonden. En ik zou uw gevoel beledigen, ik zou vruchteloozen arbeid doen, indien ik beproefde daar wat bij te voegen of het door ontwikkeling u tastbaarder te maken. De liefde, de oneindige liefde wanhoopt niet, gelijk het ouderhart nog ligt iets hoopt van het kind, omtrent hetwelk alle anderen de hoop hebben opgegeven: zij zullen mijnen zoon ontzien. Maar ook de liefde spaart niets, ook het dierbaarste niet, als het om behoudenis en zaligheid te doen is.

Hij zendt zijnen Zoon tot die menschen, die zijne dienaren zoo zeer mishandeld, verguisd, gedeeltelijk ter dood gebragt hebben, en van wie dus ook hier het ergste kon gevreesd worden! Mij dunkt de gelijkenis wordt ons alzoo eene aandoenlijke ontwikkeling van dat woord: alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijn' eengeboren' Zoon gegeven heeft om haar van het verderf te redden en het eeuwig leven te schenken; van dat woord: die ook zijn' eigen' Zoon niet gespaard, maar voor ons overgegeven heeft. Maar die gedachte zij ons dan ook levendig bij de beschouwing van het lijden des Heeren. Zij verlate ons geen oogenblik in alle die ontzettende tooneelen van hetzelve, die ons in deze dagen voor oogen gesteld worden; zij leve in ons, wanneer wij hem zien gevangen nemen en binden, wanneer wij hem hooren veroordeelen, wanneer wij de diepe vernederingen zien, die men hem aandoet, en de mishandelingen, die ons de ziel doorgrieven, wanneer wij den moordkreet: aan het kruis aan het kruis met hem, hooren opgaan, wanneer wij hem zien uitkomen dragende de doornenkroon en het purperen kleed, wanneer wij hem zien uitgaan dragende het kruis, wanneer wij hem daaraan zien nagelen en hangen, en de bespotting aanschouwen, die hij toen nog verduren moest en de bangste klagt uit zijnen mond hooren! Willen wij regt het aandoenlijke der zaak gevoelen, zeggen wij het ons dan: dat is de Zoon, de eengeboren Zoon van God, hij dien de Vader lief had, die heeft Hij in zijne onuitsprekelijke genade tot de menschen gezon-

den, hoewel, ja omdat Hij de menschen kende. Dan gevoelen wij de liefde des Vaders, dan zien wij aan het kruis de hoogste openbaring daarvan, dan erkennen wij de genade van Jezus Christus, die voor zulke menschen den troon zijner heerlijkheid verliet, en zich blootstelde aan dat lijden, dat hij wachten kon, en ons hart wordt brandende in ons, en liefde ontstaat door het geloof aan deze hoogste liefde. En terwijl wij het doel opmerken, waartoe God zijnen Zoon zond tot eene wereld, in welke hem, naar de boosheid der menschen, zooveel lijden wachtte, zeggen wij het; is onze zaligheid zoo dierbaar in Gods oogen, wat moet zij dan ons niet zijn? Van het kruis worden wij gebeden, dat wij de genade Gods niet te vergeefs ontvangen!

2. Maar gelijk ons zoo de zending, in verband met het daarop gevolgd lijden van Christus, in het licht van dit voorstel des Heeren, voorkomt als het hoogste bewijs der liefde Gods en wij alzoo het aandoenlijkste in dat lijden aanschouwen; zoo wijst ons tevens die voorstelling op het diep verootmoedigende, dat er in het lijden van Jezus voor menschen is op te merken. Alles wat Gods wijsheid en liefde gedaan had, het was bij velen te vergeefs; en nu ziedaar het laatste middel, dat hij bezigt, ziedaar zijnen eigen' Zoon, zijnen geliefde gezonden tot de menschen, om hen van de zonde te verlossen, te heiligen, zalig te maken. Daartoe moest zijne verschijning dienen, en zou zij het niet? Zou niet de Zoon des Vaders geloof

vinden onder de menschen, zou niet zijne openbaring als het beeld van God zelf, zouden niet zijn leven en werken invloed hebben, zou niet zelfs de boosheid met ontzag worden vervuld? Is het niet eene natuurlijke taal, die Jezus den eigenaar des wijngaards in den mond legt: zij zullen immers mijnen zoon ontzien? Hoe geheel anders is de uitkomst! Hij is in de wereld en de wereld kent hem niet, hij komt tot de zijnen en de zijnen nemen hem niet aan; het licht schijnt daar en de menschen hebben de duisternis liever dan het licht. Wat zeg ik, de wereld verwerpt hem, haar haat ontbrandt tegen hem, omdat hij de zoon, de erfgenaam is. De menschen laten zich niet alleen door hem niet leiden, maar brengen zelfs hem, die hunne verkeerdheid in den weg stond, ter dood. Het is de aandoenlijkste beschouwing van de laagte, waartoe de mensch zinken kan, die een dienaar der zonde is, welke ons hier wordt aan de hand gegeven. God geeft zijnen Zoon om menschen te heiligen en te zaligen, en zij wederstaan hem en gebruiken ook dit om zich te verharden in de zonde, en de maat der ongeregtigheid over het menschdom vol te maken. Hooren wij het niet uit den mond van Jezus: het oogmerk Gods in de zending van zijnen Zoon was, dat de menschen hem hooren zouden en door hem vruchtbaar worden; maar dat hij alzoo lijdt, dat hij alzoo sterft, dat is der menschen schuld, dat is der menschen werk, die zelfs den Zoon Gods niet ontzien. Gelijk Jezus, in hetgeen hij is en deed en in hetgeen hem overkwam, ons eene open-

baring is der waarheid, zoo is hij het ook van die vernederende waarheid, dat de menschen diep verzonken zijn in de zonde. Van al de bewijzen, die de geschiedenis des menschdoms daarvoor oplevert, is er geen zoo treffend, zoo diep verootmoedigend als het kruis van Christus, van hem den Zoon van God, den verlosser der wereld, door de wereld veracht, gehaat en ter dood gebragt! Zeggen wij niet: dat waren alleen die oversten des joodschen volks, die ook de Profeten mishandeld hadden en gedood; of zou het licht en de waarheid elders een beter lot gevonden hebben?.. Wat zegt de geschiedenis?.. En daarenboven, wat is het anders, dat deze oversten bezielde en hen tot verraders en moorders van den Vorst des levens maakte, dan hunne hoogmoed, hunne aardschgezindheid, hunne zelfszucht, die het hart beheerschte en het verstand verblindde, zoo als wij die in de redenering aanschouwden, die Jezus in de gelijkenis hun in den mond legt? En dat zijn helaas de trekken der zonde, waaraan het menschdom zich onderworpen had. Vergeten wij dan ook dat niet bij de beschouwing van het lijden van Christus, zien wij het daar, hoe diep de zonde den mensch heeft doen zinken; zien wij het daar, in alle die aandoenlijke trekken van hetgeen de haat en de boosheid doen tegen hem, die de liefde zelve was, het beeld, den Zoon van God, hoe groot de behoefte is aan verlossing, en hoe alle menschelijke wijsheid en vermogen te kort moeten schieten om die aan te brengen, daar waar de hoogste openbaring van de liefde Gods zulk eene

uitwerking heeft. En terwijl wij het aanschouwen, vervulle ootmoed onze harten, omdat ook wij zondaren zijn, worde de zonde door ons verfoeid, die alzoo het heiligste doet verkrachten, en zie een iegelijk voor zich zelven toe, dat hij niet in dat oordeel valle, den Zoon Gods, aan de wereld gegeven, opdat dezelve vruchten drage der geregtigheid, niet versmade, en bij de middelen, die God nog door hem aanwendt tot onze zaligheid, dien goedertieren' raad Gods niet tegen zich zelven verwerpe!

3. Zoo deden de Joden en hunne oversten, hem die tot hen gezonden was bragten zij ter dood, hetgeen dienen moest om hen te zaligen werd hun ter veroordeeling. De liefde Gods heeft zijnen eigen' Zoon der wereld gegeven en de wereld heeft hem verworpen. Wij staan daar en aanschouwen het in 't lijden van Christus, en zoo is dan hetgeen de liefde Gods deed door der menschen schuld vruchteloos!... Zoo zouden wij denken, dat was het oordeel der wereld. Maar neen, Gods liefde is zelfs hier niet uitgeput. Zijne hooge en ondoorgrondelijke wijsheid heeft het anders beschikt. Hij, dien de wereld verwierp en ter dood bragt, is evenwel het heil, de behouder der wereld; hij is het ook door dat lijden, door dien dood, dien de menschen hem aandeden. De steen door de bouwlieden verworpen is geworden tot een hoofd des hoeks, van den Heer is dit geschied en het is wonderbaar in onze oogen. Zoo doet de Heer ons hier het heerlijke en zalige van dat lijden opmerken in

hetgeen hij tot de Joden zegt. En wij ook mogen dit met eerbied en dankzegging voor den geest hebben, terwijl wij dat lijden aanschouwen. De verworpen de gekruiste Christus is de hoeksteen, is het fondament van eene nieuwe Godsgemeente, die niet tot de Joden alleen, of tot eenig ander volk der aarde behoort, maar die de geheele wereld omvat. De Jood verwerpt den Messias, den Zoon Gods tot hem gezonden, en verhoogt hem aan het kruis; maar van daar trekt hij allen tot zich, daar is hij het opgerigt teeken, en hunne verwerping is de verzoening der wereld, het koningrijk Gods van hen genomen komt overal, en waar het komt daar brengt het vruchten voort. O diepte des rijkdoms en der wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn zijne oordeelen, hoe onnaspeurlijk zijne wegen! De zonde verwerpt den Verlosser, den Zoon Gods, en schijnt te zegepralen als zij hem gehecht heeft aan het kruis. Maar datzelfde kruis is het, dat de zonde op de wereld overwint en de menschen reinigt en heiligt en tot kinderen Gods maakt; door het kruis zelf wordt hij de Verlosser der wereld. Hij die bij de menschen verworpen, door God geregtvaardigd en verhoogd is, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe! Zoo is de genadegifte Gods onberouwelijk; zond Hij zijnen Zoon om te behouden, hij moge verworpen worden, hij blijft een behouder voor een iegelijk, die door hem behouden zijn wil. Zien wij zoo op zijn lijden, zoo op zijn kruis, het is de wijsheid Gods en de kracht Gods

tot zaligheid. Wij dan, die het alzoo ons zien voorgesteld, nemen wij het ook als zoodanig aan; laat de prediking van dat lijden op ons den regten invloed hebben, opdat wij behooren tot hen, bij welke het koningrijk Gods is, die de vruchten voortbrengen, welke God bedoelt. Zoo beantwoorden wij aan de liefde Gods, aan de genade van onzen Heer Jezus Christus, die aan het kruis zich verhoogen liet en ons tot in den dood lief had, zoo is hij, die kwam in de wereld, en daar stierf, maar eeuwig als verlosser leeft, ons tot zaligheid. Hem en den Vader, die hem zond, zij de eer en de heerlijkheid. Amen!

HET LIJDEN EN STERVEN VAN JEZUS, EENE ZELFSOPOFFERING VAN HEM VOOR DE ZIJNEN TOT HUNNE HEILIGING.

LEERREDE

OVER

JOH. XVII. 19.

GEZONGEN:

Ps. 103. 1 en 2.
Gez. 47. 2.
Gez. 50. 2 en 3.

JOH. XVII. 19.

Ik heilig mij zelven voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid.

Onderscheiden zijn de oogpunten, waaruit wij het lijden en sterven van onzen Heer Jezus Christus beschouwen kunnen en moeten, ook als wij op de oorzaken en de oogmerken letten, waaruit en waartoe het geschiedde. In eene vorige rede heb ik uwe aandacht, volgens het onderwijs des Heeren, aan zijne tijdgenooten, naar hunne behoefte tot bestraffing en waarschuwing gegeven, maar in 't algemeen ook op de menschheid toepasselijk, bepaald bij de verkeerdheid der menschen, die den Zoon Gods, tot hen gezonden, opdat zij vruchten zouden dragen, verwierpen, hateden, ter dood bragten. Wij aanschouwden toen de menschen als de oorzaken, als de bewerkers van dat lijden, dat over Christus kwam, van den dood, dien hij onderging aan het kruis. Doch dit is de eenige zijde niet, van welke wij het te beschouwen hebben. God regeert, alle menschen staan onder zijn gebied, en zij kunnen niets tegen zijnen

wil. Zij zouden ook tegen Jezus geene magt gehad hebben, indien het hun niet van boven gegeven ware. Niet meer konden zij, dan hetgeen Gode behaagde, en wij mogen het in zoover de eerste Christenen nazeggen [1]), dat Joden en Heidenen, Herodes en Pilatus tegen Jezus vergaderd waren om te doen wat Gods hand en raad te voren bepaald had, dat geschieden zoude. Ook op God, op Hem, om wien en door wien alle dingen zijn, moeten wij de aandacht vestigen bij het vragen naar de oorzaken van het lijden des Heeren, en het is u gepredikt, dat het Hem, vele kinderen tot heerlijkheid leidende, betaamde den oversten leidsman hunner zaligheid door lijden te volmaken [2]). Ziedaar dan het lijden van Christus, in deszelfs oorzaken, beschouwd van de zijde der menschen, die hem verwierpen, en van de zijde Gods, die hem heiligde. Er blijft nog een ander oogpunt voor ons over, het mag en moet namelijk ook beschouwd worden van de zijde van Jezus zelven, die het niet slechts onderging, maar ook vrijwillig op zich nam uit de edelste beginselen en met de heiligste bedoelingen.

Uit dat oogpunt wilde ik het in dit uur met u beschouwen, en u, onder de oorzaken van het lijden des Heeren, op Jezus zelven wijzen, zich overge-

---

1) Hand. IV. 24. volg.

2) Een mijner ambtgenooten te Groningen had, 's weeks na mijne vorige leerrede, ook in verband met dezelve en uit dat oogpunt, naar Hebr. II. 10. het Evangelie verkondigd.

vende in den dood. Wij behoeven daaromtrent niet te gissen, noch op ons zelven te staan; de Heer zelf wijst het ons aan, hoe hij zich in zijn lijden en sterven openbaart; en ik meen dat wij niet beter doen kunnen, dan ons in onze overdenking door zijne heilige woorden, die ik u ten tekst voorlas, te laten leiden. Zij wijzen ons op *het lijden en sterven van Jezus* als op *eene zelfsopoffering voor de zijnen tot hunne heiliging.* Dit zij het voorwerp onzer eerbiedige beschouwing. Mogten wij daarbij bezield zijn met zijnen geest, opdat wij Hem kennen ook in de gemeenschap zijns lijdens! Ik wil daartoe

I. De woorden des Heeren u voorstellen en de zaken daarin vervat ontwikkelen

II. En daarna u bij den invloed bepalen, die de beschouwing daarvan en het geloof daaraan op ons behoort te hebben.

I.

Heilige woorden des Heeren noemde ik die, met welke onze aandacht zich bezig houdt, want gelijk ons alles wat Hij sprak heilig zijn moet, zoo mogen deze wel bijzonder zoo genoemd worden. Zij behooren toch tot het merkwaardigste, dat ons van Jezus spreken op aarde bewaard is, tot het plegtige gebed, dat hij aan het einde zijns aardschen levens, toen hij voleindigd had het werk, dat hem de Vader gegeven had om te doen, en voor den aanvang van zijn laatste lijden, tot God opzond. Wij verplaatsen ons in

die heilige oogenblikken. Wij zien hem voor ons, zoo als hij, geëindigd hebbende tot zijne discipelen te spreken, de oogen ophief naar den hemel en zijne geheele ziel ook in zijne woorden uitstortte. Wij zien hem, omringd van die Apostelen, aan welker opvoeding en vorming, als de kern van dat Godsrijk, dat hij op aarde vestigde, geen gering deel van zijn leven gewijd was; omringd dus van de zijnen, die in de wereld waren, welke hij gedurende zijn geheel leven had lief gehad en ook lief had tot den einde toe. Gelijk Johannes dat in alles opmerkte, wat er plaats had in dezen gedenkwaardigen nacht, en daarom met die opmerking de meer uitvoerige mededeeling daarvan begon [1]), zoo heeft het hem zeker bijzonder ook in dit gebed getroffen. In deze voor Jezus zelven zoo gewigtige oogenblikken, waarin hem zooveel te wachten stond, vergeet hij als 't ware zich zelven om aan hen te denken; dit gebed is voor hen, die hij op aarde achterliet en, bij het gemis zijner persoonlijke tegenwoordigheid, zoo veel behoefden. Gedurig reeds had hij van hen gesproken, met aandrang het goede voor hen begeerd. In het 17e vers begint hij bijzonder met hetgeen zij als zijne Apostelen zouden noodig hebben. Hij bidt tot den Vader: heilig ze in uwe waarheid, uw woord is waarheid; hij vervult alzoo reeds op aarde voor hunne ooren zijne belofte: Ik zal den Vader bidden en Hij zal u zenden den geest der waarheid. Hij dringt dan ook tot in

---

1) Joh. XIII. 1.

de toekomst door, wanneer zij zijne plaats zouden bekleeden; hij ziet ze reeds voor zich als zijne gezanten, die daar henengaan in de wereld en zijn woord prediken en de waarheid verbreiden op aarde, en hooger kan hij hen daarbij niet verheffen, dan hen met zich, hunne zending door hem met zijne zending door den Vader te vergelijken: Gelijkerwijs Gij mij gezonden hebt in de wereld, heb ik hen ook in de wereld gezonden; met denzelfden last, met hetzelfde doel om een licht der wereld te zijn, gelijk hij het licht der wereld was.

Toen Jezus elders van zijne zending door den Vader sprak, noemde hij zich dengenen, dien de Vader geheiligd, dat is volkomen toegerust, met den heiligen geest geheel vervuld, en in de wereld gezonden heeft, en het is dus natuurlijk, dat die denkbeelden van zenden en heiligen in zijnen geest ten naauwste waren verbonden; dat dus ook de Apostelen moesten geheiligd zijn, gelijk hij, om gezonden gelijk hij, aan hunne bestemming te beantwoorden. Hij wilde dus ook hen volkomen geheiligd uitzenden, en ziedaar wat hij in onzen tekst zegt: ik heilig mij zelven voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid. Wij kunnen naauwelijks twijfelen waaraan Jezus denkt, terwijl hij aldus van zich zelven spreekt. Hij was reeds bij zijne komst in de wereld door den Vader geheiligd; hij had in dit gebed van het werk hem door den Vader gegeven gesproken als voleindigd; hij sprak alzoo bij het naderen en als in het aanzien van den dood. Hij spreekt in den tegenwoordigen tijd,

waarbij wij niet aan het aardsche leven, dat voorbij was, kunnen denken, maar die volkomen toepasselijk is op het lijden en den dood, dien hij gereed stond te ondergaan. Het is dus daaraan dat Jezus denkt, het is zijn lijden en sterven dat hij bedoelt, wanneer hij zegt: ik heilig mij zelven voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid. Komt vestigen wij onze aandacht op hetgeen de Heer ons daarmede aanwijst, den tekst volgende en naar denzelven, eenigzins naauwkeuriger beschouwende, *wat* Jezus in zijn lijden en sterven *doet*, *voor wie* hij het doet, en *met welk oogmerk* hij het doet.

I. Ik heilig mij zelven. Dit zegt Jezus sprekende van het lijden en den dood, welke hij te gemoet gaat. Mij dunkt twee dingen geeft hij alzoo te kennen, dat hij namelijk vrijwillig zich aan den dood overgeeft, en dat hij daarin eene heiliging van zich zelven aanschouwt. Het eerste is ons thans, naar den aard en het doel onzer rede, zoo als wij die in onze inleiding hebben opgegeven, het voornaamste.

1. Bij het voorstellen van het lijden en sterven des Heeren in zijne oorzaken, mogen wij ook dit niet vergeten, dat Jezus zelf zich vrijwillig daaraan overgaf. Zouden wij er aan twijfelen kunnen, wanneer hij zelf alzoo spreekt, zeggende: daarom heeft mij de Vader lief, overmits ik mijn leven afleg; niemand neemt hetzelve van mij, ik leg het uit mij zelven af, ik heb magt het af te leggen en het weder aan

te nemen? Maar wat vraag ik, terwijl wij ons Jezus in deze heilige oogenblikken vertegenwoordigen? Hij spreekt tot den Hemelschen Vader, tot Hem, wiens wil te doen zijne spijze is, in die heilige stemming des gebeds, in de tegenwoordigheid Gods, terwijl de ure des lijdens is aangebroken; hoe, indien hij niet geheel vrijwillig dat op zich nam, indien hij daartoe maar eenigzins gedwongen was, hoe zou hij het kunnen zeggen: *Ik* heilig *mij zelven?* Hij zelf, zoo spreekt zijne innerlijke heilige bewustheid, hij zelf is het, die dat doet, en die verklaring zou ons genoeg zijn; maar aanschouwen wij het ook zelve niet, wanneer wij onze oogen openen en op zijn leven en lijden staren, dat het is gelijk hij zegt, gelijk zijn woord ons aanwijst? Komt merken wij het in de geschiedenis op, hoe Jezus zelf zich vrijwillig aan het lijden en den dood overgeeft!

Jezus wist wat over hem komen zou, hij had opgaande naar Jeruzalem gezegd, wat hem daar wachtte, en evenwel gaat hij er henen. Niet als in het verborgen, maar openlijk komt hij in de stad, waar men zijn leven zocht, en spreekt in den tempel, en werkt ook tegenover zijne vijanden, wier haat te meer werd opgewekt tegen het licht der wereld, dat hunne werken bestrafte. Na twee dagen, dus sprak hij, is het Pascha, dan word ik overgeleverd, en hij blijft om dat Pascha te vieren. En dezenzelfden avond, Judas, die hem verraden zou, had met hem aangezeten aan den maaltijd, de Heer kende hem, en met het woord: wat gij doet, doe het haastelijk, laat hij

hem henengaan. Staat op, laat ons van hier gaan, dit had Jezus reeds vroeger gezegd, en zoodra hij dit plegtig gebed geëindigd heeft, aanschouwen wij het, dat hij zich zelven overgeeft. Immers hij gaat uit over de beek Kedron, naar den hof, waar hij meermalen met zijne discipelen den avond doorbragt, de plaats, die ook Judas kende en waar hij zijnen meester zou zoeken. Daar gekomen stelt zich het beslissend oogenblik in al zijne verschrikking voor zijne oogen; strijd kost het hem, het vleesch, dat een' natuurlijken afkeer van dat afgrijselijke heeft, te overwinnen, maar hij wijkt niet terug; tot driemalen toe sterkt hij zich door het gebed, en nu komt hij tot de zijnen en wekt hen op: staat op laat ons gaan, die mij verraadt is nabij; en hij gaat, niet ontwijkende zijne vangeren, maar hun te gemoet. Daar staat hij voor hen, en zijn aanblik met het woord zijner magt doet hen terug deinzen en ter aarde storten, maar hij maakt van hunnen schrik geen gebruik om zich te verwijderen, noch van zijne magt om zich te redden; zijne jongeren wil hij, dat vrij henengaan, maar hij zelf, hij laat ze toetreden, die de handen aan hem slaan en hem binden; hij doet het in de volle bewustheid van zich te kunnen beveiligen: meent gij niet, zoo spreekt hij, dat ik den Vader zou kunnen bidden en hij zou mij meer dan twaalf legioenen Engelen bijzetten? Daar wordt hij voor de vergadering der goddeloozen gesleept, hij hoort de vraag, waarop het antwoord zijn doodvonnis moet wezen, en hij schroomt niet dat antwoord te geven. Hij deinst niet

terug bij de laaghartigste mishandelingen. Hij schikt zich in niets naar eenen Herodes. Hij maakt geen gebruik van de vrees van Pilatus. Hij beroept zich niet op het volk. Ziet hem uitgaan dragende zijn kruis. Ziet hem daaraan genageld; hoort die tergende taal: de Koning Israëls kome nu af van het kruis! en hij blijft, hij drinkt den beker tot den bodem toe ledig, het is volbragt, hij sterft. — Ja waarlijk hij heeft alzoo zijne ziel uitgestort in den dood. Het is vrijwillig, dat hij dien op zich neemt en ondergaat. Gelijk hij arm is geworden daar hij rijk was, gelijk hij in de gestaltenis Gods zijnde zich zelven heeft vernietigd, de gestalte van eenen dienstknecht aangenomen hebbende, zoo heeft hij ook vrijwillig het kruis verdragen, de schande veracht, den dood ondergaan. Daarom ook zeggen de Apostelen, die hem alzoo kenden, dat hij zich zelven overgegeven, dat hij zijn leven gesteld heeft. En wij ook, op het lijden van Christus starende, hoewel wij met ootmoed zien op de eigenlijke bewerkers van dat lijden, omdat het de menschen, omdat het de zonden der menschen zijn, die het hem aandoen; hoewel wij met eerbied aanschouwen de wijsheid en liefde des Hemelschen Vaders, die zijn' eigen' Zoon heeft overgegeven; nimmer mogen wij het voorbijzien, dat Jezus zelf niet gedwongen, maar geheel vrijwillig den dood onderging, dat Hij zelf zich heiligde.

2. Ja hij *heiligde* zich zelven. Als eene heiliging beschouwt Jezus zijn lijden en sterven, als eene

zelfsheiliging het vrijwillig ondergaan daarvan, waarop het hier vooral aankomt. Het laatste is eene wijding van zich zelven, een offer, dat hij brengt, het moeijelijkste, het zwaarste, dat immer gebragt kon worden, en waardoor hij den hoogsten trap van heiligheid beklom. Hoe geheel *vrijwillig* Jezus den dood ondergaat, het is niet *eigenwillig;* dit gebod had hij van zijnen Vader ontvangen; het was een beker, die hem de Vader gegeven had, zou hij dien niet drinken? Maar het was een bittere beker, zijne ziel werd ontroerd toen de ure naderde, en strijd, zwaren strijd kostte het hem, die gebeden met sterke roepingen en tranen offerde, maar echter niet anders wilde dan dat Gods wil geschieden zou; die alzoo, hoewel een zoon, gehoorzaamheid leerde uit hetgeen hij heeft geleden, en zelf geheiligd, volmaakt werd [1]). Zoo wijdde hij zich door het ondergaan van lijden en dood tot eenen volkomen' Zaligmaker; dat was de heerlijke taak, die hij had op zich genomen; alles had hij daarvoor over, door niets liet hij zich daarvan terug houden, en toen daarvoor zijn leven geëischt werd, achtte hij het niet te dierbaar, noch week terug, neen hoe zwaar het mogt vallen, hij bragt dat leven, hij bragt zich zelven ten offer, hij heiligde zich ook door den dood. Ziet hem, die hier alzoo spreekt; hij geeft zich zelven over in de ontzettendste smarten, in de grootste schande, in den ijsselijksten dood, zoo als de Apostel het naar waar-

1) Hebr. V. 7—9.

heid zegt, tot eene offerande en een slagtoffer Gode tot eenen welriekenden reuk [1]), dat is Gode, dien hij daardoor gehoorzaamde, wiens werk hij daardoor volbragt, met wien hij daarin zich betoonde één in liefde, volmaakt in één, welgevallig boven alles wat immer op aarde was. Zoo wijdde hij zich door den dood Gode en zijner roeping. Hij mogt het zeggen: Ik heilige mij zelven.

II. Zoo zien wij dan wat Jezus deed; wij zien zijn lijden en sterven, wat deszelfs oorzaken betreft, ook van zijne zijde, als eene vrijwillige daad, als eene zelfsopoffering voorgesteld. Maar wij mogen ook in deze verklaring des Heeren wel opmerken voor wie hij dat deed, voor wie hij zich alzoo ten offer stelde? Ik heilig mij zelven *voor hen* zegt Jezus. Wij gevoelen, er is hier iets bijzonders in de voorstelling. God heeft zijnen zoon der wereld gegeven; Jezus zelf zegt elders, dat hij zijn vleesch geeft voor het leven der wereld; hier vinden wij die algemeene voorstelling niet, maar eene meer bepaalde, gelijk de Heer, naar de behoefte zijner jongeren, in zijne laatste gesprekken meer van het hetgeen hij bijzonder voor hen was gewaagd, en bepaaldelijk ook zijnen dood voorgesteld had als een zetten van zijn leven *voor zijne vrienden*. Zegt hij dan hier: ik heilig mij zelven voor hen, wij denken in de eerste plaats aan die Apostelen, die daar rondom hem staan, voor welke hij zijn

---

[1]) Eph. V. 2.

gebed tot den Hemelschen Vader opzond, dat zij geheiligd mogten zijn in zijne waarheid, en welke hij uitzond in de wereld, zoo als de Vader hem gezonden had. Deze had hij uit de wereld uitverkoren om hen te vormen; daarvoor bijzonder had hij geleefd, want dat vooral was zijn werk op aarde; en dat hij nu den dood vrijwillig te gemoet ging, dat hij nu zich zelven ook daardoor heiligde, dat ook was bijzonder om hunnentwil, tot hunne volmaking. Doch zoo geheel echter mogen wij het tot de Apostelen niet bepalen. Het kon wel niet anders of zij, die altijd met hem geweest waren, die zijne getuigen, die voortzetters van zijn werk op aarde wezen zouden, die hem thans omringden bij zijn gebed, moesten in de eerste plaats staan voor zijnen geest, zoodat ook de uitdrukkingen van hen ontleend waren. Doch maakten zij zelfs in dat oogenblik allen uit, die hem uit de wereld gegeven waren? Neen, hoewel de zijnen, tot welke hij kwam, in 't algemeen hem niet hadden aangenomen, waren er toch, ook buiten de Apostelen, zulken, die hem aanhingen, die hij als de zijnen beschouwen kon, en die dus mede bedoeld werden, als hij zeide: ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen, die gij mij gegeven hebt. Of zoudt gij de Cleopassen, de Lazarussen, de Martha's, de Maria's en die andere vrouwen, die hem dienden, van zijn gebed willen uitsluiten? En zijn zij het dan ook niet, van welke hij zegt: ik heilig mij voor hen? Wij kunnen en moeten verder gaan. Hij heiligt zich ja voor die Apostelen, die hem omringen,

maar niet voor hen alleen, zoo als zij daar persoonlijk aanwezig waren; neen, hij zag in hen de vertegenwoordigers van allen, die hem liefhebben en volgen; hij zag in hen den aaanvang en de kern eener gemeente, die, met hem en door hem met den Vader verbonden, één zou zijn in zin, één in lot. Stelt zich dat niet voor zijnen geest, terwijl hij van zijne zelfsheiliging spreekt? Of is het toevallig, dat de Heer juist hierop laat volgen: Ik bid niet alleen voor hen, maar vóor allen, die door hun woord in mij gelooven? Is het niet veel meer, omdat hij bij het heiligen van zich zelven aan deze denkt, dat zij niet als toekomstig, maar als tegenwoordig staan voor zijnen geest? Ja, de heilige gemeente is het, uit al de zijnen bestaande, voor welke hij zich heiligt door zijnen dood; die gemeente, welke hij zich kocht door zijn bloed; die gemeente, van welke de Apostel zegt, dat Christus haar heeft lief gehad en zich zelven voor haar heeft overgegeven, en wel met hetzelfde doel, van 't welk Jezus hier spreekt, opdat hij ze heiligen zoude [1]. En is het voor die gemeente in 't algemeen, dan ook voor alle hare leden in 't bijzonder, dan ook voor een iegelijk, die in hem gelooft. — Ja de Heer is het, die zich zulk eene gemeente vergadert, die daarvoor leeft, die haar zaligt. Aan hem als den goeden herder toevertrouwd, zijn de zijnen veilig onder zijne bescherming, en als nu het gevaar komt, dan vliedt hij niet gelijk

[1] Eph. V. 25. volg.

een huurling; neen, het is zijn eigendom, hij stelt zijn leven voor zijne schapen, voor hen, die hij lief heeft met eene onuitsprekelijke liefde. Hij wijdt zich ook door den dood tot hunnen volkomen' zaligmaker: ik heilig mij zelven voor hen.

III. Hoe heerlijk wordt ons de Heer in zijn lijden en zijnen dood! Hij neemt het vrijwillig op zich, hij brengt zijn leven ten offer, zich zelven daardoor heiligende, hij doet het voor anderen, hij doet het uit liefde, die alle kennis te boven gaat. Doch met welk doel doet hij het? Hier zullen wij het toppunt zijner verhevenheid aanschouwen. De Heer zegt: *opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid.* Men verschilt eenigzins in de opvatting dezer woorden. Uit vergelijking van het 17ᵉ vers denken hier velen aan eene heiliging in of door de waarheid. Volgens anderen strijdt hier tegen, dat er niet staat *in de* waarheid, maar *in waarheid;* zij meenen dus, dat Jezus eene ware, volkomene heiliging bedoeld heeft. Het laatste is zeker, maar kan ook naauwelijks zonder het eerste gedacht worden; want waarheid en heiligheid zijn in het Christendom onafscheidelijk. Jezus wil, dat de zijnen geheiligd worden, zoo als hij door den Vader geheiligd in de wereld was gezonden en zich zelven heiligde door zijnen dood. Passen wij dat op de Apostelen toe, dan kunnen wij denken aan hunne roeping, tot welke Jezus hen in de wereld zond, gelijk de Vader hem gezonden had. Daaraan moesten zij geheel zijn toegewijd, daartoe volkomen toegerust,

niet alleen door eene uitwendige zending, maar ook en vooral door eene innerlijke heiliging. In hen moest de heilige geest wezen, opdat dezelve door hen zou kunnen medegedeeld worden aan de wereld. Zij zelve moesten licht zijn, om de wereld te verlichten; zij zelve heilig, om de wereld te heiligen. Gij gevoelt het M. H.! dat dit wel bijzonder tot het ambt der Apostelen behoort, maar evenwel daarbij zich niet bepaalt. Het is de roeping van allen, die tot Christus behooren, om te schijnen als lichten in de wereld; maar dan ook moeten zij zelve gereinigd wezen van alle besmetting des vleesches en des geestes; dan ook moeten zij zijn een heilig volk, om te verkondigen de deugden desgenen, die hen uit de duisternis heeft geroepen tot zijn wonderbaar licht; dan ook een koningrijk van priesters Gode en den Vader, niet zijnde van de wereld, gelijk Jezus van de wereld niet is. Verlost van zonde, der geregtigheid levende, wandelende als kinderen Gods, als kinderen des lichts, en zich zelven in denken, in gevoelen, in spreken, in handelen stellende tot eene levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande, zoo zouden zij kunnen heeten geheiligd in waarheid.

En daartoe dan heiligt Jezus zich zelven voor hen; om dat bij hen te bereiken, om dat van hen te doen worden, geeft hij zich vrijwillig over aan het lijden des doods, en wijdt en heiligt zich door hetzelve. Ziet, om zich zulk eene heilige gemeente te verzamelen was hij in de wereld gekomen, daarvoor had hij geleefd, daartoe gesproken het woord Gods, daartoe

vertoond het beeld des heiligen Vaders. Daartoe had hij menschen uit de wereld tot zich geroepen; daartoe zijne Apostelen rondom zich vergaderd, daartoe hen onderwezen, gevormd, door woord en leven van het kwade gereinigd, in het goede vruchtbaar gemaakt; hij had ze bewaard in den naam des Vaders. Maar nog waren zij niet volkomen geheiligd in waarheid, nog waren er zoo vele verkeerde begrippen, nog zoo vele aardschgezinde verwachtingen, nog zoo vele wereldsche begeerlijkheden in hen. Zijn dood ook was noodig, om het heerlijk doel des Heeren bij hen te bereiken, en daarom gaf hij zich aan den dood over. Heiligt Jezus daardoor zich zelven, zij dan ook leerden hem daarin eerst volkomen kennen in al zijne grootheid, in al zijne heiligheid, in al zijne liefde. Daarin zagen zij, wat zij als zijne vrienden en navolgers zijn, wat zij voor hunne roeping over hebben, hoe zij niets daarvoor schuwen, hoe zij daarvoor hun leven niet te kostelijk achten moesten. Door zijn henengaan op zulk eene wijze zou hetgeen nog in hen was van aardschen zin eerst geheel worden gereinigd, en die heilige geest in hen komen, die hen zou heiligen in waarheid, en dien hij, door lijden geheiligd, door den dood in heerlijkheid ingegaan, tot hen zenden zoude. — De zijnen te heiligen, ziedaar de begeerte van Jezus, zijne blijdschap, zijne kroon, het doel van zijn leven, en daarom ook sterft hij daarvoor. Het is met zijn bloed, dat hij zich eene gemeente, dat hij de zijnen Gode kocht en hen maakt tot koningen en priesters. Het heerlijk doel van

God, menschen te heiligen in waarheid was nog door niets op aarde bereikt geworden; Jezus komt daarvoor op de wereld, maar ook de verschijning van hem den heilige bleek niet genoegzaam te zijn, om het te bewerken in eene wereld, waar de zonde heerscht; ook zijn sterven is noodig, en hij wijkt niet terug, hij geeft zich zelven over, opdat hij zijne gemeente heiligen, opdat hij de zijnen verlossen zoude van alle ongeregtigheid, en zich zelven een eigen volk zoude reinigen ijverig in goede werken. Ik heilig, dus spreekt hij, mij zelven voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid.

Zullen wij het nog opzettelijk behoeven aan te wijzen M. H.! hoe geschikt deze zelfsopoffering van Jezus is om dat doel te bereiken? Of is niet het kruis van Christus de kracht onzer heiligmaking, is het niet daardoor vooral, dat de prediking van hem zoo geschikt is om der menschen harten te treffen? Heeft Jezus zich door dat lijden en sterven geheiligd, daarin dan ook, wordt de ware, de hoogste, de volkomene heiligheid in allen haren luister, in alle hare waarde aanschouwd, en trekt ons tot zich, en wekt de begeerte in ons op, om haar deelachtig te worden. Daar aanschouwen wij de liefde van Christus, die sterker is dan de dood, die alles over heeft voor de zijnen; en die liefde moet wederliefde baren, wederliefde zoo groot, dat zij de liefde tot de wereld overwint, dat zij hen dringt om niet meer zich zelven te leven, maar dien, die voor hen gestorven is; dat zij doet staan naar de naauwste vereeniging met, naar gelijkvormigheid aan hem. Van

het kruis straalt de geest der heiligheid, die in Christus is, en daalt van daar neder en moet ook de zijnen bezielen. Maar wat behoeven wij in den aard der zaak het op te sporen; heeft het zich niet op de wereld in de daad zelve geopenbaard, dat, hoe dwaas het aan de wijsheid der menschen mogt voorkomen, dat henengaan van Jezus, dat sterven aan het kruis de weg was om de zijnen te heiligen in waarheid? Is niet van zijnen dood af als een nieuwe geest ontstaan in de discipelen des Heeren? Ziet hoe het gewerkt heeft in hen, die daar leefden door het geloof in den Zoon Gods, die zich zelven voor hen heeft overgegeven! Zijn zij het niet, die geheiligd waren in waarheid? Ziet die gemeente aan hem gewijd, ziet dezelve van den eersten Pinksterdag af, ziet ze tot op dezen dag toe. Hetgeen gij op de wereld van ware heiliging aanschouwt, hetgeen gij ziet in de zijnen, die hem belijden, het zijn de vruchten van zijne zelfsopoffering, het is de kracht van dien dood des Heeren, dien zij als geheiligden, als gekochten door het bloed des lams, dankbaar verkondigen. Jezus wist het, dat ook dit noodig was om de zijnen te heiligen in waarheid, om hen geheel Gode en der geregtigheid te wijden, en terwijl hij het bidt: Vader heilig ze in uwe waarheid! zegt hij het, met het oog op dien dood, dien hij daarom vrijwillig op zich nam: Ik heilig mij zelven voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid.

II.

Zoo hebben wij dan het lijden en den dood van Jezus, in derzelver oorzaken beschouwd van de zijde van Jezus zelven, die zich vrijwillig daaraan overgaf, en zich zelven alzoo heiligde voor de zijnen, met het heerlijk doel, dat ook zij zouden geheiligd zijn in waarheid. Wij hebben maar weinige oogenblikken over, maar zullen ook maar weinige woorden noodig hebben om u den invloed aan te wijzen en te doen gevoelen, dien deze beschouwing op ons hebben moet. Mij dunkt wij worden van zelve bij drie zaken bepaald als uit deze voorstelling voortvloeijende, namelijk verheerlijking van hem, die zich zelven ook voor ons heiligde, beantwoording aan het doel, waartoe hij dit deed, en navolging van hem.

1. Ik heilig mij zelven voor hen. Gel.! dit woord des Heeren moet ons gedurig voor den geest zijn bij de beschouwing van het lijden, dat hij onderging, van den dood, dien hij stierf. In al de ontzettende omstandigheden van dit lijden, als wij hem daar zien verraden en gebonden, beschuldigd en veroordeeld, verguisd en mishandeld; als wij hem zien staan met de doornenkroon en het purperen kleed; als wij hem zien uitgaan naar Golgotha dragende zijn kruis, een schouwspel opleverende, dat den aanschouwers, die eenig gevoel overig hadden, tot tranen bewoog; als wij hem zien nagelen aan dat kruis, en daar hangen in onduldbare smarten, gesmaad, gehoond, getergd; als

wij de bittere klagt uit zijnen mond hooren, die het gevoel des lijdens hem afperst; als wij het aanschouwen, dat hij het hoofd buigt en den geest geeft; bij dat alles zij het ons levendig: dat lijden, hoe ontzettend, hoe grievend ook, heeft hij vrijwillig op zich genomen, die ijsselijke dood is een offer, dat hij zelf brengt; en hij doet het uit liefde, hij doet het voor de zijnen, voor ons ook, die tot de zijnen behooren, voor ons ook, die tot de gemeente verzameld zijn, welke hij kocht met zijn bloed. Telkens als wij, vergaderd in die gemeente, hem alzoo lijdende en stervende voor onze oogen zien afgemaald, telkens als wij in die gemeente, geschaard om de tafel, waar wij het brood eten en den drinkbeker drinken, gemeenschap met hem houden en met elkander, zijne gedachtenis vieren, zijnen dood verkondigen, mogen en moeten wij het ons zelven en elkander toeroepen: ziet hoe lief hij ons had! Heeft toch niemand meerder liefde dan deze, dat iemand zijn leven zette voor zijne vrienden, wat zullen wij dan stamelen van eene liefde, die zich alzoo voor ons opofferde, die dit deed onder zulke ontzettende omstandigheden, met zoo veel smarten, bij zulk een' smaad! Die liefde gaat onze kennis te boven, maar haar bekennen, maar hem daarin verheerlijken, dat moeten wij. Het kan niet anders dan de taal zijn van een iegelijk onzer: wie zou hem geen dank bewijzen, hem niet prijzen, hem niet eeren? Of zou zulk eene zelfsopoffering door iemand kunnen aanschouwd worden, zonder zijn hart te treffen en gevoel van dankbaarheid in hem op te wekken? Neen

voorzeker, die niet gedrongen wordt tot wederliefde jegens hem, die ons eerst zoo uitnemend heeft lief gehad, die gelooft het niet, dat Jezus in dat lijden zich zelven voor hem heiligde. Waar dit geloof woont in het hart, het geloof in den zoon Gods, die ons heeft lief gehad en zich zelven voor ons heeft overgegeven, daar moet liefde ontstaan, daar moet men door liefde bezield worden en leven. Hebben wij het dan nu weder aanschouwd, gelooven wij het, ons hart zij dan hem gewijd, en onze tong verheerlijke hem, die het kruis verdroeg en de schande verachtte, opdat hij, door lijden volmaakt, een volkomen Zaligmaker zijn zoude, die daar zich zelven heiligde voor ons! Wat zullen wij hem vergelden? Lof en eere zij hem toegebragt hier reeds in zijne gemeente op aarde, in gemeenschap met de zaligen des hemels, die heerlijkheid en dankzegging toebrengen aan het lam, dat geslagt is, omdat hij hen Gode kocht met zijn bloed.

2. Maar hoe zullen wij hem reeds hier op aarde verheerlijken, hoe beter dan door te beantwoorden aan het heerlijk en heilig doel, waartoe hij zich overgaf in den dood? Hij heiligt zich zelven voor de zijnen opdat zij ook mogen geheiligd zijn in waarheid. Broeders en zusters! gelooft gij dit? Wat vraag ik, kunt gij er aan twijfelen, of is er een ander doel, zoo waardig, zoo overeenkomstig met den geheelen geest van Christus, van hem den heilige, den Zoon Gods, dien de Vader heiligde en zond in de wereld, opdat hij de zijnen trekken zoude uit de booze wereld en Gode

zijnen Vader toewijden? Maar is er dan ook iets, dat ons tot heiligmaking roept en dringt, het is voorzeker deze voorstelling, dit geloof. Aanschouwt in uwe gedachten nog eens het vreesselijk lijden, den ontzettenden dood van Jezus Christus, en zegt het u, dat onderging hij vrijwillig, zoo offerde hij zich op, zoo heiligde hij zich voor de zijnen, opdat zij ook geheiligd mogten zijn in waarheid; zoo veel was hunne heiliging, zonder welke er geene zaligheid is, hem waardig, en zou zij ook ons zelven dan niet alles waardig wezen; zouden wij er niet met inspanning van alle krachten naar streven; zouden wij weigeren, versmaden hetgeen hij met zijn bloed ons verschaffen wilde? Welk eene gedachte, wie zou ze van of in zich kunnen dulden! — Hij heiligt zich voor de zijnen, opdat ook zij geheiligd zouden zijn in waarheid; wie er dan nu zijn moge onder hen, die naar den naam van Jezus zich noemen, die ook daardoor zich niet laat heiligen, in dien wordt het groote, het heerlijke oogmerk, waartoe de Zoon van God zelf zich zelven aan den bittersten dood overgaf, niet bereikt; die stelt het doel te leur, hetwelk zijn Heer zich voorstelde, en waarvoor hij zelfs zijn leven niet te kostelijk achtte; die ontrooft hem in zich zelven den prijs van zijn dierbaar bloed; die maakt zijnen strijd, zijn offer, zijnen dood voor zich vruchteloos, en bedroeft en grieft den Verlosser, die hem lief heeft, die zich zelven voor hem heiligde. Welk eene snoode ondankbaarheid, welk eene ontzettende zonde! O dat het met niemand onzer zoo zij, dat wij allen hier

leeren, wat het zegt, Christen te heeten en niet geheiligd te worden! — Maar neen, zoo willen wij niet voortgaan. Het is tot geheiligden door het bloed van Christus, het is tot zijne gemeente, dat wij spreken, opdat zij door het aanschouwen en overwegen van het lijden en sterven des Heeren, meer en meer worde hetgeen zij naar zijne bedoeling zijn moet. Christus heeft zich overgegeven voor die gemeente, welke hij lief heeft, opdat hij ze heiligen zoude; hoe meer dit in die gemeente gezien wordt, hoe meer zij toeneemt in volmaking, hoe meer zij Gode gewijd is, hoe meer zij opwast in de kennis der waarheid naar Gods woord, hoe meer zij oprijst tot eenen heiligen tempel in den Heere, des te meer wordt het doel, waarmede Jezus zich in den dood gaf, bereikt! Welk een spoorslag voor ons, om ons daarop, elk in onze betrekking, toe te leggen, om dat bij ons zelven en bij elkander, en zoo in zijne gemeente te bevorderen, opdat wij zoo eene eer zijn voor hem, opdat wij ook hem onzen dank toebrengen voor zijne liefde, en hij ook in onze gemeente de vrucht zie van hetgeen hij in zoo veel moeite zaaide, het loon van zijnen strijd, het deel, dat hij zich verkreeg door zijne ziele uit te storten in den dood! Zijn wij dan in deze dagen wederom bezig met de overdenking zijns lijdens, verkondigen wij zijnen dood in de gemeente, scharen wij ons als de zijnen om zijn kruis, het zij niet vergeefs voor ons, het zij eene nieuwe, eene krachtige opwekking om voort te gaan op den weg der heiligmaking. Het zij de vrucht van onze zamenkomsten,

dat wij meer en meer aan hem verbonden, toenemen in gelijkvormigheid aan hem; en gelijk hij zich in en door zijnen dood geheiligd heeft in de liefde des Vaders, in gehoorzaamheid aan Hem, in getrouwheid aan zijne roeping als Verlosser der menschen, wij ook geheel aan God en aan onze bestemming gewijd, eene heilige, levende, Gode welbehagelijke offerande zijn mogen in hem, die zich voor ons ten offer heiligde.

3. Ja op hem moeten wij zien, zijn geest is het, die in ons wonen, ons geheel bezielen moet, opdat wij hem meer en meer gelijkvormig worden, hem navolgen en wandelen mogen, gelijk hij gewandeld heeft. Ook in hetgeen hij hier zegt, ook in zijne heiliging in en door den dood voor de zijnen is hij de overste leidsman, op wien wij zien, wien wij volgen moeten; van het kruis, waar wij hem aanschouwen zich alzoo heiligende voor de zijnen, wordt ook ons toegeroepen: wandelt in de liefde, gelijk Christus ons heeft lief gehad en zich zelven voor ons heeft overgegeven. Hieraan, dus spreekt de Apostel, die eens stond bij het kruis zijns Heeren, hieraan hebben wij de liefde gekend, dat hij zijn leven voor ons gesteld heeft, en wij zijn schuldig voor de broeders het leven te stellen. Zoo ver gaat het Christendom, want daarin moet de geest van Christus leven; gelijk hij voor de zijnen, zoo moeten wij, die zijnen naam dragen, alles voor elkander over hebben, voor elkander des noods alles weten op te offeren, want dit is zijn gebod, dat wij elkander liefhebben, gelijkerwijs hij

ons heeft lief gehad. Ik weide daarover in het algemeen thans niet uit; nog onlangs is der gemeente de zich zelve opofferende liefde voorgesteld in het voorbeeld van hem, die zich zelven vernederde tot in den dood, en haar ernstig toegeroepen: dat gevoelen zij in u, hetwelk ook in Christus Jezus was [1]). Liever doe ik u, volgens onzen tekst, opmerken, wat het voorname is, waarvoor wij alles om der broederen wil moeten veil hebben, indien de geest van Christus in ons woont. Hij heiligt zich zelven in en door den dood voor de zijnen, opdat zij ook mogen geheiligd zijn in waarheid. Dat heiligen van elkander in waarheid is het, waarvoor de liefde naar den zin van Christus alles doet en alles overheeft; het is in dat verband, dat de Heer zelf zich ten voorbeeld stelt; ook toen hij zijnen jongeren de voeten wiesch en daarin een zinnebeeld van reiniging opmerkte, was het zijne taal: ook gij zijt schuldig elkanders voeten te wasschen, dat is met de nederigste dienstvaardigheid aan elkanders reiniging te arbeiden, want ik heb u een voorbeeld nagelaten, opdat gelijk ik gedaan heb, gij ook doet. Vergeten wij het niet, dat is het waarvoor de Heer zijn leven overgaf, opdat wij elk in onzen kring en naar onze roeping op elkander acht geven, om elkander te reinigen tot opscherping der liefde en der goede werken. Vergete het nimmer eenig bedienaar van het Evangelie, opdat hij zijner roeping als dienaar van zulk eenen Heer getrouw, voor de heili-

1) Phil. II. 5. volgg. was de stof der door eenen mijner ambtgenooten op den naastvoorgaanden Zondag gehoudene leerrede.

ging der gemeente in de waarheid, zoo als die in Christus is, leve en werke, al heeft hij met tegenstand te strijden, al moest het hem opoffering kosten; de Heer gaf er zijn leven voor over. Vergete het niemand, want het is aller christenen roeping, dat ook wij ons zelven heiligen, opdat ook anderen geheiligd worden in waarheid. Neen Gel.! het is niet te vergeefs, dat wij behooren tot ééne gemeente, dat wij door éénen doop aan éénen Heer zijn verbonden, dat wij aan ééne tafel zijnen dood verkondigen; het is opdat wij innig zonden gevoelen, hoe naauw wij verwant zijn aan elkander, en hoe volmaking van het geheel het doel en het werk is van allen. O verbinden wij ons daartoe in den geest der liefde, die der broederen zaligheid wil, in den geest van Christus, die zich zelven voor de zijnen in en door den dood geheiligd heeft, opdat zij ook zouden geheiligd zijn in waarheid. Het is die geest, welke ook, dank zij den Heer! niet vreemd is in ons midden, die zich ook in deze gemeente, het onderrigt, de heiliging ook der verwaarloosden onder ons aantrekt. Maar laat die in ons steeds toenemen, laat ons goeddoende niet vertragen, laat ons niets te moeijelijk zijn, wij zijn toch daarin, welk eene eere! medewerkers des Heeren, arbeiders aan hen, voor welke hij gestorven is, en eenmaal ook deelgenooten zijner heerlijkheid!

Nu dan Gel. in den Heer! ziet op hem, verblijdt u in hem, wijdt u aan hem toe, leeft voor hem, jaagt naar volkomenheid in gelijkvormigheid aan hem, dien toekomt, en thans en eeuwig door ons worde toegebragt de eer en de dankzegging. Amen.

ONZE ZONDEN DE OORZAAK, VERLOSSING VAN DEZELVE HET OOGMERK VAN JEZUS LIJDEN EN STERVEN AAN HET KRUIS.

LEERREDE

OVER

I PETR. II. 24[a].

GEZONGEN:

GEZ. 46. 27—31.
GEZ. 125. 4.
PS. 86. 6.

I PETR. II. 24[a].

Die zelf onze zonden in zijn ligchaam gedragen heeft op het hout; opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der geregtigheid leven zouden.

Wij prediken Christus den gekruiste. Duidelijker kan wel niemand spreken of den inhoud opgeven van het Evangelie, dat hij den menschen verkondigt. Het is niet de leer van Christus, het is niet eene leer over Christus, zoo als men er, afwijkende van de eenvoudigheid van het Evangelie, en van alle gezonde uitlegging der woorden, van gemaakt heeft; het is Christus zelf, zoo als hij op aarde verscheen en zich aan de menschen openbaarde, en wel de gekruiste, omdat hij in zijn lijden en sterven aan het kruis het meest kenbaar wordt zoodanig als hij is. Zoo spraken de Apostelen en zoo deden zij. Christus, Christus zelf is het, dien zij verkondigen, op wien zij wijzen, wien zij in alle die volheid voorstellen, waaruit

wij genade op genade ontvangen; daaruit putten zij zelve, daardoor vermanen en leeren zij een' iegelijk mensch, om hem in Christus volmaakt te stellen. En dat alleeen is ook waarlijk een Evangelie voor menschen, voor zondaren, dat is behoefte voor ons, dat is het waardoor het Christendom zich staande houdt, waardoor het werkt, dat is het wat geest en leven geeft aan de christelijke gemeente, wat het christelijk gemoed begeert en alleen bevredigen kan. De ondervinding der eeuwen heeft het beslist, en ook hier geldt het, hetgeen den wijzen en verstandigen verborgen is, dat is den kinderkens geopenbaard; hetgeen de schriftgeleerden of maar gedeeltelijk willen erkend hebben, of niet verstaan, of geheel voorbijzien, of zelfs loochenen, dat is dierbaar aan het hart van den eenvoudige, dat naar bevrediging zoekt, en daardoor bewaard in de kerk van Christus. Behoef ik het aan te toonen M. H.! of daartoe de geschiedenis der eeuwen te doorloopen? Deze dagen, die wij beleven, staan daar als onwrikbare getuigen voor ons; de dagen, die van de vroegste tijden der Christenheid af, geheiligd waren aan de overdenking van het lijden van Christus, en die, te gelijk met de feestdagen ter herinnering van zijne geboorte, van zijne opstanding, van zijne hemelvaart, van de eerste treffende proeve van zijn hemelsch leven en zijne werkzaamheid tot zaligheid der menschen, een goed zijn door niemand aan de gemeente te ontrooven; die verhoeden, dat bij alle pogingen, die de wijsheid der wereld moge aanwenden, om het goddelijk Evan-

gelie tot een dood zamenstel van waarheden of denkbeelden te maken, het immer zoo ver kan komen, dat men zou moeten klagen: zij hebben den Heer weggenomen!

Zegt het mij Gel.! die op deze prediking hoogen prijs stelt, wat is het dat gij wilt, wat is het waarom gij die begeert? Is het om eene leer te hooren, is het om eenen pligt u ontwikkeld te laten voorstellen? Zou het uw christelijk gevoel bevredigen, uwe behoefte vervullen, wanneer uwe leeraren de geschiedenis daar lieten en er welligt alleen eenige aanleiding uit ontleenden? Neen, gij wilt die geschiedenis zelve hooren, gij wilt den Heer Jezus u voorgesteld hebben, gij wilt hem volgen in die hoogst belangrijke oogenblikken, voet voor voet, gij wilt hem zelven kennen in al zijne grootheid, in al zijne liefde, gij wilt staan bij zijn kruis om van daar te leeren, gij wilt zien, wat hij deed en leed, en hoe hij het deed en leed, gij wilt Hem zelven als aanschouwen voor uwe oogen. Dat is behoefte voor u, dat is u het Evangelie, en die behoefte kende Jezus en die behoefte wilde hij dat in zijne gemeente vervuld zou worden. Dat is op dezen dag wederom bevestigd, dat hebt gij ondervonden, die heden het Avondmaal des Heeren vierdet! Ziet, het is hem niet genoeg in de geschiedenis voor uwe oogen te staan; door zinnelijke teekenen ook wilde hij zich zelven aan u te aanschouwen geven. Daarom stelde hij dat Avondmaal in ter gedachtenis, niet aan zijn onderwijs, maar aan hem zelven, niet aan hetgeen hij leerde, maar aan hetgeen hij is en

deed; het is zijn kruisdood zelf, dien hij zigtbaar maakt voor uwe oogen; het zijn de teekenen van zijn ligchaam, dat voor u gebroken, van zijn bloed, dat voor u vergoten is, die gij aanschouwdet, die gij ontvingt, waardoor hij zich aan u openbaarde en gij u aan hem verbondt, als ons van God geworden tot wijsheid, regtvaardigheid, heiligmaking, verlossing. Wanneer dat wordt voorbijgezien, dan gaat het heerlijke doel dezer plegtigheid verloren, waarvan Christus, die leeft en dood geweest is, de ziel uitmaakt; en gelijk van haar, zoo ook van het gansche Evangelie, waarvan hij zelf de geheele inhoud is. O vergeten wij het niet, blijven wij, in eenvoudigheid des harten, bij hetgeen ons wordt gepredikt, wachten wij ons om Jezus, dien wij onzen Heer noemen, te verlagen, ook onder den schijn van hem eere te geven. Hoe hoog men zijne leer ook verheffe, welk een gezag men er aan toekenne, hij is dan een leeraar, hij is dan een Profeet van God gezonden, hij zij dan de grootste der Profeten; ons, die in hem zelven, in zijne verschijning, in zijn leven, in zijn sterven, zijne heerlijkheid, Gods openbaring, ons heil zien, ons is hij meer dan dat, ons de eenige, met niemand te vergelijken, de Christus, de Zoon Gods, de Zaligmaker der wereld.

Of meent men welligt, dat daardoor juist aan het eenige, het goddelijke wordt te kort gedaan; dat wanneer wij van Christus in zijn leven en sterven, als den waren inhoud van het Evangelie, als zelven de kracht, waardoor wij verlost worden, spreken, daar-

mede alleen op hem gezien wordt als een voorbeeld voor ons ter onzer navolging. Waarlijk dat is, omdat men den onnaspeurlijken rijkdom, de nooit begrepen volheid van Christus niet kent of daarop geene aandacht genoeg vestigt, omdat men niet genoeg met het oog der ziel op hem ziet, en het gemoed aan die beschouwing te weinig deel heeft, omdat men de zaak niet diep genoeg inziet, en niet van alle zijden beschouwt. Ontbreekt dat niet, dan straalt het iedereen' in de oogen, hoe in de zending, in den persoon, in het leven, in het lijden aan het kruis, in den dood van Christus veel meer geopenbaard wordt van hetgeen tot onze zaligheid dient, dan eenige leer, hoe voortreffelijk die ook zijn moge, ons zou kunnen bekend maken; hoe vooral hetgeen men daar aanschouwt in daadzaken, veel meer dan ooit woorden zouden kunnen doen, het gemoed aangrijpt, eene levendige, eene krachtig werkende en alzoo tot zaligheid leidende overtuiging voortbrengt. Daarom zijn ons de uitspraken der Apostelen, zoo wel als die van den Heer zelven, zoo veel waardig; niet omdat zij, afgescheiden van de verschijning van Christus, eene leer predikten of lessen gaven, nergens elders te vinden, maar omdat zij regt inzagen in het Evangelie, omdat zij, geleid door den onfeilbaren geest hunnes meesters, ons tot hem voeren, en ons leeren in die openbaring te lezen, ons aanwijzen wat er in te zien, wat er uit te leeren, welk gebruik er tot onze zaligheid van te maken is, en wij alzoo, door deze onze onderwijzers opgeleid, zelve in Christus zouden zien

wat in hem geopenbaard is, en in Hem verlossing en eeuwig leven hebben. Omdat zij, opdat ik het in een beeld misschien nog duidelijker uitdrukke, ons brengen bij de bron, waaruit zij voor zich het levende water schepten, ons die in haren onuitsprekelijken rijkdom bekend maken, en ons aanwijzen, wat en hoe er tot onze zaligheid uit te putten is. — Dat is het voorname oogpunt, waaruit wij hunne uitspraken te beschouwen hebben; wordt dat voorbijgezien, dan verstaat men ze niet, en blijft men bij hunne woorden staan, men gebruikt ze niet naar het doel, waartoe zij ze spraken en schreven.

Het gewigt der zaak, en het veelvuldig misverstand omtrent dezelve drong mij om dit meer uitvoerig te ontwikkelen. Meent intusschen niet, dat het vreemd is aan den tekst, dien ik u heb voorgelezen, of aan het onderwerp, dat ik naar denzelven op dezen dag, die u zoo in vollen nadruk bij het lijden en sterven van Christus bepaalt, met uwe aandacht overwegen wil. Integendeel, de beschouwing van dit gezegde van Petrus gaf mij tot deze uitweiding aanleiding, de opmerking er van brengt ons op het standpunt, van waar wij alleen hetzelve regt verstaan, en tot ons nut ontwikkelen kunnen. Of wijst hij ons niet op Christus den heilige, die geene zonde kende, op hem in zijn lijden en sterven, brengt hij ons niet bij zijn kruis en doet het ons beschouwen, wat dat is, en waartoe dat is? Wij dan Geliefden! wij willen ons zijne uitspraak ten nutte maken, wij willen met hem eenige oogenblikken op dien heiligen

plek gronds, op dat onvergetelijk Golgotha, bij dat kruis van Christus vertoeven, en door het woord des Apostels geleid, aanschouwen en ter harte nemen hetgeen ons daar geopenbaard wordt. Eenvoudig den tekst volgende verdeelen wij onze rede van zelve in twee deelen.

Eerst aanschouwen wij wat het lijden van Christus aan het kruis is. *Hij zelf heeft onze zonden in zijn ligchaam gedragen op het hout. Daarna* letten wij op het doel daarvan en den invloed, dien het op ons hebben moet, *opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der geregtigheid leven zouden.*

Beide stukken zullen ons aanleiding genoeg geven tot ernstige herinneringen ook ter nabetrachting van het gevierde Avondmaal.

I.

Hetgeen wij van het niet verstaan van de uitspraken der Apostelen, wanneer men ze anders beschouwt, dan als aanwijzingen van hetgeen in Christus zelven, in hetgeen hij deed en onderging aanschouwd moet worden, gezegd hebben, wordt door deze plaats bijzonder bevestigd. Daarop niet lettende hebben zelfs de meest geachte uitleggers gezegd, dat de Apostel, eenmaal op de gedachte aan Jezus lijden gebragt, overgaat tot de beschouwing van deszelfs heilzame kracht tot zaligheid der menschen, hoewel die beschouwing eigenlijk geheel vreemd was aan het onderwerp, waarvan hij bezig was te spreken, en met

het voorgaande in geenerlei verband staat. Dit is er intusschen zoo ver af, dat wij veeleer door het verband tot de naaste verklaring zijner woorden geleid worden. Hij sprak in de eerste plaats tot *dienstbaren*, hen vermanende om met ontzag hunnen heeren onderdanig te zijn, en dat niet alleen den goeden, maar ook den harden, die hen, gelijk het in dien tijd met Christen-dienstknechten, die ongeloovige heeren hadden, meermalen plaats had, ten onregte en zelfs als zij weldeden, kwelden en verdrukten, ook om hun geloof in Christus. Dat moesten zij met geduld dragen, dat zich als genade, als eene eer toerekenen. Daartoe waren zij geroepen, en waarin moesten zij die roeping zien? In Christus; dewijl ook Christus voor ons geleden heeft, ons een voorbeeld nalatende opdat gij zijne voetstappen zoudt navolgen. Daar ziet de Apostel Christus voor zijne oogen, en wijst op hem, den vlekkeloos heilige, die geene zonde gedaan heeft, in wiens mond geen bedrog is gevonden; daar ziet hij hem alzoo te onregt wordende gescholden, alzoo te onregt lijdende, en echter door woord noch daad zijnen vijanden wedervergeldende, maar tevens voor zijne regtvaardige zaak op God, die regtvaardig oordeelt, vertrouwende. Hoe heerlijk staat dat daar voor hen, welk een voorbeeld, hoe moesten zij, die Christenen waren, en in den geest van Christus behoorden te leven, daardoor tot navolging worden opgewekt! Maar daar blijft hij niet staan; het is geen voorbeeld alleen ter navolging, dat hij in Christus lijdende en stervende aanschouwt; het is meer dan dat, het

is iets, dat elke bedenking bij hen dooden, dat in hunne zielen ingaan, dat krachtig op hen werken moest. Waren zij toch, wanneer zij zich geenes kwaads bewust waren, slagtoffers van de hardheid, de blindheid, den verkeerden zin hunner heeren, droegen zij alzoo dezer zonden, en zouden zij welligt daartegen zich verzetten, meenen dat dit te hard was om te dragen, en alzoo zich ligtelijk zelve aan zonde schuldig maken of de dienst der geregtigheid te zwaar vinden; een blik op het kruis van Christus, op zijn lijden, op de oorzaken daarvan, en alles moest tot zwijgen gebragt worden; die onschuldige, die heilige, die gewillige, die zachtmoedige, die vertrouwende lijder, die veel meer uitstond dan iemand op aarde, die daar hing aan dat hout des kruises, *heeft zelf op dat hout in zijn ligchaam*, dat zoo zeer gefolterd, door wonden gescheurd en pijnlijk uitgerekt werd, *onze zonden gedragen*, en wel met het oogmerk, *dat wij*, *der zonden afgestorven*, *der geregtigheid leven zouden.*

Gij gevoelt M. H.! wat wij verstaan door onze *zonden*, wat door het *dragen* derzelve. Wat het eerste aangaat blijven wij bij de ware, de eerste, ja zoo als het ons voorkomt, eenige beteekenis der woorden; wij denken aan de zonden, de verkeerdheden der menschen zelve; er is toch geene de minste reden om van deze natuurlijke beteekenis af te gaan of daarvoor willekeurig iets anders in de plaats te stellen. Evenmin is er noodzaak om bij het woord, door de onzen teregt met *dragen* vertaald, opheldering uit offerplegtigheden te zoeken. Het is ongetwijfeld, dat Petrus de uitdrukking ont-

leent uit het bekende 53e hoofdstuk van Jesaïas, 't welk hem, ook blijkens het slot van ons tekstvers, voor den geest zweefde, en waar in het 12e vers, naar de oude grieksche overzetting, met dezelfde woorden, gezegd wordt: *hij zelf heeft* veler *zonden gedragen*. De zin is intusschen eenvoudig en duidelijk. Hij, die daar gehangen werd aan het kruis, hij de heilige leed niet om eigene schuld; maar waarom dan, wat is de oorzaak van zijn lijden? Het zijn de zonden der menschen, het zijn onze zonden, die het hem aandoen, die hij alzoo kan gezegd worden in zijn ligchaam te dragen op het hout; hij ondervindt ze, hij lijdt hare gevolgen, hij is het slagtoffer van dezelve. En op welk eenen grond zegt Petrus dat? Op grond van hetgeen hij in het bitter lijden van Christus aan het kruis aanschouwde; de geschiedenis van dat lijden wees het hem aan; daarin is het voor ieder, die oogen heeft om te zien en een hart om op te merken, duidelijk te lezen. Komt, vertegenwoordigen wij het ook aan onzen geest, opdat wij het er mede in aanschouwen.

Daar staan wij in onze gedachten op Golgotha, en zien hem den heilige gehangen aan het hout der misdadigers, en aanschouwen de hevige smarten, waardoor zijn ligchaam werd geteisterd, en hoe hij daar gedood werd in het vleesch. Welk een ontzettend einde van het heerlijk leven van hem, die het land doorging goeddoende; van hem, die gekomen was uit den hemel om der wereld het leven te geven; van den heerlijkste van de kinderen der menschen,

van den zoon Gods! Wie kan de smarten tellen van dezen man van smarte, wie het lijden uitspreken van dezen grootsten aller lijders op aarde! Daar staat ons die geheele bange nacht voor den geest, die den nog bangeren dag voorafging, en wat hij al had doorgestaan, eer hij aan dat kruis werd geklonken, en wat duldeloos wee hij daar verduurt, en hoe hij daar sterft den wreedsten, den schandelijksten dood! Het zijn menschen, die het hem aandeden, menschen, wier weldoener hij was, menschen van allerlei soort, die als het ware zamenspannen om hem te doen lijden, en daartoe elk het zijne toebrengen. In de eerste plaats de oversten der joden, die zijne vijanden waren, die het op zijn leven toelegden, en niet rusteden eer zij hem aan het kruis gehecht en gedood hadden; maar dan ook nog zoo vele anderen; één zijner vertrouwde leerlingen verraadt hem aan zijne vijanden; het verzamelde joodsche volk heeft den kreet doen opgaan: aan het kruis, aan het kruis met hem! en den heilige en regtvaardige verloochend; een romeinsch landvoogd heeft hem overgegeven; romeinsche krijgsknechten hebben hem gegeeseld, bespot, aan het kruis gehecht. Daar hangt hij in de bitterste smarten, en nog is de haat niet voldaan, nog de woede niet uitgeput; die voorbijgaan lasteren den zwaar gefolterden lijder, ook de hoofden des volks bespotten en beschimpen hem, het volk zelf staat en ziet het aan en vereenigt zich met hen, en ook de krijgsknechten bespotten hem en verbitteren de lafenis, die men hem reikte, en lagchen over zijne klagten!

Wij behoeven het niet te vragen, of Jezus eenige reden had gegeven tot dezen haat en tot alle die smarten, die men hem aandeed? De oorzaak was buiten hem, in de menschen zelve, in hunne zonden. Van onderscheiden' aard en op onderscheiden trap, in de verschillende personen, die hier werkzaam waren, maar altijd met dienzelfden algemeenen naam van zonden te bestempelen, vloeiden zij als het ware in dit ééne punt zamen, en bragten dat verschrikkelijk schouwspel te weeg van den eenigen heilige op aarde, van den Zoon Gods, gehangen aan het hout des kruises, en daar het verschrikkelijkste lijdende, en daar den wreedsten dood als een' misdadiger stervende. Zien wij op hen, die grootendeels werktuigen waren, dienaren, die hem gevangen namen, krijgsknechten, die hem geesselden en aan het kruis hechteden, wij zien in hen ruwheid en ongevoeligheid, ja de grootste wreedheid, die zich verheugt in anderer smarten, die er zich een spel van maakt de ellende des ellendigen te vermeerderen, en daarbij te blind van geest is om iets te zien van de verhevene grootheid van hem, dien zij folterden! Wat is het, dat Judas dat bloed doet verraden, dat hij naderhand zelf in wanhoop onschuldig noemde, dat hem den meester, wiens grootheid hij kende, wiens liefde hij ondervonden had, aan zijne vijanden deed overleveren? Het is de zonde; het is zijne geldzucht, die hem beheerschte en hem zonder nadenken alles deed bedrijven, waarvoor men hem iets geven wilde, waaraan hij zijn' meester ten offer bragt. Wat is het, dat Pilatus doet bewilligen

en hem overgeven tot het kruis, van wien hij meermalen betuigd had: ik vind geen schuld in hem, wiens grootheid hem trof, wiens lijden hem medelijden inboezemde, dien hij zocht los te laten? Is het niet de zonde, zijne zucht tot gemak, die alles wel wil toelaten, indien hij het maar van zich zelven kon afschuiven, zijne ligtzinnigheid omtrent waarheid en geregtigheid, zijn boos geweten, waardoor hij de joden vreezen moest, het stellen van eigene veiligheid en vorstengunst boven de goedkeuring van het geweten en de gunst van God? Hoe veel sterker nog zien wij het, als wij op de eigenlijke bewerkers van Jezus lijden en zijnen dood, als wij op zijne vijanden letten. Zij haten hem, den heilige, den profeet krachtig onder hen betoond in woorden en werken, den weldoener van allen, den beloofden verlosser, zij haten hem zonder oorzaak; wat zeg ik, zij haten hem om zijner heiligheid wil. Het is de zonde, het is de liefde tot de zonde, die hen daartoe aanzet, waardoor zij hem niet verdragen konden, wiens woord niet alleen, maar wiens geheele leven vooral eene veroordeeling voor hen was. Het is geene dwaling zoo zeer des verstands, het is slechtheid des harten; zij kennen zijne onschuld, zijne heiligheid, zijne grootheid, maar zij willen het eeuwige leven niet, zij verkiezen de duisternis boven het licht, omdat hunne werken boos zijn; en rusten niet, voor dat zij hem hebben uit den weg geruimd; zij hebben vreugd in zijne smarten en juichen in zijnen dood. — En het volk staat en ziet het aan, en het verheft geene stem voor hem, voor

hem, die hetzelve zoo veel goeds had bewezen, voor hem, die hunne kranken genezen, hunne bedroefden getroost, hunne behoeften vervuld, hun het Evangelie verkondigd had; voor hem, dien zij menigmaal erkend, voor hem, dien zij vijf dagen te voren met triumfzang ingehaald hadden; voor hem, die in hooge waarde bij hetzelve gehouden werd, zoodat zijn opgang onder hetzelve den nijd der oversten had opgewekt, en hen deed vreezen om hem in het openbaar, om hem op het feest te vangen en te dooden! Wat zeg ik? dat volk heeft het in zijne hand, en kiest eenen moordenaar en eischt den Vorst des levens ter dood, en schroomt niet de schuld van zijn bloed over zich zelf en hunne kinderen in te roepen! Het is de zonde, die het doet; het is hunne aardschgezindheid, waardoor zij alle zijne grootheid vergaten, toen zij zijne uiterlijke vernedering aanschouwden, waardoor zij den heilige verloochenden, omdat hij aan hunne lage verwachtingen niet voldeed; en onvatbaar voor de geestelijke hemelsche goederen, ongevoelig voor de waarde der deugd en der heiligheid, den Verlosser van zonden, den waren Zaligmaker, door God hun gegeven, verwierpen. Daar zien wij dan voor onze oogen de ware, de naaste oorzaken van het lijden van Jezus en van zijnen dood, dat alles werkte te zamen, om hem aan het kruis te brengen. Hij hangt daar als het slagtoffer van der menschen zonden. Waarlijk hij de heilige, hij zelf droeg onze zonden in zijn ligchaam op het hout.

Onze zonden? Ja M. H.! de zonden der menschen

in het algemeen. Wij kunnen, indien wij met het oog der ziel dit tooneel van Jezus, den heilige hangende aan het hout, in deszelfs oorzaken beschouwen, niet blijven staan bij Judas, of bij Pilatus, of bij de overpriesters, of bij het joodsche volk, of wie anders hier verschijnen voor onze oogen als de bewerkers van zijne smarten. Wij moeten op de zonde zelve letten, die zich daar openbaart in hetgeen zij is, in hetgeen zij doet, in hare strekking, in hetgeen waartoe zij de menschen brengt. Het is wel eens gevraagd, of het lijden en sterven van Christus wel noodzakelijk was tot verlossing der menschen; of de zaak niet geheel anders zou zijn afgeloopen, indien het joodsche volk hem, die zich in zijn geheele leven als den zaligmaker openbaarde, niet verworpen, maar aangenomen had en zich door hem tot de zaligheid had laten leiden? Maar dat is eene ijdele vraag; wel begrepen zegt zij niet meer noch minder, dan of de uitkomst niet anders zou geweest zijn, indien de menschen anders waren, indien de wereld anders was, dan zij helaas door de zonde geworden is? Wij zien toch in de tijdgenooten van Jezus, in hunne denken handelwijs, eene proef en een' spiegel van de algemeene verkeerdheid der menschen, voor zoo ver zij aan de zonde waren overgegeven, en alzoo daardoor geneigd tot dat alles, wat wij tegen den heiligen Jezus, die de menschen van de zonde verlossen wilde, bedreven zien. Het is de wereld, die hem verwierp, het is het oordeel der wereld, dat het licht in de wereld kwam en de menschen de duisternis liever

hadden dan het licht. De vroegere geschiedenis van joden, die de profeten doodden en steenigden die tot hen gezonden werden, en van heidenen, bij welke de braven vervolgd werden, en de wijze, die waarheid en deugd trachtte te bevorderen, den gifbeker drinken moest; zoo wel als de latere, toen joden en heidenen zich eenparig tegen het Evangelie verzetteden, en alzoo hunnen haat tegen de waarheid openbaarden, door alle eeuwen heen tot op onzen tijd toe, wijst het aan, dat zoodanig hare gesteldheid is buiten Christus. Waarlijk het is de strijd der zonde tegen den heilige, tegen hem, die kwam om de zonde te overwinnen, die daardoor gehaat was bij allen, die de zonde liefhebben, en lijden moest door de zonden der menschen.

Ja waarlijk, willen wij het aanschouwen, hoe algemeen dit was, wij moeten op Jezus letten, zoo als hij daar gehangen is aan het kruis. Zijne vijanden berokkenden hem den dood, omdat zij de zonde liefhadden, maar hoe veel werkte er daarenboven niet mede, alles aan der menschen zonden toe te schrijven? Daar waren er onder het volk, zelfs onder de oversten, die in hem geloofden, en echter geene stem is er voor hem; ach zij beleden het niet, omdat zij de eer der menschen liefhadden meer dan de eere Gods. Zelfs zijne vrienden, zij slapen terwijl hij strijdt, zij vlugten allen hem verlatende, ook hetgeen in hen verkeerd was vermeerderde de smarten des Heeren. Petrus, toen hij dat schreef *onze* zonden heeft het zeker niet vergeten, hoe hij zelf, vermetel

op eigene krachten steunende, den Heer voor zijne vijanden verloochend en daardoor hem in zijn lijden gegriefd had. — *Onze* zonden! ja ook op ons zelven mogen en moeten wij zien, want wij zijn ook menschen, zondaren is onze naam, en verkeerde begeerlijkheden schuilen ook in ons hart en verraden zich in onze daden, die als zij niet bedwongen worden tot die zelfde uitkomst kunnen leiden; niet op eenen is Judas een verrader, Cajafas een koelbloedig moordenaar van den regtvaardige geworden. Slaat het oog rondom u op de wereld, slaat een' blik in uw eigen hart; die aardschgezindheid, die gierigheid, die ligtzinnigheid, die hoogmoed, die nijd, en wat er meer zij, dat wij zien in de joden en andere bewerkers van Jezus lijden, zijn zij hun alleen, zijn zij niet veeleer der wereld in het algemeen eigen? liggen hare zaden er niet, die als zij wortelen schieten, dezelfde vruchten voortbrengen? Zij zijn het, die Jezus den dood berokkenden, wier offer hij was aan het kruis; hij zelf heeft onze zonden in zijn ligchaam gedragen op het hout.

Christenen! als gij dan staat bij het kruis van uwen Heer; Christenen! terwijl gij dezen morgen aan het Avondmaal zijnen dood hebt verkondigd en het gezien hebt in de teekenen, dat zijn ligchaam aan het kruis verbroken, dat zijn bloed vergoten is; vergeet de ware oorzaken van dit zijn lijden en van dezen zijnen dood niet; zondaren zijt gij, en het is de zonde, het zijn uwe zonden ook, die hem den dood aandoen. O! diepe ootmoed vervulle ons voor hem, die onze zon-

den in zijn ligchaam droeg op het hout en ons van de zonde verlossen wil. Blijft niet met uwe gedachten bij de bewerkers zijner smarten, maar keert in tot u zelve. En terwijl wij Jezus aanschouwen als het offer van der menschen zonden, belijden wij het met schaamte, het is der zondaren, het is onze schuld! Komt doen wij het gezamenlijk, zingende van Gezang 125 het 4e vers.

Neen, 'k wijt het aan geen Pharizeen,
Geen priesterschaar op hem gebeten,
Geen' regter over hem gezeten;
'tIs onze schuld, 'tis de onze alleen.
Wij zondaars, wij, wij zelv', wij schonken
U, Heer! dien kelk, zoo wrang, vol gal,
Dien gij aan 'tkruis geheel en al,
Ten bodem toe, hebt leêg gedronken.

II.

Hij heeft den kelk ledig gedronken aan het kruis. Dank zij hem, dat hij het deed! eeuwig geprezen zij de wijsheid Gods, die het alzoo beschikte! dat lijden, waarvan de oorzaak is in der menschen schuld, daarvan is de uitwerking der menschen zaligheid. Hetgeen de zonde der menschen deed tegen den heilige, en waardoor zij hare heillooze heerschappij over de menschen op het sterkst betoonde, dat strekte om de menschen van de zonde te verlossen, en hare heerschappij te verbreken. Het oogmerk toch, waarom hij de heilige, de Zoon van God, die geene zonde kende,

en wiens leven niemand van hem nam, dat alles ondergaan wilde, zonde gemaakt werd, en onze zonden in zijn ligchaam droeg op het hout, is opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der geregtigheid leven zouden; en dat hij het deed, dat is meer dan alles geschikt om dat heilrijk oogmerk te bereiken. Komt staan wij daar nog een oogenblik bij stil, en aanschouwen wij, hoe ons dat in het kruis van Christus openbaar wordt, terwijl hij op dat hout in zijn ligchaam onze zonden draagt.

Petrus noemt twee dingen ten naauwste met elkander verbonden, der zonden afgestorven te zijn en der geregtigheid te leven. Niet verkeerd hebben toch onze overzetters het woord, dat eigenlijk ook kan vertaald worden van de zonden af te zijn, daarvan verwijderd te wezen, uit de tegenoverstelling van leven, hier met afsterven overgezet; en wij gevoelen door deze opmerking tevens, wat die spreekwijs te kennen geeft, namelijk dat wij van de zonden ons onthouden, met dezelve niets gemeens meer hebben, voor dezelve als het ware dood zijn. Bepalen wij ons eerst daarbij, en dan nog een oogenblik bij het leven der geregtigheid.

1. Wat is het waarom de menschen de zonde liefhebben der zonde leven? Het is uit begeerlijkheid, het is omdat deze vijandin van het leven onzer ziel zich voordoet van eene aanlokkelijke zijde, met een lagchend gelaat en ons vreugd en genoegen belovende. Indien men haar regt kende, indien men haar steeds

in hare ware gedaante voor zich zag, — gelijk de deugd dan aller liefde zou opwekken, zoo zoude men de zonde verfoeijen, haar vlieden, zich voor haar wachten. Gelukkig dan, wanneer zij ons vroegtijdig in hare afschuwelijkheid voorgesteld wordt. Wilt gij dat? Alles wat er immer van gezegd is, hoe ernstig het ons worde op het hart gedrukt, het leert ons haar zoo niet kennen als het kruis van Christus, waaraan hij onze zonden droeg. Daar wordt het ons niet maar gezegd, neen, daar zien wij het voor onze oogen, wat zij is en wat zij doet; daar zien wij haar in hare ware, maar verschrikkelijke gedaante, geheel ontdaan van het mom, waarmede zij de menschen bedriegt; zij martelt, zij doodt den heilige, den Zoon van God, den Behouder der menschen; zij verblindt hunne oogen, zij verstaalt hunne harten, zij voert hen tot zulk eene onzinnigheid, dat zij verwoesten willen hetgeen tot hunne zaligheid gegeven is. Wie kan het aanschouwen, wat Jezus, wat de heilige leed, zonder ontroerd te worden in zijn binnenste? Wie zonder hen te verfoeijen, die hem alzoo martelden en den dood berokkenden? Zegt het mij, wie gij zijt, zoudt gij voor den raad der joden, zoudt gij voor eenen Cajafas, zoudt gij voor eenen Judas willen leven, met hen gemeenschap willen hebben? Neen, afschuwelijk zijn zij ons die nijdigen, die verraders, die moordenaars, zij hebben den heilige, den Zoon van God gedood. Het zijn de zonden, het zijn die booze begeerlijkheden, die ook ons zoo nabij zijn, die ons zoo vaak aanlokken, welke het deden; hoe afschuwelijk moeten

zij ons niet zijn, wij beven er voor terug, wij ontvlieden; wij kennen haar nu, en willen niets gemeens met haar.

Ja Christus heeft onze zonden in zijn ligchaam gedragen op het hout, en daar zien wij tevens de heiligheid Gods, die ons van het kwaad moet afschrikken, ten duidelijkste aan ons geopenbaard. Gelijk God zijn heilig misnoegen over de zonden, over alle ongeregtigheid der menschen het meest daarin betoont, dat de menschen, eenmaal aan de zonde zich overgegeven hebbende, van erger tot erger voortgaan, en de Apostel Paulus dit in de geschiedenis der heidenen teregt opmerkt [1]), zoo is dat nergens meer dan hier zigtbaar, in het verfoeijelijkste, dat de menschen immer bedreven. Daar, boven Christus hangende aan het kruis en onze zonden dragende in zijn ligchaam mag het vooral staan: de toorn Gods wordt geopenbaard van den hemel over der menschen zonde. Daar is de veroordeeling der wereld te aanschouwen. Die het ziet, dien moet het aangrijpen, die wordt gedrongen tot den wensch om bewaard te worden, dat hij niet in dat oordeel valle, die siddert bij de gedachte aan de regtvaardige straffen der zonden; hij spiegelt zich daar, en ontvliedt terwijl nog het heden der zaligheid genoemd wordt.

Daarom wil God ons van de zonde, die ons rampzalig maakt, verlossen; Hij heeft zijn' eigen' Zoon daartoe der wereld gegeven, en deze heeft zich zelven

---

1) Rom. I. 18, volgg. bijzonder vs. 24, 26, 28.

daartoe overgeleverd. Om dat oogmerk te bereiken heeft hij geleefd onder de menschen, heeft hij het tegenspreken der zondaren verdragen, heeft hij, die de magt had zich zelven te verlossen, ook het zwaarste niet geschroomd, ook den bittersten beker, hoezeer hij ook wenschen mogt, dat hij van hem voorbijging, naar den wil des Vaders geledigd, zich tot zonde laten maken, de zonden in zijn ligchaam gedragen op het hout. Staat daar bij dat kruis, ziet het wat hij lijdt, het is om veler zonden weg te nemen. Kan men het aanschouwen zonder te gevoelen, wat hij daar, wat hij voor ons leed? Kan men dat gevoelen en het oogmerk miskennen, of voorbijzien, of te leur stellen, en nog der zonde leven? Neen, diep treft het ons, indien wij dat onrein achten, dan blijft er geen slagtoffer meer over voor de zonden, en wij zijn rampzalig. Is er iets geschikt om ons der zonden te doen sterven, het is Christus onze zonden in zijn ligchaam dragende op het hout.

2. Ja het is opdat wij, der zonden gestorven zijnde, der geregtigheid leven zouden. Zoo verfoeijelijk de zonde zich aan ons oog vertoont in den Christus, die zelf onze zonden in zijn ligchaam droeg op het hout, zoo heerlijk schittert daar de geregtigheid, de ware heiligheid in al haren luister. Wel teregt wees Petrus de dienstknechten, waaraan hij schreef, op Christus, die voor ons geleden heeft, stelde zijn voorbeeld hun voor, trachtte hen meer en meer met zijnen geest te bezielen, en deed hen gevoelen, hoe

hij niet zijne, maar anderer zonden droeg op het hout. Daar is aan dat kruis, waar de wereld niets dan vernedering ziet, met een oog, dat voor ware grootheid is geopend, de onmiskenbaarste, daar is goddelijke verhevenheid, daar is hemelsche luister te aanschouwen in hem, die geene zonde kende noch deed, in wiens mond geen bedrog was te vinden, die onder het bitterst en tevens onregtvaardigst leed, onder de verfoeijelijkste mishandelingen en ijsselijkste beschimpingen, duldde en zweeg, die aan dat kruis zelfs bad voor hen, wier zonden hij op zulk eene schrikkelijke wijze in zijn ligchaam ondervond, wat meer is stierf ook voor hen, die hem den dood aandeden. Daar zien wij het, hoe hij alles, hoe hij zijn leven veil had voor den wil Gods, voor de geregtigheid, en hoe dat hem verhief niet alleen boven zijne vijanden, toen hunne aanslagen gelukten, maar boven alles wat groot is op aarde; hoe hij, terwijl hij in zijn ligchaam de zonden droeg op het hout en gedood werd in het vleesch, des te meer leefde in den geest, en alles overwon, en eenmaal der zonde gestorven, nu eeuwig Gode leeft. Daar zien wij het in hem, hoe heerlijk de heiligheid is, wier glans door de diepste vernedering niet taant, maar te midden daarvan des te helderder schittert. En gelijk de zonde in hare ware gedaante ons verfoeijelijk wordt en wij haar schuwen, zoo lokt die heiligheid in hare ware gedaante ons aan en doet ons haar volgen. Wie, die eenig gevoel van menschenwaarde en menschenbestemming in zich omdraagt, ziet het niet, daar is zij

te aanschouwen, wenscht het niet hem te gelijken, voelt zich niet gedrongen met hem der geregtigheid te leven!

Tot dat leven, dat het eenig ware leven der menschen is, wilde hij ons brengen, om dat aan de wereld te geven, kwam hij op de wereld, en leefde en sprak daar en handelde, en openbaarde zich als den Zaligmaker der menschen. En daarvan liet hij zich niet terug brengen, ook niet door den tegenstand, dien hij ontmoette, ook niet door de halstarrigheid der menschen, welke hij redden wilde, ook door de zonden niet, die hem het grievendst leed berokkenden. Hij draagt daar die zonden in zijn ligchaam op het hout. Ziet op dat kruis, aanschouwt het, hoe veel hij daar lijdt, staart op dat gefolterd ligchaam, hij brengt het als het ware ten offer, opdat gij der geregtigheid leven zoudt en alzoo waarlijk en eeuwig zalig wezen. Dat heeft hij daarvoor over, hij heeft zich voor ons geheiligd, opdat wij zouden geheiligd zijn in waarheid; en zouden wij dan niet willen, zouden wij de zaligheid versmaden, die hem zoo veel kostede, zouden wij het leven verwerpen, dat hij door zijnen dood ons verwierf? Wie, die met een geopend oog staat bij het kruis, zou dat kunnen? Neen, hij leidt ons ter zaligheid, hij, die voor ons stierf aan het kruis, wij willen hem volgen waar hij henen gaat, waarhenen hij ons geleidt, dat alleen kan ons zalig zijn, wij willen der geregtigheid leven.

Staan wij nog een oogenblik stil bij zijn kruis, dat ons de waarde van een heilig leven doet kennen,

staan wij er nog stil om zijne liefde te bekennen, die alle kennis te boven gaat. Al dat schrikkelijk lijden, dat hij onderging, die smartelijke en schandelijke dood, dien hij stierf, dragende onze zonden in zijn ligchaam op het hout, het is voor ons, het is om u en mij van de zonde, van het vreesselijkste lijden, van den dood te verlossen. Hij sterft daar één voor allen! Gevoelen wij er iets van, dan moet ons die liefde treffen, wanneer deze niet aandoet, dan is er niets, dat het hart meer raken kan. Die liefde dringt ons om niet meer ons zelven te leven, maar dien die voor ons gestorven is, en hem te leven is der geregtigheid te leven. Ziet, wij zijn eigendom geworden, tot eenen duren prijs gekocht door zijn bloed, hem behooren wij toe en door hem den hemelschen Vader, voor wien hij leefde, wien hij gelijk is; wij moeten dan hem, wij moeten met hem Gode leven, in alles hem verheerlijken, ons ligchaam zoo wel als onze geest moet daaraan dienstbaar, daaraan gewijd zijn. Het is opdat wij der geregtigheid leven zouden!

Dat aanschouwen wij in Christus, die zelf onze zonden droeg op het hout, en daarom is ons zijn kruis zoo dierbaar, daarom is het onze zaligheid. Geliefde Broeders en Zusters, die met mij zijn lijden overdenkt, die heden morgen aan zijn avondmaal hem aanschouwd hebt in de teekenen van zijn verbroken ligchaam en vergoten bloed! Dit is het oogmerk, waartoe de Vader in den hemel zijnen Zoon voor u overgaf tot in het lijden des doods; dit is het oogmerk, waartoe Christus zelf onze zonden in zijn lig

chaam droeg op het hout, dat wij der zonden afgestorven zijnde, der geregtigheid leven zouden. Bereikt hij de liefderijke dat zalig oogmerk ook bij ons? Heeft het beschouwen daarvan, heeft het aanzitten aan zijne tafel, het eten van zijn brood, het drinken van zijnen drinkbeker, het verkondigen van zijnen dood dien invloed bij ons, dat de zonde ons hatelijk is geworden en wij niets gemeens met haar willen hebben; dat de geregtigheid, die in Christus is, ons aantrekt en wij haar, haar alleen willen leven? Of blijft er nog zondenlust, blijft er nog afkeerigheid van het eenige goede bij ons, terwijl wij dat aanschouwen? Aoh! indien dat zoo is, dan kennen wij hem nog niet, dan hebben wij het nog niet regt aanschouwd, dan is het kruis, dan is de dood van Christus ons nog niet, wat zij ons wezen moesten. O Heer! open zulker oogen, opdat zij zien, zulker harten, opdat zij opmerken! Maar is dat waarlijk aanvankelijk bij ons, is het ook heden in ons versterkt, bewaren wij het dan in ons en kweeken wij het aan door steeds op hem te zien, die onze zonden in zijn ligchaam droeg op het hout. Dat kruis zij ons het wapen in elke verzoeking, de baak op den weg der heiligmaking; daarmede zullen wij overwinnen, daarmede tot de volmaking voortvaren, daardoor meer en meer bezield worden met den geest van hem, en alzoo geheel der zonden afgestorven, Gode en der geregtigheid leven en eeuwig zalig zijn. Amen!

CHRISTUS DOOR ZIJN LIJDEN WEL GEDOOD NAAR HET VLEESCH, MAAR LEVEND GEMAAKT NAAR DEN GEEST.

LEERREDE

OVER

I PETR. III. 18c.

GEZONGEN:

GEZ. 121. 1, 2, 4.
GEZ. 140. 2.
PS. 22. 14.

I PETR. III. 18c.

Die wel is gedood in 't vleesch, maar levend gemaakt door den geest.

De geschiedenis van het bitter lijden en sterven van Jezus Christus onzen Heer, met welker overweging wij ons in deze dagen bezig houden stelt ons gedurig een dubbel, een tweeledig tafereel voor de oogen. Een alleraandoenlijkst en het hart treffend tafereel van de diepste vernedering, die onze verbeelding ons malen kan, maar tevens een heerlijk den geest verrukkend tafereel van de meest verhevene grootheid, die alle menschelijke denkbeelden ver te boven gaat. Het hangt geheel af van het oogpunt, waaruit wij het aanschouwen; zoo lang wij op het lijden zelf, zoo lang wij op het uiterlijke, zoo lang wij op het tegenwoordige alleen onze oogen vestigen, zien wij voornamelijk het eerste; maar zoodra wij op den geest des Heeren in dat lijden letten, zoodra wij tot het innerlijke doordringen en vooruitzien ook op de uitkomst treedt het laatste in al zijne kracht voor het oog onzes geestes. De Apostelen verbinden het

een en het ander, de beide zijden des tafereels, de beide oogpunten van beschouwing meer dan het doorgaans na hen geschied is. Zij aarzelen niet, ons den Heer in zijn lijden en sterven voor te stellen, als deelgenoot van de zwakheid der menschelijke natuur, onderworpen aan alle smarten, maar zij wekken ons tevens op om te midden daarvan en te gelijk daarmede de goddelijke kracht in hem op te merken, waardoor hij in dat alles zich staande hield en boven dat alles zich verhief. Hij is gekruist, dit zeggen zij [1]) uit zwakheid, hij leeft uit de kracht Gods. Ja, zij verbinden het een en het ander ten naauwste met elkander; de zwakheid, als in welke de kracht zich ontwikkelde, het kruis en den dood als door en uit welke heerlijkheid en leven geboren en volmaakt werd. Van onderscheiden zijden kan dit beschouwd worden, en onderscheiden aanleidingen tot zulk eene beschouwing geven ons de Evangelische schriften. Maar nergens misschien is het meer algemeen uitgedrukt, als op den persoon van Jezus en op zijn werk gelijkelijk betrekking hebbende, en tevens met ons zelve, met menschen wier voorganger en voorbeeld de Heer ook daarin is, in verband staande, dan in het zoo korte en eenvoudige woord van Petrus, dat wij u daar ten tekst hebben voorgelezen. Wij meenden in dezelve eene voor dit uur onzer zamenkomst bijzonder gepaste stof ter beschouwing gevonden te hebben. In de gemeente is heden de dood des Hee-

[1]) II Cor. XIII. 4.

ren verkondigd aan dat Heilige Avondmaal, dat hij ter zijner gedachtenis heeft ingesteld. Daar toch zien wij hem voor onze oogen als afgebeeld in het smartelijkst sterven, zijn ligchaam verbroken, zijn bloed vergoten, wij zien hem daar *gedood in het vleesch.* Maar dat wij alzoo zijne gedachtenis houden, dat wij hem daarin vereeren; en dat die gedachtenis voor ons een feest is, wel aandoenlijk, maar echter meer nog van vreugde dan van droefheid, dat wijst er ons op, dat hij is *levend gemaakt in den geest.* Komt laat ons dan eenvoudig, maar eerbiedig, naar dit woord, de heilige zaak, welke van onzen Verlosser en Heer, van hem, die dood geweest is en leeft in eeuwigheid, gezegd wordt, overdenken. Wij willen daartoe

I. Vooraf de woorden des Apostels in derzelver zin en bedoeling trachten te verstaan

II. Om dan de zaak, die er in vervat is, ons wat meer ontwikkeld voor den geest te brengen.

I.

Om de woorden van Petrus in derzelver zin en bedoeling regt te verstaan, moeten wij in de eerste plaats letten op het verband, waarin zij voorkomen. Gelijk het grooter deel van dezen voortreffelijken Apostolischen Brief van vermanenden aard en inhoud kan geheeten worden, zoo is Petrus ook in dit hoofdstuk, vervolgende wat van het 11e vers des vorigen af begonnen was, bezig, om hen aan welke hij schrijft, tot een regt christelijk leven in onderscheiden bijzon-

dere betrekkingen op te wekken. Hij eindigt vs. 8 met een algemeen woord tot aanbeveling van eensgezindheid en liefde, dit in 't 9e vers toepassende op het gedrag omtrent vijanden en beleedigers. Dit toch was hunne roeping, daarop zouden zij den zegen mogen verwachten; immers reeds in de Heilige Schriften des Ouden Verbonds, was dit beloofd met woorden, die de Apostel vs. 10—12 aanhaalt [1]). Maar dit was ook natuurlijk, want wie zou hun kwaad doen, die steeds volgers waren van het goede? vs. 13. Ja al ware het ook, dat zij om der geregtigheid wille vervolgd werden, zij mogten zich daarin, zoo als de Heer reeds gezegd had, zalig rekenen; zij moesten voor geene vervolgers vreezen, noch zich daardoor laten ontstellen vs. 14. Dit brengt den Apostel op den toestand der Christenen, aan welke hij schreef, en de verdrukkingen, die zij om de zaak Gods van menschen te lijden hadden, van welke hij reeds in den aanvang des Briefs gesproken, en welke hij met de levende hoop, die zij van God in Christus bezaten, in verband gebragt had. Hij wist, dat zij tot verantwoording konden worden geroepen, en dat men hen belasterde als waren zij kwaaddoeners. Zouden zij bezwijken, zouden zij hunne belijdenis om des kwaads wille verloochenen, of maar ontveinzen en bedekken? Neen! zegt Petrus, heiligt uwen Heer, God zelven in uwe harten, en zijt altijd bereid, jegens een iegelijk, die het van u vraagt, tot rekenschap van de hope,

---

[1]) Uit Ps. XXXIV.

die in u is; maar met zachtmoedigheid en aan de overheid verschuldigden eerbied; steeds hebbende een goed geweten, opdat degenen, die hen als kwaaddoeners tegenspraken, beschaamd mogten worden, niet door woorden, maar door het aanschouwen van hunnen goeden wandel als Christenen. Waarlijk dit was de weg, dien zij moesten inslaan als den besten; was het toch Gods wil, dat zij lijden zouden, het was beter, dat zij het goeddoende leden dan kwaaddoende; beter, dat zij slagtoffers waren van de verkeerdheid van anderen, dan van hunne eigene zonden. Zoo naar Gods wil lijdende om het goede waren zij in hetzelfde geval als, waren zij navolgers van Christus zelven, en hadden dus de heerlijkste roeping. Daarop wijst de Apostel hen in ons tekstvers. Want, zoo spreekt hij, Christus heeft ook eens voor zonden geleden, maar niet voor eigene zonden, hij heeft geleden als een regtvaardige voor onregtvaardigen, voor dezer zonden, en dat lijden hoewel eindigende in den dood, had een heerlijk doel en eene heerlijke vrucht, het was opdat hij ons tot God zoude brengen.

Hierop volgen nu de woorden van onzen tekst, welke ik echter niet kon nalaten bij het vorige reeds eenigzins aan te wijzen. Immers, zoo als wij ze in onze vertaling vinden, staan zij los, en als een eenigzins zonderling aanhangsel, zonder zamenhang tot het vorige. Lezen wij ze echter in den grondtekst, met het geheele vers, letten wij op den vorm der werkwoorden hier gebezigd, dan kunnen wij niet anders dan met eene kleine verandering in de scheid-teekens

deze woorden ten naauwste aan het vorige verbinden; waarbij wij in onze taal, tot bevordering der duidelijkheid, ook de orde der woorden eenigzins moeten omkeeren. Ik wil er niet meer van zeggen, daar het moeijelijk is om het met behoorlijke klaarheid uit te drukken; maar de eenvoudige voorstelling van zulk eene lezing als dan voor ons geboren wordt, zal, dies meen ik zeker te zijn, een iegelijk ligt overtuigen, dat zij eene, anders gemist wordende duidelijkheid, en een' anders geheel ontbrekenden zamenhang aan het gezegde des Apostels bijzet. Ziet hier dezelve: opdat hij, wel gedood in het vleesch, maar levend gemaakt door den geest, ons tot God zou brengen. In de beschouwing der zaak wenschen wij ook van den zamenhang, waarin alzoo het een en ander staat, gebruik te maken. Thans zij het genoeg eenvoudig op te merken, dat de Apostel alzoo het heerlijk doel, waartoe Christus voor zonden leed, in een onverbreekbaar verband plaatst met het gezegde, dat wij thans overwegen, en wel met dat geheel; niet alleen daarmede, dat Christus gedood is, maar ook en niet minder daarmede, dat hij is levend gemaakt. Het eene en het andere is onafscheidelijk van elkander en behoort te zamen tot het doel des lijdens, dat hij ons tot God zoude brengen.

Petrus spreekt dus van Christus als gedood en als levend gemaakt; het eerste brengt hij tot het vleesch, het laatste tot den geest in betrekking. Wat hier *het vleesch* is kan wel niet twijfelachtig zijn; het is, zoo als ook te dien aanzien alle uitleggers overeen-

stemmen, het ligchaam, de uitwendige mensch van Christus, die door het lijden aangedaan, meer en meer verbroken en eindelijk geheel gedood werd. Maar zou het dan ook wel zoo moeijelijk zijn, om, ook bij het menigvuldig verschil, dat daaromtrent bij de uitleggers gevonden wordt, te bepalen, wat hier *de geest* is? Immers de tegenoverstelling zelve wijst het aan; 't is het geestelijk deel, 't is de inwendige mensch, dat heerlijke levensbeginsel, wat hem boven het vleesch, boven al wat bloot dierlijk is verheft, waardoor hij in nadruk mensch is. Wil men dit het goddelijke in Christus noemen, men heeft er alle regt toe. God is de Vader der geesten; door zijnen geest is de mensch aan God verwant, van Gods geslachte; hoeveel meer nog geldt dat van Christus, het beeld des Onzienlijken, den eengeboren' des Vaders, wiens geest in den volsten nadruk een goddelijke geest mag genoemd worden.

Intusschen is er tot regt verstand van het gezegde nog meer op te merken. Onze vertaling blijft zich hier niet gelijk, overzettende: gedood *in* het vleesch en levend gemaakt *door* den geest. Wel heeft men alzoo een bekend, een christelijk, ja een apostolisch denkbeeld uitgedrukt, maar geenszins dat, hetwelk hier wordt gevonden. Het een en ander staat toch in denzelfden naamval, wordt in het grieksch geheel op dezelfde wijze uitgedrukt, en moet dus ook op dezelfde wijze worden overgezet. Gelijk in den tekst het vleesch niet is het middel, waardoor, maar het voorwerp, waarin Christus gedood is; zoo is ook de

geest hier niet het werkende, waardoor Christus is levend gemaakt, maar, als ik het zoo mag uitdrukken, het lijdelijke, dat levend gemaakt wordt of is. Volgens welke opmerking wij misschien het eenvoudigst en duidelijkst zullen overzetten: hij is wel gedood wat het vleesch betreft, maar levend gemaakt wat den geest aangaat. Ook hierop mogen wij wel naauwkeurig letten om ons geheel voor te stellen wat de Apostel te kennen geeft. Het eerste toch wordt wederom algemeen toegestemd; het lijden van Christus, wie zou er aan twijfelen, was gelijk Petrus zegt, een lijden des doods, het is in den dood geëindigd, en wat het vleesch, wat den uiterlijken mensch aangaat, is Christus dus door dat lijden gedood. Maar hoe dan met den geest? Die is, zegt men, levend gebleven, gelijk de menschen wel het ligchaam kunnen dooden, maar de ziel, het ware leven niet dooden kunnen. Men zegt waarheid, al te blijkbare waarheid bijna, dan dat het noodig zou zijn opzettelijk gezegd te worden, en zeker zegt men niet alles, wat hier staat; de geest is in en door het lijden levend *gemaakt*, hetzelfde waardoor de dood des vleesches ontstond, is het waardoor het leven des geestes werd voortgebragt. Maar hoe dan, was de geest van Christus, van hem, die reeds hier op aarde in vollen nadruk het leven had in zich zelven, zoo als de Vader hem had gegeven, zoodat hij aan anderen het leven, het eeuwige leven kon mededeelen, niet levend? Moest hij naar den geest nog levend gemaakt worden? Gij gevoelt wel van zelve M. H.! zoo mogen wij het

niet drukken, dat kan de bedoeling des Apostels, die hem reeds op aarde erkende als dengenen, die de woorden des eeuwigen levens had, en hem beleed te zijn de Christus, de Zoon des levenden Gods, niet geweest zijn. Maar gelijk het leven des geestes voor oneindige toeneming vatbaar is, en de geest, naar mate hij zich meer ontwikkelt, naar mate hij krachtiger wordt en zich meer in werkzaamheid openbaart, des te meer regt levend kan genoemd worden; gelijk wij alzoo in onze gewone wijze van spreken zeggen: nu leeft men eerst regt; zoo is het woord ook hier op te vatten. Christus lijdende voor zonden als een regtvaardige voor onregtvaardigen wordt hierdoor Petrus voorgesteld, als terwijl hij, wat het vleesch aangaat, gedood is, wat den geest betreft, meer en meer ontwikkeld, volmaakt, tot hooger opgevoerd, zoodat hij van die zijde niet alleen ongestoord bij het leven bewaard, maar ook levend gemaakt kan genoemd worden. Dit is het dan, wat Petrus ons te beschouwen geeft: Christus in en door het lijden, dat hij onderging, wel gedood, wat den uitwendigen mensch aangaat, maar tevens, wat het innerlijke, wat den geest en zijne werkzaamheid, wat het goddelijke en zaligmakende in hem betreft, meer en meer krachtig, waarlijk levende geworden.

II.

Ziedaar dan het belangrijke onderwerp, dat wij overdenken, de zaak, die wij ons wat meer ontwik-

keld voorstellen willen. Gelijk zij hier zoo algemeen mogelijk voorkomt, zoo kan zij ook van onderscheidene zijden beschouwd worden. Op drie hoofdpunten willen wij, overeenkomstig den aard der zaak en naar het verband der woorden in onzen tekst, onze aandacht vestigen: *eerst* en vooral op den persoon van Christus, zoo als die in en door het lijden gezien wordt; *dan* op de uitkomst van dit lijden voor hem; en *eindelijk* op zijne werkzaamheid als Zaligmaker der menschen. Wij zullen in elk dezer opzigten opmerken, dat de dood des vleesches in Christus te gelijk is het ware leven des geestes.

1. Wanneer wij toch eerst letten op den persoon van Christus, dan zien wij hem in en door zijn lijden, terwijl de uitwendige mensch meer en meer vernederd en gedood werd, wat den inwendigen aangaat, des te meer gesterkt des te heerlijker zich openbarende. De eigenlijke waarde des menschen zien wij nergens zoo juist, zoo volkomen geopenbaard als in Jezus Christus, den Zoon Gods, die als mensch op aarde verkeerde. Geheel anders dan de wereld oordeelt, welke aanziet, wat voor oogen is, maar overeenkomstig het oordeel van Hem, die de geesten weegt. Geene uiterlijke glans van geboorte, van rijkdommen, van eer of aanzien of heerschappij, waaraan menschen onderling worden onderscheiden en boven hunne natuurgenooten verheven. Neen, nederig en gering en behoeftig, in de gestalte van een' dienstknecht; als men hem aanzag was er geene gedaante of heerlijkheid,

waarom men hem zoude begeerd hebben. Maar te midden van dat nederige uiterlijke, ja juist in en door hetzelve, was innerlijke grootheid, heerlijkheid des geestes, heerlijkheid als van den eengeboren' des Vaders, vol van genade en waarheid, in hem zigtbaar. Een iegelijk, die een oog des geestes had, om de dingen des geestes te aanschouwen, zag in hem waarde en majesteit hooger dan al wat op aarde is, hemelsche wijsheid, goddelijke liefde, eeuwig leven. Maar het een en het ander, het een in en door het ander wordt nergens zoo klaar, nergens zoo luisterrijk in hem aanschouwd, dan in zijn laatste, in zijn diepste lijden; hoe meer het uiterlijke werd vernederd, des te meer schitterde het inwendige in al den glans zijner heerlijkheid, hoe meer hij gedood werd naar het vleesch, des te meer werd hij levend gemaakt naar den geest.

Behoeven wij het u voor te stellen, hoe hij uitwendig werd vernederd? Of staat niet, wanneer wij hem aanschouwen, het aandoenlijkst tooneel van het bitterste lijden van de grievendste vernedering voor onze oogen? Wij aanschouwen hem alzoo in deze dagen, wanneer wij hem volgen naar dien hof, de plaats, welke de verrader kende, en waar hij zou worden overgeleverd aan zijne vijanden. Ziet, alles stelt zich voor zijnen geest, en de drinkbeker, die hem werd op de hand gezet, is hem bitter, hij wordt beangst en bedroefd, en worstelt met de zwakheid des vleesches, en offert gebeden en smeekingen, met sterke roepingen en tranen, tot dengenen, die hem uit den dood kon verlossen. Hij behoeft versterking, en

naauwelijks is die ure doorgeworsteld, of dáár is de bende, die hem aanvalt en gevangen neemt en bindt als een' kwaaddoener. Wij aanschouwen hem alzoo, als wij gaan in de zaal van Cajafas, en hem daar zien staan als een' misdadiger voor zijnen regter, en hooren ondervragen en beschuldigen, en ter dood veroordeelen als een' godslasteraar, hem daar zien als een spot van snoode dienaren, eene ergernis zelfs voor zijnen vriend. Wij aanschouwen hem alzoo voor den heidenschen landvoogd, een spel van den haat aan de eene, van lafhartigheid aan de andere zijde, bespot door ligtzinnigen, tegen eenen moordenaar overgesteld, ter dood geëischt, een vloek des volks, een schimp van baldadige krijgsknechten, een offer der wereld. Wij aanschouwen hem alzoo, uitkomende met de doornen kroon en het purperen kleed, uitgaande dragende zijn kruis en er onder bezwijkende, genageld aan dat moordhout, daar getergd en gelasterd, in de bitterste smarten de aandoenlijkste klagt slakende, en eindelijk den geest gevende. Waarlijk zoo op iemand, dan op hem past het: hij is een man van smarten, de onwaardigste onder de menschen, een iegelijk was als verbergende het aangezigt van hem, hij is veracht, en ieder, die op het uiterlijk ziet, meent hem niet te moeten achten; hij werd vernederd, gedood in het vleesch.

Maar ook levend gemaakt naar den geest. Nergens zien wij de geestelijke waarde en kracht van Jezus zoo ontwikkeld, zoo heerlijk, zoo volkomen, als in en door het lijden, door hetwelk hij gedood werd in het

vleesch. Hier is het toppunt van de grootheid van Jezus, zij rijst met elke vernedering, en hetgeen wij, in de geschiedenis van zijn leven hier en daar verspreid, bewonderend aanschouwen, dat is hier als in één middelpunt vereenigd, en meer volkomen dan elders. Ziet hem nog eens in Gethsemane, hij strijdt den zwaarsten strijdt, maar ook hij overwint en wordt geheel geheiligd. Hij heeft gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen hij geleden heeft; hoezeer zijne zinnelijke natuur moge terugbeven en bidden, indien het mogelijk was, dat deze drinkbeker voorbijging; de geest, die geen' anderen wil kent, dan dien des hemelschen Vaders zegepraalt; zijn ligchaam wordt onderworpen, dienstbaar gemaakt, en hij gaat moedig zijnen vijanden te gemoet. Hoort hem daar spreken, ziet hem daar handelen, omtrent zijnen verrader, omtrent de booze oversten der Joden, omtrent zijne tegelijk vermetele en bevreesde jongeren; gij hoort en ziet eene kalmte, eene waardigheid, eene liefde, eene grootheid, zoo als die in niemand is, zoo als zij in hem ook, in en door deze oogenblikken alleen ontwikkeld en volmaakt is. En overal aanschouwen wij dat, waar wij hem volgen, zich vermeerderende, krachtiger te voorschijn tredende, waar hij uiterlijk dieper vernederd wordt. Ziet hem voor den joodschen raad, in zwijgen zoo wel als in spreken, niets te veel, niets te weinig, bescheiden en vrijmoedig, krachtig en zachtmoedig, voor niets terug bevende en echter niets uittartende, het hoogste geduld en de krachtigste werkzaamheid, zwijgende bij spot en mishandeling,

maar te midden derzelve met onnavolgbare wijsheid en de hoogste liefde zijnen leerling tot zich zelven brengende. En indien wij verder gaan, waar zullen wij ophouden indien wij wilden aanwijzen, waar en hoe de geest in hem zich levend betoonde, ja levend werd bij en door de verbrijzeling des vleesches? Hoort de beschuldigingen tegen hem, en ziet hem daarop de goede belijdenis betuigende, van zijn hemelsch koningrijk gewagende, der waarheid getuigenis gevende, den ligtzinnigen Pilatus van zijne onschuld overtuigende, ja met eerbied voor hem vervullende. Ziet het verder in de geschiedenis; ziet het in eene van de aandoenlijkste tafereelen van mishandeling en verguizing; hij is gegeeseld, als een spotkoning uitgedoscht, de doornenkroon drukt bloedig op zijn hoofd, en alzoo staat hij voor Pilatus; maar de personen zijn veranderd, de diep vernederde, het voorwerp van lagen schimp en spotternij is, door het heerlijk leven zijnes geestes, de regter, welke van zonde overtuigt en allen beoordeelt, terwijl de landvoogd, in eer en aanzien met de magt van leven en dood, schuldig en vernederd voor hem staat. Neen er is geene uiterlijke grootheid; de Joden, die daarop zagen, zeggen het, toen op hem gewezen werd met het woord: zie uw Koning! neem weg, neem weg, aan het kruis met hem! Maar heerlijkheid en leven des geestes treedt met nieuwe, met telkens vermeerderde kracht te voorschijn, naar mate hij dieper vernederd wordt; terwijl hij uitgaat naar de plaatse des doods, en het gezigt van hem aan de vrouwen van Jeruzalem de

tranen uit de oogen perst, gevoelt hij het zelf en drukt hij het uit, hij is het groene, het levende hout, dat vruchten voort zal brengen: Weent niet over mij, weent over u zelve en over uwe kinderen. Ja dat kruis, waaraan hij wordt opgerigt, dat schandelijke kruis, waaraan hij sterft, het is, wat den geest aangaat, de troon zijner eere. Daar wordt zijne grootheid eerst regt aanschouwd, waar hij bidt voor de vijanden, die hem martelen, en in liefde alleen op datgene ziet, wat tot hunne verschooning kan worden ingebragt; waar hij, eigene smarten vergeet om op de meest liefderijke wijze voor de zijnen te zorgen; waar hij de regtvaardige, die voor onregtvaardigen leed, den boetvaardigen, die sterft om eigene zonden, het eeuwige leven toezegt; waar hij in de onlijdelijkste smart de uitdrukking daarvan tevens doet zijn eene uitdrukking van het hoogste vertrouwen; waar hij, bij het oogenblik des doods, de toon der zegepraal aanheft het is volbragt! en met kinderlijke bereidwilligheid en vertrouwen zijnen geest in de handen des Vaders overgeeft, en alzoo sterft, dat een iegelijk, wien de oogen des geestes niet geheel verduisterd zijn, zijne heiligheid, zijne goddelijkheid aanschouwen en huldigen moet, gelijk de heidensche hoofdman met zijne krijgsknechten, daardoor ten diepste getroffen, het uitriep: waarlijk deze was regtvaardig, waarlijk deze is Gods zoon! Zoo vertoont zich Jezus in al zijne grootheid; maar het is niet alleen, dat hij groot blijft in het lijden, en hoewel hij naar het vleesch wordt vernederd en gedood; neen, verder mogen en moeten

wij gaan, het is door dat lijden, dat zich die heerlijke geest zoo volkomen ontwikkelde; hij is door lijden volmaakt, door lijden geheiligd, hetzelfde, dat hem doodde in het vleesch, heeft hem levend gemaakt naar den geest.

Merken wij het op M. H.! terwijl wij hem bewonderen, dat is de weg tot heerlijke grootheid, tot volmaking van het leven des geestes. Ziet hij is hierin het voorbeeld der menschheid en van de opvoeding Gods omtrent menschen ter hunner volmaking. Niet vreugde der wereld, niet eer en aanzien en genoegen, waardoor het vleesch leeft, is het, maar lijden, dat ons tot ware grootheid vormt, den geest in menschen ontwikkelt. Als de uitwendige mensch verdorven wordt, dan wordt menigmalen de inwendige vernieuwd van kracht tot kracht. Hetgeen doodt in het vleesch, dat juist is het dikwerf meer dan iets anders, 't welk levend maakt naar den geest. Indien het dan de wille Gods is, dat gij lijdt, dat gij ook weldoende lijdt, vergeet het niet, gij hebt het deel des Heeren, des volmaakten, die de zijnen voorging. Zoudt gij morren, zoudt gij u beklagen, zoudt gij het anders willen?.... God doet aan u, wat hij aan zijnen geliefden Zoon deed, hij vormt u tot volkomene heiligheid, tot hoogere heerlijkheid, hij maakt u den beelde zijnes Zoons gelijkvormig, hij maakt u meer en meer levende naar den geest. Zegt het niet nog de ervaring, dat de weg, de moeijelijke weg des lijdens de weg is tot geestelijke grootheid? Zegt het niet uwe eigene ondervinding, dat zich meest in lijden en door

lijden uwe krachten ontwikkelen, het geloof in u geoefend en versterkt wordt, het ware leven in u zich ontvouwt, dat de aardsche verdrukking eene vuurproef is, die loutert en heerlijk maakt? Nu dan Broeders en Zusters des Heeren! loopt met volharding de loopbaan, die u is voorgesteld; neemt zijn kruis op u en volgt hem; ziet op den oversten leidsman en voleinder des geloofs, die het kruis heeft verdragen en de schande veracht. Nu dan ook het lijden erkend in, en gebezigd tot het oogmerk, waartoe God het u toezendt, en met het hoogste voorbeeld voor oogen, gelijk de Heer, het vleesch overwonnen door den geest, u zelve gesterkt in het geloof aan hem, uit wien ons leven is, opdat wij zijner heiligheid deelachtig, en hoe meer wij gedood worden in het vleesch, des te meer mogen levend worden gemaakt in den geest.

2. Daartoe ook kan de beschouwing van Jezus Christus in zijn lijden ons opwekken en bemoedigen, wanneer wij letten op de uitkomst van dat lijden voor hem, en het ook van die zijde zien, dat hij door hetzelve wel gedood is naar het vleesch, maar levend gemaakt naar den geest. De strijd toch wordt wat het vleesch aangaat, hier op aarde niet geëindigd. Hij wordt niet alleen overgegeven, niet alleen gehangen aan het kruis; niet slechts alle heerlijkheid, maar ook het geheele leven des uitwendigen menschen wordt bij hem vernietigd. Ziet hem op Golgotha, terwijl zijne vijanden het zeggen: hij heeft op God vertrouwd, dat die hem nu verlosse, er komt geene verlossing;

terwijl zijne vrienden of die onder de schare, welke zijne heerlijkheid verwacht hadden, welligt nog van oogenblik tot oogenblik hoopten, dat het tooneel veranderen zou voor hunne oogen, welligt in de duisternis, welke drie uren lang het kruis omgaf, een beginsel zijner redding en verheerlijking meenden te bespeuren, er komt geene verandering; hij blijft daar hangen, de beker des lijdens wordt tot den bodem toe geledigd; hij buigt het hoofd, hij sterft; hij wordt in vollen nadruk gedood in het vleesch. Maar dat sterven des uitwendigen menschen, het doodt den geest niet, integendeel het is juist de weg, om hem tot een veel heerlijker leven des geestes te brengen, dan in het vleesch mogelijk was. Daardoor werd het ligchaam, waarmede hij hier op aarde rondwandelde, verbroken en afgelegd; maar gelijk het aannemen van dat menschelijk vleesch de eerste trap was der vernedering, aan welke hij zich onderwierp, zoo is het afleggen daarvan de noodzakelijke eerste schrede tot zijne verheerlijking: gelijk hij bij dat worden in het vleesch den hemel der heerlijkheid verliet, zoo is het verbreken daarvan het middel om hem daarhenen weder te brengen. Daarom noemt hij ook zijn kruis als zijne verhooging, daarom spreekt hij van zijn sterven als van zijn heengaan tot den Vader. Hij, die niet alleen, wat zijnen oorsprong aangaat, uit den hemel, maar terwijl hij op deze wereld wandelde, wat zijn' geheelen zin betreft, in den hemel was, hij behoorde eigenlijk niet tot deze aarde; dit aardsche ligchaam was het niet, waarin zijn eigenlijk leven zich volkomen open-

baren kon; deze aardsche luchtstreek was het niet, waarin hij volkomen ademen, geheel leven kon naar den geest. Dit ligchaam afleggende, deze wereld verlatende, ging hij henen tot den Vader, bij en in wien zijn leven is, zijn sterven was in nadruk een doorgang ten eeuwigen leven. Men neemt het verbroken ligchaam af van het kruis, men legt het neder in het graf, maar hij kan van den dood niet gehouden worden; aan den derden morgen herrijst hij uit het graf en niet lang vertoeft hij, maar vaart, voor het oog zijner jongeren, aan welke hij zich geopenbaard had ten hemel op met een verheerlijkt ligchaam, en hij, die dood geweest is, leeft, leeft tot in alle eeuwigheid. Ja waarlijk, daar leeft hij in nadruk naar den geest, waar hij, ontbonden van alle belemmeringen, die het zwakke vleesch daaraan kan in den weg leggen, verlost van alle beletselen, die deze wereld oplevert, geheel vrij en geheel ruim, in het vaderland der geesten, in de nabijheid van God, zich beweegt en werkt. Ziet hij is nu aan de regterhand des Vaders, hij heerscht als Koning, de hoogste eer, de hoogste zaligheid zijn hem gegeven. Vragen wij het intusschen, hoe hij alzoo tot dat heerlijke leven inging, het is door het sterven aan het kruis, het een kan van het ander niet worden afgescheiden. De Christus moest deze dingen lijden en alzoo in zijne heerlijkheid ingaan. Zoo lang hij leefde in het vleesch, kon hij alzoo niet in den geest leven, maar dat hij gedood werd in het vleesch, dat maakte hem geheel volkomen levend naar den geest.

Ja, Geliefden! zoo zien wij op onzen lijdenden en stervenden Heer. Neen het is geen doode, het is een eeuwig levende Zaligmaker, welken wij vereeren, en van wien wij ons heil verwachten. Ook terwijl wij aan zijn Avondmaal gemeenschap oefenen met hem in, en de teekenen aanschouwen en genieten van zijn lijden en sterven, blijven wij met onze harten daaraan niet hangen, maar verheffen dezelve opwaarts naar den hemel, waar Christus is, zittende aan de regterhand Gods. Met een zalig gevoel mogen wij het doen, want het is niet zijn lot alleen, dat wij aanschouwen, het is dat van allen, die in waarheid met hem zijn vereenigd, want gemeenschap met hem is ook deelgenootschap aan zijn lot en leven. Hij is in zijn lijden en sterven niet alleen ons voorbeeld, maar ook onze voorganger, die vooruitgegaan is langs denzelfden weg, langs welken de zijnen hem volgen. Hij is de eersteling, de eerstgeborene onder vele broederen, en hetgeen hem gebeurd is, dat is het pand en het voorbeeld van hetgeen den zijnen wacht. Indien wij met hem verdragen, wij zullen met hem heerschen, indien wij met hem gestorven zijn, wij zullen met hem leven. Daar is één weg voor alle levenden op aarde, het pad eindigt aan den oever des doods, het is den menschen gezet eenmaal te sterven. Jezus zelf was daaraan onderworpen; maar zalig zij, die aan hem zijn verbonden; die hem dient, die volgt hem, en waar hij is, daar zal zijn dienaar zijn; zijn sterven is het banen van den weg, het bereiden van de plaats. Zouden wij dan schrik-

ken voor den dood? Hij gaat alleen het vleesch aan, dat ligchaam der vernedering, dat wij hier op aarde omdragen, hij raakt niet aan het leven des Christens, want die leeft en in mij gelooft, zoo spreekt de Heer, die zal den dood niet zien in eeuwigheid. Ziet, die dood, zoo verschrikkelijk voor een iegelijk, die leeft in en voor het vleesch, daarin zijn leven, zijne zaligheid vindt, hij is voor een iegelijk, die naar den geest leeft, de geboorte voor een hooger leven; hij is het middel, waardoor Christus, die voorgegaan is, komt tot de zijnen, om hen tot zich te nemen, opdat zij ook zijn mogen waar hij is, en zij gedood naar het vleesch regt levend gemaakt worden naar den geest.

3. Beschouwen wij zoo Jezus Christus als in en door zijn lijden, wel gedood in het vleesch, maar levend gemaakt in den geest, het is dan wel voornamelijk zijn persoon, waarop wij de aandacht vestigen, doch wij hebben het niet kunnen doen, zonder het reeds daarin gezien te hebben, hoe innig naauw dat zamenhangt met zijn geheele werk als Zaligmaker der menschen. Weinige woorden zullen genoeg zijn, om ons de zaak van die zijde nog wat nader te doen aanschouwen. Petrus zelf geeft ons daar aanleiding toe door het verband, waarin hij deze uitspraak omtrent Jezus plaatst, als hij zegt, dat Christus als een regtvaardige voor onregtvaardigen leed, opdat hij, wel gedood in het vleesch, maar levend gemaakt in den geest, ons tot God zoude brengen. Ziedaar toch

het groote werk, dat Jezus aanvaardde, waartoe hij op aarde kwam, dat hij bij en door zijne verschijning in de wereld aanving, waartoe alles strekte wat hij deed, hetwelk hij voltooijen wil, menschen tot God te brengen. Dat is zijne bezigheid, terwijl hij allen tot zich roept, terwijl hij predikt het Evangelie des Koningrijks, terwijl hij het land doorgaat goeddoende, terwijl hij zich aan de wereld vertoont als het beeld des onzienlijken Gods; hij doet het alles met het oogmerk om allen tot zich te trekken aan zich te verbinden en door zich tot den Vader te doen komen. Daarom openbaart hij den naam Gods aan de kinderen der menschen, opdat zij met hem kinderen Gods zouden zijn, en dit noemt hij het werk, dat de Vader hem gegeven heeft om te doen. En dat heerlijke werk is het, dat de wereld zoekt te verstoren. De kinderen der duisternis haten het licht; de werkers der ongeregtigheid konden zijn woord niet dragen, omdat zij zijnen Vader niet kenden noch hem; zij willen hem uit den weg ruimen, opdat hij niet meer zou kunnen werken. En in de daad zij schijnen hun oogmerk te bereiken, hunne dwaze begeerte te volbrengen. Hij de regtvaardige lijdt voor onregtvaardigen, hij wordt gehangen aan het hout, hij sterft; al zijne ligchamelijke werkzaamheid is verbroken. Zijn mond spreekt niet meer om te bestraffen, te vermanen, op te wekken, tot God te noodigen; zijn voet wandelt niet meer op aarde, waar hij de teekenen van goddelijke zegeningen achterliet; zijne hand strekt zich niet meer uit om weldadige wonderen te verrig-

ten; zijn oog ziet niet meer op de verloren schapen, om ze met innerlijke ontferming bewogen, bijeen te vergaderen; zijn gelaat perst geen' eerbied noch bewondering meer af; zijn persoonlijke omgang, het zigtbare der liefde kan geene liefde meer wekken. Al wat uiterlijk is in zijne werkzaamheid, wat door middel van zijne ligchamelijke tegenwoordigheid op aarde geschieden kon, heeft opgehouden, hij is ook van die zijde gedood naar het vleesch. Maar bij dat vleesch ook bepaalt het zich, hij heeft daardoor niet opgehouden te werken naar den geest; wat zeg ik, zijne werkzaamheid en zijne kracht ter behoudenis van menschen is juist daardoor zoo vermeerderd, zoo versterkt, zoo verhoogd, dat wij het ook hier zeggen moeten: hij is levend gemaakt naar den geest.

Aanschouwt het voor uwe oogen M. H.! Ziet, beperkt is de kring zijner werkzaamheid, zoo lang hij leeft op aarde, bepaald tot de schapen van het huis Israëls. Ziet van de meesten, die hij, bij zijne verschijning in het vleesch, tot zich en door zich tot God wilde brengen, moet hij 't met droefheid zeggen: gij wilt tot mij niet komen, opdat gij het eeuwige leven zoudt hebben. Het volk moge hem voor een oogenblik toejuichen, maar die menigte wordt spoedig geërgerd, en wandelt niet meer met hem. Weinigen maar zijn er, die bekennen, dat de Vader hem gezonden heeft, die hem getrouw volgen, die zich door hem laten leiden. Hoe geheel anders is het, nu hij gedood wordt in 't vleesch! Hetgeen 't einde zijns werks schijnt te wezen, dat is de regte

aanvang van hetzelve; hetgeen schijnbaar moest strekken om zijnen arbeid te verstoren, dat is het middel tot eene veel uitgebreider, veel rijker, veel krachtiger geestelijke werkzaamheid. Het is, zoo als hij zelf gezegd heeft, het tarwengraan in de aarde gevallen en stervende brengt vele vruchten voort, hij van de aarde verhoogd trekt allen tot zich. Zal ik behoeven aan te wijzen hetgeen eene geschiedenis van achttien eeuwen, van het oogenblik af, dat Christus gedood werd in het vleesch tot op den dag van heden toe, luide aan aller ooren verkondigt, aan aller oogen aanschouwen doet? Zijn geest, de heilige geest Gods, welke niet komen kon, dan nadat hij, heengegaan van de aarde, dien zou gezonden hebben, heeft doorgewerkt, meer dan immer zijn leven in het vleesch zou hebben kunnen doen. Dezelve is bewaard en verspreid over de geheele wereld en heeft er overal velen tot God gebragt. Hij zelf leeft en werkt in den hemel als een Zaligmaker van millioenen, die in hem gelooven. Zoo is dan zijn werk in uitgebreidheid en kracht verhoogd, zoo wordt het door alle eeuwen voortgezet door hem, en zal voltooid, geheel voltooid worden, want hij moet als koning heerschen tot dat alle vijanden aan zijne voeten onderworpen zijn, en in zijnen naam aller knieën zich buigen en aller tongen belijden, dat hij de Heer is tot heerlijkheid des Vaders, tot wien hij het gansche menschdom brengt.

Merken wij het op Gel.! Het is niet alleen na, het is ook door zijnen dood in het vleesch, dat hij alzoo

leeft in den geest. Het is dat kruis van Christus, waardoor men zijn' naam meende uit te delgen van de aarde, hetwelk dien naam bekend en gezegend doet zijn over de geheele wereld. Wel teregt zingen wij met toepassing daarop: al de einden der aarde zullen het gedenken en zich tot den Heer bekeeren. Het is zijn bloed, door 't welk dit nieuw Verbond, waarin allen tot God komen, wordt ingewijd. Het is de zich zelven opofferende liefde van Christus in zijn sterven, het is de liefde Gods in hem, welke zich den weg banen tot en werken op de gemoederen der menschen, en hen tot Christus en door hem tot God brengen. Hij heeft zijne gemeente Gode gekocht door zijn bloed. — Behoef ik het u te zeggen, die heden in die gemeente zijn Avondmaal vierdet? Waarom worden die tafels toegerigt, waaraan zoo velen zich scharen? Het is om hem daar in zijn lijden te aanschouwen, het is om aan hem in zijne liefde te gedenken, het is om zijnen dood te verkondigen. En krachtig werkt dat zien, dat gedenken, dat verkondigen; daarbij gevoelt men zijne liefde, daar wordt men door geloof aan hem verbonden en alzoo door hem tot God gebragt, die ons eerst heeft liefgehad en zijnen Zoon gegeven heeft tot eene verzoening voor onze zonden. Daar verheugt men zich in hem, dien men niet gezien heeft, en nogthans liefheeft, met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde. Zoo leeft, zoo werkt Christus, gedood in het vleesch, in zijne gemeente, zoo op de wereld krachtig naar den geest als Zaligmaker der menschen. Mogt dat in ons allen

ook gezien worden, mogt het gevierde Avondmaal, mogt ook de prediking van Christus in dit uur daartoe strekken, dat zijn leven in en door ons openbaar worde. Mogt het dien invloed op ons allen hebben, dat het heerlijk oogmerk van zijn lijden, zijn sterven en zijn hemelsch leven in ons bereikt werd en wij te zamen door hem tot God gebragt werden. Amen.

HET KRUIS VAN CHRISTUS DE ROEM DES CHRISTENS.

LEERREDE

OVER

GAL. VI. 14.

GEZONGEN:

Gez. 118. 9, 20, 22.
Gez. 129. 4.
Gez. 124. 6.
Ps. 73. 13.

GAL. VI. 14.

Maar het zij verre van mij, dat ik zou roemen, anders dan in het kruis van onzen Heer Jezus Christus; door welken de wereld mij gekruisigd is en ik der wereld.

Zeer verschillend is het oordeel der menschen over dezelfde zaak, naarmate van het standpunt, waarop zij staan, en het oog des geestes, waarmede zij dezelve aanschouwen. Niet alleen is de waardering derzelve in trap onderscheiden, zoodat zij bij den een' veel hooger staat dan bij den ander'; maar niet zelden ook staat het oordeel lijnregt tegen elkander over, en hetgeen bij dezen een voorwerp is van afkeer en verachting, is bij genen niet zelden eene zaak van liefde en eerbied! Dat kan niet anders; want zoo als de mensch is, zoo is zijne begeerte, het is de onderscheiden geest des beschouwers, die aan dezelfde zaak eene verschillende gedaante geeft. Is er iets waarin dat aanschouwd wordt, het is vooral het kruis van

Christus. Verplaatsen wij ons in den tijd, waarin Jezus op aarde was, onder de Joden die toen leefden. Waren er ook velen, die in hem, terwijl hij wonderen deed en zich in zijnen luister openbaarde, iets groots zagen en van hem de verlossing verwachteden; geheel anders aanschouwden zij hem, toen hij gevangen, veroordeeld, smadelijk gehandeld, werd gehecht aan het kruis. Nu was hij de onwaardigste der menschen; die voorbijgaan lasteren hem schuddende hunne hoofden, het volk staat en ziet het aan en vereenigt zich nu met zijne vijanden, om zijne verachting van hem te kennen te geven; en ook later is het ergernis en dwaasheid, dat er een verlosser wordt gepredikt, die aan het kruis is gestorven. Zoo was, en zoo is het kruis van Christus der wereld, die in het booze lag, en door hetzelve alleen uit den afgrond van schande en ellende, die zij daarbij vooral openbaarde, gered kon worden. Maar geheel anders is het der heilige gemeente, welke hij zich kocht met zijn bloed, geheel anders den Christen, die den gekruiste erkent als zijnen Heer. Willen wij het zien, willen wij het hooren, wij moeten ons Paulus den grooten Apostel voorstellen, die, zoo iemand, vooral het beeld des Christens vertoonde, wij moeten hem hooren, die niet voorgenomen had iets anders te weten dan Jezus Christus den gekruiste, omdat hij in dat kruis zag de kracht Gods en de wijsheid Gods. Waartoe meer? Zoude ik iets anders behoeven dan de woorden, die ik u uit zijnen mond voorlas: *Het zij ver van mij dat ik roemen zoude anders dan in het kruis van*

onzen Heer Jezus Christus, door hetwelk de wereld mij gekruist is en ik der wereld? Gel.! ik weet geen beter voorbeeld voor den verkondiger van het Evangelie dan dat van den Apostel der heidenen, en tot u het woord zullende voeren, ken ik geen waardiger voorwerp van mijn spreken! Gel.! ik weet geene belangrijker vraag voor uwe zaligheid dan die, wat is u het kruis van Christus? Het moet een iegelijk uwer zijn hetgeen het Paulus was. O! gij allen, die het dat is, gij wilt er gaarne bij bepaald worden; en zoo het u dat nog niet is, u daartoe op te wekken, dit heet in nadruk uwe zaligheid te bevorderen. Ik meende dus niet gepaster tot u te kunnen spreken, dan door met u het kruis van Christus, voor de wereld een voorwerp van schimp en verachting, naar het voorbeeld van Paulus, te beschouwen als den hoogsten als den eenigen roem van den Christen. De Heer zij daar bij in ons midden, en zijn geest besture mij in het spreken en u in het hooren, opdat het ons tot zaligheid zij!

In een zeer bijzonder verband komen deze woorden voor, die ook naar hetzelve eene meer bepaalde, en alzoo in de eerste plaats op Paulus bijzonder toepasselijke beteekenis hebben. De geheele strekking van den heerlijken Brief aan de Galatiërs is om die gemeente te bewaren bij de reinheid en vrijheid van het Evangelie, zoo als hij het hun gepredikt had en zij het hadden aangenomen, tegen de valsche leeraren, die hun de noodzakelijkheid der besnijdenis en onderhou-

ding der joodsche wet wilden opdringen, die zich daartoe als de ware leeraren, in den geest van, en gezonden door de Apostelen des Heeren, voordeden, daarom het gezag van Paulus in de gemeente zochten te ondermijnen en omver te werpen, en die helaas! bij de gemeente maar al te veel ingang gevonden hadden, zoodat zij als uitzinnig waren, en als door betoovering, van de waarheid, die zij zoo helder aanschouwd, en zoo zeer in hare geestelijke kracht ondervonden hadden, afweken. Hij had daartoe zijn gezag als Apostel der heidenen, ook bepaaldelijk als handhaver der christelijke vrijheid verdedigd; hij had vervolgens aangetoond, dat zelfs onder het Oude Verbond, en des te meer dan onder het Nieuwe, de regtvaardigheid niet was uit de werken der wet, maar uit het geloof, hun gewezen op de groote voorregten, die zij als Christenen, als kinderen Gods hadden, en hoe het noodzakelijk keuren en onderhouden van uiterlijke plegtigheden, alsof zij ter zaligheid noodig waren, een wederkeeren moest heeten tot de arme eerste beginselen der wereld, van welke zij als Christenen verlost, boven welke zij ver verheven waren. Met den meesten ernst had hij hun geschreven, vreezende, dat hij op die wijze vergeefs onder hen zou gearbeid hebben; hij wien zij te voren zoo zeer als hunnen leeraar en vriend lief hadden, hij wenschte hen met Christus vervuld; hij deed hun nog eens gevoelen, dat zij vrijën waren en vermaande hen, om in die vrijheid, met welke zij door Christus vrijgemaakt waren, te blijven staan, maar tevens om, in plaats

van de wet, de liefde te erkennen en te voeden, waardoor zij terug zouden gehouden worden om de vrijheid immer te misbruiken, met welk oogmerk hij het laatste gedeelte van zijnen brief tot ernstige en hartelijke vermaningen bezigt.

Hij heeft denzelven ten einde gebragt, den brief, dien hij om het hoog belang der zaak eigenhandig had geschreven; hij wil dat de Christenen daarin zijne zorg voor hen opmerken, ziet, zegt hij, met welk eene uitvoerigheid ik u geschreven heb met mijne hand. Maar daardoor stelt zich de geheele zaak weder voor zijne aandacht, en gelijk het gaat met hen, die met één onderwerp geheel vervuld zijn, hij kan er nog niet van afstappen, hij moet en nog iets van zeggen, hij wil ze nog eens doen gevoelen, hoe weinig wel zij het met hen en met het Christendom meenden, die hen verleidden, hoezeer zij daarin alleen eigen gemak en voordeel beoogden. Die daar een schoon gelaat willen vertoonen, zich gunstig bij de menschen willen voordoen, die noodzaken u om besneden te worden, alleenlijk opdat zij zelve wegens het kruis van Christus, dat den Jood bijzonder daarom gehaat was, omdat door hetzelve de heidenen tot de zaligheid werden gebragt, zonder eerst in Israël te worden ingelijfd, niet vervolgd zouden worden. Het is hun niet eenmaal om ijver voor de wet te doen, want hoewel van geboorte Joden, en dus besneden, houden zij de wet niet, maar zij willen, dat gij besneden zult worden, opdat zij in uw vleesch zouden roemen, dat is zich daarop, als op een bewijs van hunne liefde voor

de voorvaderlijke instellingen, verheffen, en zich daardoor bij de Joden aanbevelen. Daartegen stelt hij nu zich zelven over; hij wil geen' roem van zulke dingen, hij wil geen' roem van elders dan juist daarvan, dat hij het kruis van Christus predikte; in dat kruis zelf was zijn roem, zoodat hij al wat van elders ontleend was verachtte; het zij ver van mij, dat ik zoude roemen anders dan in het kruis van onzen Heer Jezus Christus, door hetwelk de wereld mij gekruist is en ik der wereld. — Gelijk doorgaans als de Apostel op dit groote onderwerp komt, zoo is ook hier zijne taal en uitdrukking volzinnig, moeijelijk om in al den omvang, die er in zijnen geest is, uit te drukken, of hetgeen in een beeld en figuurlijk gezegde zoo kort bijeengenomen wordt, op eene meer eigenlijke wijze uiteen te zetten, zoodat er niets verloren gaat, ons gevoel, door de krachtige taal des Apostels aangetrokken, bevredigd wordt, en tevens de eenheid der voorstelling behouden blijft. Wij willen trachten het, naar zijne woorden zelve, tot drie punten van beschouwing te brengen, en letten: *vooreerst* op hetgeen waarvan de Apostel spreekt, als waarin hij alleen roemen wil, *ten tweede* op de wederkeerige werking daarvan in de betrekking van den Apostel tot de wereld, en eindelijk *ten derde* op zijne gezindheid om in niets anders dan daarin te roemen.

I.

Als wij den Apostel regt verstaan, en ons in hem den Christen voorstellen willen, moeten wij beginnen

met de zaak, waarvan hij spreekt, te kennen en levendig voor onze aandacht te brengen. Hoe duidelijk dat in den eersten opslag ook schijnen moge, is daaromtrent niet weinig verschil, grootendeels door den rijkdom en de groote verscheidenheid van denkbeelden, die aan Paulus dikwijls, bij het bezigen van dezelfde of gelijksoortige uitdrukkingen, eigen is. Velen denken hier aan de vervolgingen, aan welke Paulus was blootgesteld, en het menigvuldig lijden, dat hij ondergaan moest, dat hij, wel ver van het te willen ontduiken, gelijk die verleidende leeraren, van welke hij vs. 12 gesproken had, zich tot eene eer en een' roem stelde. Omdat hij het om Christus wil leed, of omdat hij daarin aan Christus gelijk was, als die het kruis verdroeg, zou hij dat het kruis van Christus noemen, en tevens daardoor doen gevoelen, waarom hij zich daarmede zoo vereerd rekende. En waarlijk zulk eene voorstelling is den Apostel niet vreemd, die het van zich en andere gezanten des Heeren aan hem gelijk, zeide: wij roemen ook in de verdrukking; die meer dan eenmaal zijne zwakheden, het veelvuldig lijden, dat hij ondergaan had, als eene oorzaak van roem opsomde; die steeds dat lijden als eene gemeenschap aan het lijden van Christus beschouwde, ja zijn lijden het lijden van Christus in hem noemde [1]), de dooding des Heeren Jezus Christus in zijn ligchaam zeide om te dragen [2]), en door

1) 2 Cor. I. 5.
2) 2 Cor. IV. 10.

12

lijden in zijn vleesch de overblijfselen van de verdrukking van Christus te vervullen [1]). Met dat al schijnt het hier, hoewel op zich zelf een' goeden zin opleverende, in het verband niet te strooken, zoo wel wat het 12e vers aangaat, waar onze overzetters te regt vervolging van wege het kruis van Christus hebben vertaald, als bijzonder in betrekking tot hetgeen de Apostel in het vervolg van ons tekstvers zegt. Anderen, dit laatste drukkende en als verklaring opvattende, meenen, dat het beteekent hetgeen door het kruis van Christus in den Apostel is uitgewerkt; zij vatten het op van eene geestelijke vereeniging met Christus, die voor ons gekruist is, en hebben ook hier bewijzen uit de denkbeelden en spreekmanier van Paulus ontleend; maar het is hier echter noch eenvoudig, noch met het voorafgaand verband overeenkomstig. Wie zou het willen buiten sluiten, wanneer hij denkt aan de redenen, waarom Paulus zich in niets anders dan daarin beroemen wilde? maar het is iets anders, of hij dat met die spreekwijze te kennen geeft. Het is zijne *prediking*, waarvan hij spreekt, het onderwerp daarvan had hij menigmalen opgegeven, hij predikte Christus den gekruiste, hij had niet voorgenomen onder de Christenen iets te weten dan Jezus Christus en dien gekruist. Dat is het hier ook; het is de eerste, de letterlijke, de algemeene beteekenis, die hier boven alle anderen gaat, en het meest overeenkomt met het geheele re-

---

1) Col. I. 24.

debeleid en het geheele doel des Apostels. Het is het kruis van Christus zelf, dat hij bedoelt, in al zijnen omvang, in het lijden, dat de Heer verduurde, in den dood, dien hij er aan onderging, in de oorzaken, die het voortbragten, in de uitwerking, die het heeft, in de omstandigheden, die het vergezelden, in de heerlijkheid van Christus, die hij er door openbaarde, en wat er meer zou kunnen worden bijgevoegd. Dat was het, wat hij den Galatiërs had gepredikt, die daadzaak eenvoudig, maar levendig en indrukmakend, zoodat hij zeggen kon, dat hij hun Christus, als ware hij onder hen gekruist, voor de oogen geschilderd had. Ziet het Gel.! waarvan Paulus spreekt, waarin hij roemt; het is het kruis, het lijden van Christus; het is datgeen, waarop de Christen ziet als het hoogste toppunt van het lijden, maar ook van de verhevenheid zijns Zaligmakers. Dat zelfde is het, wat der wereld de diepste vernedering is, waarbij de wereld en de oversten dezer wereld schimpten en lasterden, wat Joden eene ergernis, Grieken eene dwaasheid was, en welks ergernis de valsche leeraren in Galatië zochten te bemantelen, welks smaad zij zochten te ontwijken; dat is Paulus, dat is den regtgeaarden prediker van het Evangelie, dat is den Christen een roem, boven en naast welken hij geenen anderen kent.

Zou het spitsvindigheid zijn, wanneer wij hier nog iets nader op de woorden letten, die de Apostel bij dat kruis noemt? Mij dunkt het is niet zonder doel, dat hij zegt het kruis van *onzen Heer* Jezus Chris-

tus. Ziet hij, die aan dat kruis geleden heeft en gestorven is, was de Heer, die zijne gezanten uitzond, en welken deze in hunne prediking moesten bedoelen; wiens eer, wiens gunst zij alleen zoeken moesten. Hoe ver waren zij daarvan verwijderd, die een schoon gelaat voor de menschen wilden toonen, die in der Galateren uiterlijke plegtigheden voor de menschen wilden roemen, die zich zelve zochten! Paulus was geheel anders, niet zich zelven, maar Christus den Heer, en zich zelven als dienaar, zoo predikte hij, en indien hij nog menschen zocht te behagen, hij was geen dienaar van Christus. Hij wilde dat onderscheid den Galatiërs doen gevoelen, maar tevens hen ook op die zaak zelve opmerkzaam maken. Dat kruis, waarvan hij sprak, en waarin hij alleen roemen wilde, waarbij hij wilde, dat zij blijven zouden, was het kruis van hunnen Heer; van hem, dien zij hadden aangenomen, aan wien zij toebehoorden, en wien zij in de daad verloochenden, wanneer zij het vergaten, dat hij door dat kruis hen van den vloek der wet verlost had, en zich lieten verleiden, om buiten hem, in de wet hunne zaligheid te zoeken. Ja, het is een woord, dat hier te regt den Christen wordt herinnerd bij het kruis van Christus, terwijl hij zijn lijden aanschouwt, zijne diepe vernedering zich voorstelt, let op het kruis, dat hij verdroeg, op de schande, die hij verachtte, op den ijsselijken dood, dien hij daar stierf. Geliefden in onzen Heer! wanneer gij op dat kruis wordt gewezen, wanneer gij zijn bitter lijden, zijnen smartelijken dood als ziet voor uwe oogen,

ziet het niet als het lijden alleen van eenen onschuldige, van eenen heilige, van den grootsten der menschenkinderen, van het slagtoffer van de boosheid der menschen; neen denkt er bij aan uwe betrekking op hem; hij is *uw Heer*, naar wien gij u noemt, in wien wij vereenigd zijn, wiens eigendom wij zijn, en die aan dat kruis, door die diepe vernedering, door dat lijden, door die schande, u tot eenen duren prijs heeft gekocht, u vrijmakende van de zonde, opdat gij der geregtigheid, opdat gij hem den heilige, die voor u stierf, zoudt leven, en met en in hem zalig zijn. Paulus gevoelde dat, wanneer hij met zulk eene ingenomenheid aan het kruis van Christus dacht, en van het kruis van Christus sprak, en elk, die Christen heet, moet het met hem gevoelen, om waardiglijk dat kruis te aanschouwen en van dat kruis te spreken. Broeders en Zusters! heilig en dierbaar is het ons, dat kruis, waarom wij ons allen in één geloof vereenigen, want het is het kruis van *onzen Heer* Jezus Christus.

II.

Is het dan het kruis van onzen Heer Jezus Christus, waarvan de Apostel hier spreekt, wij moeten *ten tweede* aanschouwen, hoe hij dat voorstelt in deszelfs wederkeerige werking op de betrekking tusschen hem, of willen wij het algemeen maken, tusschen den Christen en de wereld. Hij zegt *door hetwelk*, want schoon de grieksche woorden ook op Jezus Christus den Heer kunnen zien, en dit een' goe-

den zin zou opleveren, vooral in verband met het volgende vers, is het echter en in het beeld en in de zaak zelve eigenaardiger dit op het kruis van onzen Heer te doen slaan, door hetwelk *de wereld mij gekruist is, en ik der wereld.* Hier vooral, bij deze beeldspraak des Apostels, is het niet gemakkelijk alles te scheiden en te ontwikkelen wat er in ligt opgesloten. Wat is de wereld waarvan hij spreekt? Dit is het eerste daar wij op letten moeten en waarvan veel afhangt. En bij alle verschil, dat zich ook hier opdoet, daar deze benaming van eene wijde beteekenis is, en daardoor veel verscheidenheid toelaat, komt het mij voor, dat wij hier de beteekenis houden moeten, welke in het Nieuwe Testament de meest heerschende is, namelijk van het gros der menschen in de wereld, hetgeen overstaat tegen Christus en de Christenen, die als zoodanig gezegd worden niet van de wereld te zijn; de menschen dus buiten Christus. Dit komt met het verband het naast overeen, want dan is de wereld in de eerste plaats diegeen, bij welke de valsche leeraren een schoon gelaat wilden toonen en zich beroemen in het vleesch der Galatiërs, zich naar de wereld schikkende. En dit wordt te meer bevestigd door het volgende 15 vers; in de wereld toch zoo opgevat was het groote onderscheid besnijdenis en voorhuid, jood en heiden; een verschil, dat in Christus Jezus ophield, waar dat oude voorbijgegaan en eene nieuwe schepping aanwezig was. Hij neemt die wereld met al, wat daarin is, met hare beginselen, waaruit men werkte en

naar welke men leefde, met hetgeen men daar als eer en roem beschouwde, met de genoegens, die men daar najoeg en op prijs stelde; zoodat het is gelijk de Apostel Johannes het noemt, de wereld en hetgeen in de wereld is. Van die wereld zegt dan nu de Apostel, zij is mij gekruist en ik haar, en wel door het kruis van Christus. Wij gevoelen wel dat hier beeldspraak is, den Apostel ook in dezen Brief niet vreemd, in welken hij van zich zelven zegt: *ik ben met Christus gekruist*, en van hen, die waarlijk met Christus vereenigd zijn: *zij hebben het vleesch gekruist met de bewegingen en begeerlijkheden.* Maar wat beteekent zij hier? De meeste uitleggers nemen het gekruist zijn voor volkomen eensluidend met gestorven zijn, zoodat Paulus zou willen te kennen geven, dat hij voor de wereld als dood was en de wereld voor hem, welke beide gezegden dan hetzelfde zouden beteekenen, en slechts elkander versterken; ten bewijze waarvan men soortgelijke wederkeerige spreekwijzen aanhaalt, b. v. dat Christus zegt, die blijft in mij en ik in hem, en Paulus, dat de spijzen zijn voor den buik en de buik voor de spijzen. Zeer zeker is dat denkbeeld in den geest van Paulus, en komt overeen met hetgeen hij vroeger gezegd had, dat hij met Christus gekruist is, hetgeen hij elders uitdrukt met hem gestorven te zijn; ook willen wij het geenzins uitsluiten, want het hoofddenkbeeld zal wel steeds zijn, dat er tusschen Paulus en de wereld niets gemeens meer was. Maar het drukt toch, naar mijn gevoel, niet alles uit; het is

niet zonder reden, dat hij juist dat woord van kruis bezigt en van gekruist zijn spreekt; het kruis van Christus was het, niet zijn dood op zich zelf, dat den jood eene ergernis was. Dat kruis heeft iets schandelijks, iets verachtelijks, waardoor men een afschuw er van heeft. Paulus zelf had het van die zijde beschouwd, toen hij zeide, dat Christus aan het kruis een vloek geworden was voor ons. Daarop heeft hij gezien, en dan eerst gevoelen wij de kracht van het wederkeerige, dat hier toch nog van eenen anderen aard zijn moet, dan om dezelfde zaak van twee kanten te zeggen en daardoor in al haren omvang voor te stellen, en met de ter vergelijking aangehaalde plaatsen niet volkomen eensoortig is. Door het kruis van Christus stond de wereld in dat licht voor Paulus; zij was hem, met al hare grootheid, met al hare eer, met al de voorregten, die men daar zocht met al de genoegens, die zij op prijs stelde en aanbood en najoeg, als een gekruiste, waarvan hij met verachting de oogen afwendde en met welke hij niets gemeens wilde. Terwijl daarentegen de wereld Paulus in dat zelfde licht beschouwde, voor zoo ver hij een aanhanger en prediker van het kruis van Christus was; hij was daardoor een dwaas, een verachtelijke, een nietswaardige in hare oogen, die smaad en schande op zich laadde, beschimpt en verfoeid werd; gelijk de wereld hem, zoo was hij der wereld als een gekruiste. Komt ontwikkelen wij die beide zijden van hetgeen hij zegt, met het laatste beginnende, om in het hoogste te kunnen eindigen, en het alzoo zamen te vatten.

1. Door het kruis van Christus ben ik der wereld gekruist, bij haar als een gekruiste. De belijder, de aanhanger, de ernstige prediker van Jezus Christus den gekruiste, als den eenigen Verlosser en Heer, was de haat en de verachting der wereld, van welke hij zich daardoor had afgescheiden, en bij welke hij vroeger, toen hij de zaak, voor welke hij nu geheel leefde, meende te moeten vervolgen, in hooge achting stond. Niemand is er misschien geweest, die dat zoo in vollen nadruk ondervond en zeggen kon als Paulus. Hoe veel gevaren had hij niet door te staan, hoe veel vervolgingen te verduren, met welk een' schimp en verachting werd hij niet overladen, zoo wel van de heidenen, vooral derzelver wijzen, die daar zeiden: wat wil toch deze snapper zeggen? door welke hij in boeijen en kerker gebragt werd, die hem, welken zij eerst als een' God wilden offeren, daarna met steenen wierpen, tot dat hij voor dood werd uitgedragen; als vooral van de Joden, die hem overal lagen legden, hem verbanden uit hunne gemeenschap, hem eene pest noemden, welke de geheele wereld in oproer bragt, die allen tegen hem ophitsten, en het uitriepen: weg van de aarde met zulk een', het is niet behoorlijk dat hij leve! en zamenzwoeren, dat zij niet rusten, dat zij eten noch drinken zouden, eer zij hem hadden ter dood gebragt. Ja zelfs bij allen, die, hoewel zich Christenen noemende en Christus predikende, echter nog eenigzins tot de wereld behoorden, en der wereld wat wilden toegeven of haar te vriend houden, was hij de steen des aanstoots, wiens gezag men ondermijnde,

wiens gedrag men zocht te lasteren, dien men gaarne zoude hebben uit den weg geruimd. Van waar kwam dat, van waar was hij zoo, zelfs boven anderen, het voorwerp van haat, vervolging, verguizing? Het was door het kruis van Christus, dat was den Griek eene dwaasheid, dat was den Jood eene ergernis; en hoe zou hij dan hun zijn, die dat zoo hartelijk aanhing, die dat als de eenige wijsheid, die dat als de eenige zaligheid erkende en overal predikte, die daarvoor alle zijne vroegere voorregten vaarwel zeide, daarom zich van de wereld afscheidde, niets dulden konde van hetgeen de wereld wilde, indien het maar eenige inbreuk scheen te maken op de kracht van dat kruis van Christus?

Het kon niet anders; door het kruis van Christus had hij geheel andere beginselen, geheel andere bedoelingen, geheel andere gezindheden, dan die der wereld eigen waren; gelijk de gekruiste Heer van de wereld niet was, zoo was hij het, door en in verbintenis met hem, ook niet; daarom haatte hem de wereld, indien hij van de wereld geweest ware, zoo zoude de wereld het hare liefhebben. Gij gevoelt het hierdoor M. H.! hoezeer Paulus dit, naar den toestand der tijden en zijne betrekking, in bijzondere mate ondervond, is het iets algemeens dat hij zegt, het moet met elken Christen zoo zijn. Geheel anders gevoelende, geheel anders gezind zijnde, naar geheel andere voorregten trachtende, in geheel andere dingen zaligheid zoekende, door geheel andere beginselen gedreven wordende, geheel anders levende, dan

de wereld, niets hebbende van hetgeen bij haar grootheid en eer en geluk heet, wat kan hij haar zijn dan een voorwerp van minachting, van smaad soms en bespotting, en daar waar hij haar veroordeelt, ook van tegenzin en haat? Het kruis van Christus is het, dat dit voortbrengt; die alleen het uiterlijke kennen, en het zigtbare alleen najagen, en geen gevoel hebben van het ware leven, dat menigmalen in vernedering en lijden het meest gezien wordt, in welke de beginselen heerschende zijn der wereld, die daar, toen Christus aan het kruis hing, hem beschouwde als den verachtste en onwaardigste onder de menschen en het aangezigt voor hem verborg, of zelfs hem bespotte en lasterde, hoe moeten zij op hen zien, welke dien gekruiste als hunnen Heer erkennen, in dat kruis hun hoogste goed beschouwen, en het zich eene eer rekenen, met hem in die vernedering, in dat lijden gemeenschap te oefenen? Kan het anders dan alzoo gelijk men den Heer zelven beschouwde, zij zijn voor de wereld gekruist. — Zouden wij dat willen ontgaan Christenen! zouden wij ons daartoe, gelijk die valsche leeraren, zoo veel mogelijk naar de wereld schikken en haar tegemoet komen? Het is, gelijk wij het opmerkten, het kruis van onzen Heer Jezus Christus; hoe, zouden wij hem verloochenen, die dat voor ons leed, hoe, het ons niet veeleer eene eer rekenen in zijn kruis te deelen! Zoo dacht Paulus, die zich beroemde in zijn lijden, die het zich de grootste eere rekende, dat hij de lidteekenen des Heeren Jezus in zijn ligchaam droeg, en het den

Christenen als het hoogste gunstbewijs toerekent, dat het hun gegeven was in de zaak van Christus, niet alleen in hem te gelooven, maar ook voor hem te lijden.

2. Paulus kon dit gemakkelijk doen, die verachting der wereld, door haar als afgesneden beschouwd te worden, niet te tellen, ja er veel eer zijn' roem in te stellen; want gelijk hij alzoo door het kruis van Christus der wereld was, zoo was de wereld hem ook daardoor alzoo; zij kwam hem, bij en door dat kruis, in zulk een licht voor, dat hij met haar niets gemeens wilde hebben, gaarne voor haar dood wilde zijn; zij was hem als een gekruiste, gelijk zij het elken Christen, die den Heer Jezus Christus kent en staat bij zijn kruis, wezen moet. Daar toch in dat kruis ziet hij de wereld zoo als zij is, aan dat kruis leert hij eene grootheid kennen, die de wereld niet heeft, dat kruis schenkt hem hetgeen de wereld niet geven kan.

Bij het kruis van Christus en door hetzelve zien wij de wereld, zoo als zij is, en alle begoocheling, waardoor zij verblinden kan, verdwijnt; het licht, 't welk dat kruis over de wereld doet opgaan, is geschikt om haar in eene afschuwelijke gedaante te vertoonen. Het is de wereld, met den overste der wereld, die den heilige, den Zoon van God haatte, en in haren haat en hare verblinding, dat verschrikkelijk tafereel heeft voortgebragt, dat wij daar op Golgotha aanschouwen; zij heeft dat kruis opgerigt, zij heeft den

Heer der heerlijkheid tot hetzelve veroordeeld, aan hetzelve geëischt, hem daaraan gehecht; dat ontzettende lijden, die diepe vernedering, die smaad en schande, die hij daar ondergaat en die ons het harte van een rijt, dat is het werk der wereld, der wereld, nog niet moede om hem te vervolgen en te pijnigen, terwijl hij daar hing, maar ook in dien ontzettenden oogenblik hem bespottende, hem lasterende. Dat ziet de Christen; en hij, dien de wereld alzoo kruist, is zijn Heer, dien hij belijdt, en wien hij toebehoort; hoe zou hij haar nog volgen, haar nog believen, haar nog te wille zijn, met haar nog iets gemeens hebben, haar nog achten kunnen? Neen de band is gebroken, daar is ééne scheiding gemaakt; met Christus of met de wereld, en die met Christus is, dien is de wereld niets waardig, zij is afschuwelijk in zijne oogen; zij is hem gekruist, want zij kruisigde zijnen Heer. Ja wel is zij hem geheel verachtelijk, want hij ziet het daar, hij gevoelt het, wat de beginselen der wereld zijn, en waartoe zij leiden; het zijn toch niet alleen die oversten, dat volk, die krijgsknechten, welke hij daar ziet, het is niet alleen dat kruis zelf, dat hij aanschouwt; maar het ontdekt hem ook, wat er in de wereld is, en wat er van wordt, indien hare beginselen hem leiden; het wijst hem aan, waar aardsche zin en zucht naar aardsche eer en aardsch genot henenvoeren, hoe zij den mensch verblinden, verharden, van alle zijne grootheid doen vervallen en tot de diepste laagheid doen nederzinken, hoe zij de wijsheid Gods miskennen, en de voor den mensch veror-

dende en bestemde heerlijkheid verloochenen. Hoe zou hij bij zulk een gezigt nog kunnen prijs stellen op de gunst, op de eer der wereld, die lage driften dient, en den Heer der heerlijkheid hecht aan het kruis? Hoe zou hij haar gelijk kunnen zijn en hare beginselen in zich kunnen koesteren, die hem zoo diep verlagen en waarvan dat het einde is? Neen, hij kan ze niet anders dan met afschuw beschouwen, zij zijn niet alleen niets waardig, zij zijn verachtelijk, verfoeijelijk in zijne oogen; de wereld is hem door het kruis van Christus gekruist.

Te meer omdat hij aan dat kruis eene grootheid ziet, die de wereld niet heeft. Hij aanschouwt daar den Heer der heerlijkheid, heerlijk in zijne diepste vernedering, ja door die vernedering zelve des te hooger in eer, des te grooter in zijne oogen. Ik behoef u hem niet te schetsen Gel.! die het ware leven in zich zelven had en betoonde, wiens goddelijke majesteit zich in allen haren luister openbaarde, terwijl men hem kruiste omdat hij zich Gods zoon noemde. Maar die hem kent, gelijk Paulus hem kende, die daar met het oog des geestes dat kruis aanschouwt, en vatbaar is voor hetgeen groot, hetgeen goddelijk is, die ziet majesteit en heerlijkheid, die ziet liefde en gehoorzaamheid, die ziet menschenwaarde en hemel-leven, waarbij alles, wat bij de wereld groot heet, in het niet verzinkt. Dat is zijn Heer, dien wil hij volgen, die alleen is waardig, dat men hem diene, dat men voor hem leve; zijn geest is het, die levend maakt, dien te bezitten, daardoor te leven,

dat verheft ons. Is er bij dat tafereel nog iets in de wereld, dat wij zouden hoogachten, levert zij iets op daarmede slechts eenigzins te vergelijken? Ach! zij wordt zoo klein, zoo geesteloos, zoo dood, zoo verachtelijk. Het kruis van Christus verandert voor onze oogen in den troon der eere, en de wereld wordt daarentegen aan de schandpaal gehangen; zij heeft geene waarde voor den Christen, de wereld is hem gekruist.

Ja zoo is zij hem door het kruis van Christus, want dat schenkt hem wat de wereld niet geven kan, en waarbij al, wat de wereld belooft, al wat de wereld schenkt, niets waardig is. Gij kent het Christenen! wat het is, wat het u schenkt; het is het heil der wereld, het is uwe zaligheid. Ziet, dat kruis openbaart u de liefde Gods, die zijnen eigen' Zoon voor u overgaf tot in den dood; dat kruis wijst u op eenen Verlosser, die zijn leven voor u gesteld heeft. Het schenkt u vergeving van zonde en brengt u tot God als tot uwen vader weder, het geeft u de eenige ware ruste der ziel, het verlost u van de zonde, die u rampzalig maakt, het reinigt en heiligt uw hart, het schenkt u een nieuw een goddelijk leven, het verlost u van de vreeze des doods, het verheft u tot den rang van kinderen Gods, het maakt u erfgenamen des hemels. Wat dunkt u, is de wereld in staat u iets daarvan te verschaffen, is iets van hetgeen zij belooft en geeft daarmede te vergelijken; en is het niet dat, wat gij verlangt, wat gij behoeft, waardoor gij alleen aan uwe bestemming beantwoordt? O! die zoo het kruis van Christus kent, zoo met hem den gekruiste zich ver-

eenigd gevoelt, die is der wereld te groot, en alle eer, alle vermaken, alle genoegens, die zij aanbiedt, hij veracht ze, gelijk de man het speelgoed, dat slechts kinderen aantrekt. Paulus kende het zoo, Paulus gevoelde het innig, wat hem het kruis van Christus was, en de onderscheidingen, en de voorregten, en de eer der wereld, ook die welke hij bezat, hij verachtte ze, hij rekende ze voor schade. En dat zijn ze, want zij trekken van Christus ons af, die onze Verlosser, in wien alleen ons leven, onze zaligheid is. Door het kruis van Christus is de wereld ons gekruist.

Geliefden! zoo was het Paulus, zoo moet het ons zijn. Daar is eene scheiding tusschen de wereld en Christus; die tot hem behoort, die behoort niet tot de wereld, die heeft er niets gemeens mede, die zoekt haar niet, die haakt niet naar hare eer, noch hare genoegens, die heeft een' nieuwen en hoogeren zin, die heeft niet den geest der wereld, maar den geest van Christus, die het kruis verdroeg en de schande verachtte; die in Christus is, die is een nieuw schepsel, voor dat oude dood en op dat oude met verachting nederziende; hem is de wereld gekruist en hij der wereld, door het kruis, waaraan zijn Verlosser hing en stierf. Komt betuigen ook wij dat te zamen, door te zingen Gezang 124, vs. 6.

Mijn Verlosser hangt aan 't kruis,
En ik zou naar uw vermaken,
Wereld! haken?
Neen, o wereld! neen, ik zij
U gekruist, en gij aan mij.

III.

Mij dunkt bij deze ontwikkeling van de denkbeelden des Apostels is het ons van zelf klaar geworden, hoe hij met zulk eene kracht zeggen kon: het zij ver van mij dat ik roeme, anders dan in het kruis van onzen Heer Jezus Christus; zoodat ik maar een enkel woord nog daarvan zal behoeven te zeggen, om daarmede onze rede te besluiten. Daar zijn twee zaken te onderscheiden, hoewel te zamen slechts ééne uitmakende, in iets anders te roemen is ver van hem, maar hij roemt in het kruis van Christus.

I. De valsche leeraars onder de Galatiërs roemden bij menschen, zochten hunne eer daarin, dat zij van menschen geroemd werden, en hoewel zij Christus den gekruiste heetten aan te hangen, ja hem predikten, zochten zij toch de ergernis van het kruis weg te nemen, opdat zij niet zouden vervolgd worden; voegden zij het geen de joden op den meesten prijs stelden er bij, opdat zij van hen eere zouden ontvangen. Welligt stelden zij dat bij de Galatiërs zoo voor, alsof het een en het ander gemakkelijk kon vereenigd worden; misschien ook gaven zij wel te kennen, dat Paulus zelf, voor wien zij zoo groot eene achting hadden, daar niet zoo afkeerig van was, of misschien ook op zijne wijze eigen' roem zocht. De Apostel, die Christus regt kende, in wien Christus leefde, die het kruis van Christus, 't welk hij predikte, op zijne regte waarde wist te schatten, kende niets, waarvan

13

hij meer afkeerig was, dat hij meer van zich verwijderen wilde, dan dit, dat hij nog in iets anders, in iets, het zij in zich zelven, het zij in anderen, roem zou zoeken. Het zij ver van mij, dus spreekt hij; en hoe kon dat anders? al waar de menschen anders hunnen roem in stelden, al wat er nog in die leeraars daarvan overbleef, en waaraan de Galatiërs moesten dienstbaar zijn, was uit die wereld, die hem gekruist, veracht was, en waarmede hij niets gemeens meer hebben wilde, uit die wereld, waarvan hij zich had los gemaakt, en voor welke hij, de aanhanger, de prediker van den gekruisten Christus, evenzeer daardoor veracht en als gekruist was. Niets daarvan mogt in hem zijn; indien hij nog wat gaf om de onderscheidingen der wereld, dan was hij nog niet dat geheel nieuwe schepsel in Christus Jezus, in wien noch besnijdenis kracht had noch voorhuid, en dat toch gevoelde hij zich. Hij was aan den Heer verbonden door geloof en liefde, hij leefde door de kracht des Zoons Gods, die zich zelven aan het kruis voor hem had overgegeven, hoe zou hij dan roemen in hetgeen der wereld was; dat zij ver van hem! En dat toonde hij, zelf met vele voorregten naar de denkwijze der Joden begaafd, hebbende veel waarover hij in het vleesch zou kunnen roemen, had hij hetgeen hem, toen hij nog tot de wereld behoorde, gewin was, om Christus wil schade geacht, het van zich geworpen om Christus te gewinnen, eer, genoegen, roem opgeofferd; hoe zou hij dan nog in iets anders zijnen roem kunnen stellen! En zoo is het Gel.! met allen,

die het kruis van Christus regt kennen, die waarlijk aan hem den gekruiste toebehooren. Vragen wij het dan ook ons zelven af, is er ook iets anders, waarin wij onzen roem stellen, begeeren wij ook menschen te behagen, in plaats van, of meer dan, of gelijk met Christus den Heer, die voor ons aan het kruis is gestorven? Zoo wij het doen, dan behooren wij nog niet geheel Hem toe, die toch met zijn bloed ons kocht, dan kennen wij het kruis van Christus nog niet in alle zijne waarde, dan zijn wij nog niet die nieuwe schepselen, die wij als Christenen wezen moeten, dan is de wereld ons nog niet gekruist en wij der wereld. O! hoe meer wij het kennen, hoe meer wij de waarde en de kracht daarvan gevoelen en ondervinden, des te meer zal alles, wat daar buiten is, van hare waarde in onze schatting verliezen, en zullen wij het ook zeggen: in iets anders te roemen, dat zij ver van ons!

Maar des te meer dan zullen wij ook roemen in het kruis van onzen Heer Jezus Christus. Dat deed Paulus; hezelfde, dat der wereld eene ergernis was, dat was hem wijsheid en kracht Gods; hetzelfde, dat de wereld verachtte, dat was hem roem; hetzelfde, waarom hij der wereld gekruist, bij haar veracht vernederd, vervolgd was, dat was het, waarop hij zich verhief. Het was het kruis van zijnen Heer Jezus Christus, aan wien hij toebehoorde, voor wien hij, en die in hem leefde; aan dat kruis erkende hij den Zoon Gods; bij dat kruis gevoelde hij het, dat en hoezeer die hem had lief gehad en zich zelven voor hem had overgegeven; hij zag daarin

die goddelijke grootheid en die goddelijke liefde, waarbij alles wat groot is op de wereld in 't niet verzonk; hij wist het, wat hij daaraan te danken had, hoe zijne rust, zijn troost, zijne kracht, zijn leven, zijne hoop, alles van daar, als uit de eenige bron ontwelde; niets was hij in zich zelven, maar alles, alles door Christus, die voor hem gestorven was. En gelijk hij daardoor zalig was, zoo was het de kracht tot zaligheid voor anderen. Vroeg men het hem, waarin hij zich beroemde? het was daarin, dat hij dien Heer, dat hij het kruis van Christus kende, waardoor de wereld hem gekruist was en hij der wereld; het was in het nieuwe leven, dat hem door dien dood was geworden; het was in de vereeniging met Hem den gekruiste, waardoor hij, afgescheiden van de wereld, ver boven haar verheven, op hare grootheid kon nederzien; het was in de eer, die hem te beurt viel, om dat kruis van Christus te prediken, daar voor te lijden, daardoor de wereld te overwinnen, daardoor velen tot God te brengen. Neen, ik heb het niet noodig, Christenen! hier nog iets bij te voegen; hebt gij het gehoord, wat het kruis van onzen Heer Jezus Christus voor den Christen is, wat het Paulus was; of liever, kent gij het ook als zoodanig, is het dan ook niet uwe eer, uw roem, dat gij het kent, dat gij het gelooft? O! het zij dan steeds voor onze aandacht, het zij steeds de stof van onze eerbiedige overpeinzing, van onze eeuwige dankzegging aan den Vader, die ons lief had, aan den Zoon, die zich voor ons overgaf, de stof van onzen roem, waar-

voor wij gaarne uitkomen, waarop wij anderen wijzen. Elke dag van ons leven zij hem gewijd, die voor ons stierf, onze mond verkondige zijnen lof; die zij onze lust boven alles, die zij het laatste woord, wanneer wij ontslapen in die zalige hoop, welke alleen het kruis van onzen Heer Jezus Christus geeft; het zal onze roem zijn eenmaal daar boven, waar hij wordt geprezen, het lam Gods, omdat hij aan het kruis ons kocht met zijn bloed. Amen!

JEZUS, GESTORVEN EN LEVEND GEWORDEN, DE HEER VAN DOODEN EN LEVENDEN.

LEERREDE

OVER

ROM. XIV. 9.

GEZONGEN:

Gez. 45. 1 en 2.
Ps. 2. 7.
Gez. 44. 1.
Gez. 48. 10.

ROM. XIV. 9.

Want daartoe is Christus ook gestorven en opgestaan en weder levend geworden, opdat hij beide over dooden en levenden heerschen zou.

Gelijk wij, in navolging van de Christenheid van vroegere tijden, zeven weken doorbragten met de meer opzettelijke overdenking van het lijden des Heeren, zoo volgen daarop zeven andere weken, in welke wij nu verkeeren, die ons bij zijne heerlijkheid na dat lijden bepalen. In deze dagen, geteekend door drie christenfeesten, allen daartoe betrekkelijk, zien wij die heerlijkheid zich als ontwikkelen en tot het hoogste toppunt stijgen. God heeft hem die gestorven is, opgewekt uit de dooden; dat hebben wij als aanschouwd op het feest, dat wij vierden. Wij moeten hem kennen als den levende, daarom openbaarde hij zich nog hier op aarde aan hen, die hem gekend hadden voor zijnen dood; hij is van hen ge-

zien, hij heeft tot hen gesproken van de dingen, die het Koningrijk Gods aangaan, en als wij letten op hetgeen ons daarvan is bewaard geworden, dan zien wij het, hoe hij opgewekt is tot een nieuw leven, dat eigenlijk aan de aarde niet meer behoort, en aanschouwen al meer en meer van zijne hemelsche heerlijkheid, tot dat wij hem op den berg in Galilea aan alle zijne jongeren op zulk eene wijze verschijnen zien, dat die hem zagen hem moesten aanbidden; en hij tot hen komende zeide: mij is gegeven alle magt in hemel en op aarde. Daarmede besluit het geheele aardsche tooneel van het leven van Jezus; nog eenmaal zullen zijne Apostelen hem zien in Judea, de plaats zijner vernedering, maar het is, op dat zij hem naar den hemel zouden zien henen varen. Eerlang zullen wij het ons bij eenen nieuwen feestdag voorstellen, de Heer is opgenomen in den hemel en is daar zittende ter regterhand Gods. Hij is der gemeente gezet tot een hoofd boven alle dingen, hij is de Heer, door wien de Vader alles regeert. Twijfelen wij niet omdat onze oogen het niet aanschouwen, de laatste onzer feestdagen, het heerlijke pinksterfeest, is eene aanschouwelijke openbaring voor allen, dat hij, dien de menschen aan het kruis hechteden, door God aan zijne regterhand verhoogd en tot een' Heer en Christus gemaakt is.

Zoo wordt ons dan in dezen feestelijken tijd de heerlijkheid van Christus geopenbaard, en daarom is ook dezelve zoo uitnemend geschikt om ons daarbij te bepalen en onze gedachten tot hem naar boven

te verheffen. Dit was mijn doel, terwijl ik mij gereed maakte om uwe godsdienstige aandacht in dit uur te leiden; ik dacht aan den Heer, die dood geweest is en levend is geworden, en leeft tot in alle eeuwigheid als aller Heer, en de woorden des Apostels, die ik u voorlas, trokken het meest mij tot zich. Sterven en herleven van Jezus wordt er in verband gebragt met zijne heerschappij, en die heerschappij weder met levenden en dooden. Een heerlijk veld opent zich dan voor ons. Één Heer is het van allen, de gestorvene, die leeft; kan er immer, kan er vooral in onze dagen, iets belangrijker zijn, dan ons bij datgeen te bepalen, wat voor allen de ware, de eenige band der vereeniging is? En welk eene vereeniging! Niet alleen van allen, die als Christenen thans leven op aarde, maar ook van deze met hen, die ons zijn voorgegaan naar betere gewesten, vereeniging van de aarde met den hemel, want hij heerscht en over dooden en over levenden. Daartoe is hij gestorven, daartoe in het leven terug gekeerd. Zulk eenen Heer erkennen wij, van wiens liefde in zijnen dood, van wiens magt in zijn herleven betoond, noch dood, noch leven, noch iets ons scheiden kan. Maar waar zou ik eindigen? Hoeveel ligt er niet in deze gedachte tot onze besturing, tot onze heiliging, tot onze opwekking, tot onze bemoediging en vertroosting! Ik vertrouw, gij dankt met mij den Apostel voor dit heerlijk woord, 't welk hij ons naliet; veel meer nog dankt gij immers met mij de genade Gods, die ons den Christus schonk, voor ons gestorven, voor ons

levende; die ons zulk eenen Heer heeft gegeven, aan wien wij in leven en in sterven toebehooren. Uwe belangstelling is dan ook genoegzaam opgewekt, om mij met aandacht en eerbied te volgen, wanneer ik, alleen en eenvoudig de denkbeelden van Paulus ontwikkelende, tot u spreek over *Christus, daartoe gestorven, en daartoe levend geworden, opdat hij de Heer zou zijn van levenden en dooden.*

Wij willen daartoe

I. Eerst die verhevene zaak ons voorstellen en ontwikkelen.

II. En dan ons bij derzelver strekking, en den invloed, dien zij op ons hebben kan en moet, bepalen.

I.

In een zeer bijzonder verband komt deze algemeene verklaring des Apostels hier voor, en wij moeten daarop iets nader letten, om ons regt voor te stellen, wat hij te kennen geeft. Hij handelt in dit hoofdstuk over de christelijke vrijheid omtrent uitwendige bepalingen, voorheen door de wet ingesteld, en over de christelijke liefde, die in het gebruik daarvan en het beoordeelen van anderen, ook in dat opzigt heerschende moest wezen. In de gemeente dacht men daarover niet eenstemmig, de een meende b. v. men mogt alles eten, men behoefde geen onderscheid te maken tusschen den eenen en den anderen dag; dat waren degene, die het gevoelden, dat zij tot vrijheid waren geroepen; maar de ander, die zich nog moeije-

lijker van de vroegere banden kon losmaken, onthield zich van deze of die spijs, en nam de voormaals ingestelde feestdagen naauwkeurig waar. Dat verschil mogt er zijn, indien maar een iegelijk in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd was, en daarnaar handelde, indien hij er maar des Heeren eer in bedoelde; en dat ieder daarin naar eigen overtuiging te werk ging, was juist die vrijheid, welke overal gezien wordt, waar de geest des Heeren is. Doch men liet het daar niet bij, maar wilde zijne eigene overtuiging ook anderen opdringen, en beoordeelde anderen naar dezelve. De vrije man zag uit de hoogte neder op den zwakken broeder en verachtte hem, als zich van geene oude banden kunnende losmaken; en deze daarentegen, die zich stipt aan regelen hield, veroordeelde den meer vrijën als losbandig zijnde. Dat kon niet; de Apostel, die vrijheid en liefde tevens, als den geest des Christendoms, in de gemeente wenschte, moest er tegen vermanen. Hij doet het in het vierde vers door de vraag: wie zijt gij die eens anders huisgenoot veroordeelt? En het is deze voorstelling, waarmede ook onze tekst in een naauw verband staat, 't geen niet altijd genoeg wordt opgemerkt. God heeft en den vrijën en den zwakken opgenomen in de gemeente, in het groote huisgezin Gods; daarin was maar één Heer door God aangesteld, het oordeel over allen staat aan dien Heer alleen, en die veroordeelt niet, maar bewaart en bevestigt een' iegelijk, die in gemoede voor hem handelt. Dit intusschen moest niemand vergeten, dat hij zoo vrij hij was van

het meesterschap van anderen, zoo zeker ook in alles den Heer erkennen moest, en niet meenen naar eigene willekeur te mogen doen. Niemand van ons, zegt hij, is in leven of sterven zijn eigen meester, levend en stervend, hier in deze wereld en in de toekomst, behooren wij den Heer toe. En het bewijs daarvan geeft hij nu in onzen tekst, want daartoe is Christus gestorven en weder levend geworden, opdat hij beide over dooden en levenden heerschen zoude.

Er is iets puntigs in dit gezegde door de tegenoverstelling van hem die *gestorven* en weder *levend* geworden is, en de *gestorvenen* en *levenden*, over welke hij heerscht; het welk in de afschriften van dezen brief, volgens welker uitgaaf onze vertaling gemaakt is, grootendeels verloren ging door de tusschen-invoeging der woorden *en opgestaan*, welke wij ook daarom, op genoegzaam gezag, daar af laten, en naar eene woordelijke vertaling aldus lezen: *daartoe is Christus en gestorven en levend geworden opdat hij en over dooden en over levenden heerschen zou.* Daarom worden ook de dooden het eerst genoemd, omdat dit tegen den gestorvenen overstaat; en het is als of Paulus, bij wien een rijkdom van denkbeelden zoo veel invloed heeft op zijne taal en woordschikking, hier den Heer voorstelt, als door zijn sterven ingegaan en ingewijd in dat rijk der dooden, waarover hij, zoo wel als over dat der levenden, heerschen zou, en alzoo het regt hebbende om ook dáár te gebieden. Voor het overige moeten wij dit niet te sterk drukken of van elkander te zeer afscheiden.

Gelijk in het algemeen de Christus, zoo als hij zich geopenbaard heeft aan de wereld, daar leed en stierf, en ook opgewekt werd en geplaatst aan Gods regterhand in den hemel, der menschen zaligheid is, en hij er zich van verwijdert, die een deel daarvan, als afgescheiden van het ander, beschouwt; zoo is het ook hier de gestorvene en in het leven terug gekeerde, die als zoodanig der dooden en der levenden Heer is. Beide behoorden er toe, om hem dat te doen zijn; maar door beide is hij het ook zeker, voor deze zoo wel als voor gene. En gelijk de Apostel hiermede ten volle bewijst, dat de Christenen, het zij ze leefden, het zij ze stierven, onder het gebied van Christus als hunnen Heer stonden, zijn eigendom waren, zoo keert hij in de volgende twee verzen terug tot zijn onderwerp en maakt er de toepassing van. Daar is één Heer over dooden en over levenden; één Heer, en gij zijt alle broeders; daarom gij, wat oordeelt gij uwen broeder? en gij, wat veracht gij uwen broeder? Wij zullen allen voor den regterstoel van Christus gesteld worden, van Hem, op wien dat woord des profeten past: Ik leef spreekt de Heer, voor mij zal alle knie buigen en alle tong zal God belijden.

Maar laat ons de zaak zelve, die in onze tekstwoorden vervat is, wat nader ontwikkelen. Het is Christus gestorven en opgewekt, van wien de Apostel spreekt, hij die de geheele inhoud is van het Evangelie, hij die u ook bijzonder in deze dagen, in zijn lijden, zijn sterven en zijn herleven is gepredikt. Dezen beschouwt Paulus als den eenigen Heer

in het huis Gods, en schrijft hem eene heerschappij toe, zoo als er geene is op aarde, eene heerschappij over allen, eene heerschappij niet alleen over de levenden, maar ook over de dooden, zoodat niet alleen zij, die leven, den Heer leven, maar ook die sterven, den Heer sterven, en in leven en sterven beide des Heeren eigendom zijn. Het is een heerlijk, een alles te boven gaand denkbeeld van heerschappij, die aan deze aarde niet is verbonden, die zich uitstrekt ook over het doodenrijk, ook in eene andere wereld, die door hetgeen alle magt verbreekt, door den dood zelfs niet ontbonden wordt, maar de gestorvenen zoo wel als de levenden omvat. Wij behoeven niet angstig daarbij te onderscheiden, of hier de kracht bedoeld wordt, die de Heer door zijnen geest uitoefent op hen, die hem erkennen, dan wel die opperheerschappij, waardoor alle dingen aan zijne voeten zijn onderworpen; Paulus, zoo ruim mogelijk dat gebied van Christus beschrijvende, kan hier noch het een noch het ander willen hebben uitgesloten, één zelfde is Heer van allen.

Doch de hoofdzaak, waarop het hier aankomt en die onze nadere beschouwing vereischt, is dat er een naauw verband is tusschen het sterven en herleven van Christus en zijne heerschappij beide over dooden en levenden; het staat tot elkander als de oorzaak tot het gevolg, als het middel tot het doel; of wilt gij liever, het eene is de grond, waarop het andere rust; daartoe is Christus en gestorven en weder levend geworden opdat hij en over dooden en over levenden

heerschen zou. Wij wagen niet dit verband geheel door te denken, of hier wijs te zijn boven matigheid, maar wij mogen en moeten er eerbiedig over nadenken. En mij dunkt *drie* oogpunten komen ons dan van zelve voor den geest, die wederkeerig met elkander in verband staan, en de heerschappij van Christus over levenden en dooden nader en nader brengen tot ons in leven en in sterven. Wij letten dan op den wil Gods om Christus door sterven en herleven tot die heerschappij te brengen; op het regt en de magt, die hij door dat sterven en herleven tot die heerschappij heeft verkregen; en op den invloed, dien dat sterven en herleven uitoefent om hem over dooden en levenden te doen heerschen. Met andere woorden: het was *de weg* tot zijne heerschappij, het is *de grond* van zijne heerschappij, het is *de kracht* van zijne heerschappij over dooden en levenden.

1. Het sterven en herleven van Christus was de weg tot zijne heerschappij. God, de Heer van allen in tijd in eeuwigheid, in dit en in het volgend leven, wilde het zóó, dat de Christus lijden zoude en opgewekt worden ten derden dage en alzoo ingaan in zijne heerlijkheid. Gelijk het de algemeene wet is in het godsrijk, dat de weg naar den berg der eere loopt door het dal van zelfsverloochening, zoo moest hij die bestemd was daarvan de heer en koning te zijn ook de eerste wezen, die daarvan het voorbeeld gaf. Dat gebod had hij van den Vader ontvangen, dat hij zijn leven zou afleggen om het daarna weder aan te

nemen; en de Vader had hem lief omdat hij zich daaraan onderwierp. Hij zou het Godsrijk ontvangen, maar als een loon op zijnen strijd. Die eer en die vreugde was hem voorgesteld, en met het oog daarop, heeft hij het kruis verdragen en de schande veracht. Als mensch hier op aarde, naar den wil des Vaders, zich zelven vernietigende, en gehoorzaam wordende tot den dood, ja tot den dood van het kruis, heeft God hem uitermate zeer verhoogd en hem eenen naam gegeven, die boven allen naam is, opdat aller knieën voor hem buigen en aller tongen belijden zouden, dat hij de Heer is, tot heerlijkheid des Vaders, die alle dingen aan zijne voeten onderwierp en in hem wil vereerd zijn. Dat was het doel van God in hem aan het lijden en het sterven te onderwerpen, dat hij daardoor de heerschappij van genade en waarheid, de heerschappij over levenden en dooden zou ontvangen. Vragen wij het waarom dat middel, waarom die weg? Het is de wijsheid Gods, die het verordende, en zouden wij der wijsheid naar redenen vragen; maar wij mogen het in die openbaring zelve opmerken, het was om hem zelven te volmaken en voor die heerschappij te vormen; het was omdat alzóo dat godsrijk, waarvan hij de Heer zijn zou, het rijk van vrede en zaligheid alleen kon worden gesticht. Twijfelt gij of de Allerhoogste deze bedoeling had, toen hij zijnen Zoon overgaf tot in den dood? Aanschouwt het dan, hij herleeft; het is de Vader, die hem opwekt, die hem daartoe opwekt, opdat hij hem plaatsen zou aan zijne regterhand in den hemel, ver

boven alle overheid en magt, en allen naam, die genoemd wordt niet alleen in deze wereld, maar ook in de toekomende; en dáár zoo wel als hier, alle dingen aan zijne voeten onderwerpen, en dáár zoo wel als hier, hem der gemeente in hemel en op aarde tot een hoofd zetten zou. Hij is door God overgeleverd en opgewekt, opdat hij, de eersteling der ontslapenen, in het groote rijk van God als Koning zou heerschen, tot dat alle zijne vijanden onder zijne voeten gelegd zouden zijn; en tot dat rijk van God behooren allen, het zij ze hier leven, het zij ze gestorven zijn. Christus is daartoe en gestorven en opgewekt, opdat hij en over dooden en over levenden heerschen zoude.

2. Wie zou niet zich eerbiedig aan den wil Gods onderwerpen, en het reeds daarom erkennen, dat hij daartoe gestorven en opgewekt is, en hem als den Heer van dooden en levenden huldigen? Maar wij kunnen ook verder gaan en in zijn sterven en herleven den grond ontdekken der heerschappij, die hij over zijne gemeente, die hij over dooden en levenden heeft. Niemand, dit zegt ieder, die hem aanschouwt, welke gestorven is en leeft, niemand heeft heiliger regten op de heerschappij over allen. Hij is voor allen gestorven; om de menschheid te verlossen van de magt der zonde en des doods, die haar overheerschte, heeft hij de zonde gedragen, heeft hij den dood gesmaakt. Zij is zijn wettig eigendom geworden; hij heeft zich zijne gemeente gekocht door zijn bloed, uit alle talen en volken en natiën. Kent gij heiliger banden, dan

die, welke menschen aan Christus verbinden, die gestorven is voor hen; die hen, hoe meer wij ons zijn bitter lijden, zijnen smadelijken dood voorstellen, hoe dieper wij hem dat alles gevoelen zien, zoodat hij beangst en ontroerd werd toen hij het zich voorstelde, des te meer zeggen wij het, die hen tot eenen duren prijs gekocht heeft, opdat zij hem als hunnen eenigen Heer zouden erkennen, niet meer zich zelven zouden leven, maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is? Zoo is hij dan de Heer zijner gemeente, voor welke hij stierf. Maar, gelijk hij zich het regt van heerschappij verwierf door zijnen dood, zoo is het zijn herleven, dat hem daartoe de magt geeft en in staat stelt. Neen, het is geen doode Heer, dien wij huldigen, wiens nagedachtenis wij slechts dankbaar vereeren, die door zijne leer en lessen nog invloed uitoefent op aarde, en van wien zijne onderdanen niets meer hebben te hopen; het is een Heer, die dood was, maar leeft, leeft tot in alle eeuwigheid; die verhoogd aan de regterhand des Vaders nog werkt, en zijne onderdanen regeert, en alles doet tot hunne zaligheid. Gelijk hij het waardig is aller Heer te zijn om dat Hij voor allen stierf, zoo kan hij het wezen, zoo is hij het, omdat hij voor allen leeft. Voor allen, ja, voor levenden en dooden, want zij leven hem allen. Het is geen Heer, op wien wij alleen in dit leven hopen, hij leeft en hij is dood geweest, hij heeft den dood overwonnen, hij is de eersteling der ontslapenen, en ook de dooden leven met en door hem. Hij, gestorven en opgewekt, heeft zich eene heer-

schappij over menschen verworven, die niemand hem ontnemen kan; ook de dood niet, want die is door zijn sterven en herleven te niet gedaan, als de laatste vijand, die zich tegen den Heer des levens verzet. Zij is niet alleen hier op aarde die gemeente, welke hij zich verkregen heeft door zijn bloed, hij heeft ze voor de eeuwigheid gekocht, en gelijk hij herleefde, zoo leven ook de gestorvenen, en blijven onder zijn gebied. Voor hem, die dood geweest is en leeft, is er geen onderscheid tusschen dooden en levenden; hij is het hoofd der menschheid, het zij aan deze, het zij aan gindsche zijde des grafs. Gelijk wij hier reeds zijn regt moeten erkennen, verworven door zijnen dood, zoo wordt het nog beter gekend, waar men het nog dieper inziet, wat hij daardoor voor menschen deed; gelijk wij hier reeds zijne magt aanschouwen, als die van den eersteling uit de dooden, zoo ziet men ze daar te heerlijker, waar hij zich geheel in zijn leven openbaart. Ja daartoe is Christus en gestorven en weder levend geworden, opdat hij en over dooden en over levenden heerschen zoude.

3. Zoo heeft dan de gestorvene en opgewekte het regt en de magt om over allen te heerschen. En doet hij het niet? openbaart hij zich niet als den koning van het godsrijk, die de menschen in leven en sterven brengt tot God, en hemel en aarde, dit en het volgend leven vereenigt onder de zaligste heerschappij? Hier reeds aanschouwen wij het voor onze oogen, welk een gezag hij uitoefent, hoe hij, van de aarde

verhoogd, allen tot zich trekt. Mij is gegeven alle magt in hemel en op aarde, zoo sprak hij, de gestorvene, die in het leven was teruggekeerd; en uit het geheele menschdom waren er vijfhonderd vergaderd, die zijne heerlijkheid aanschouwden en hem aanbaden. Ziet nu rondom u op de wereld, wier geheele gedaante veranderd is, waar naauwelijks een oord wordt gevonden, waar geene knie voor hem buigt, en waar geene tong hem belijdt. Waarlijk blind moet hij zijn, die daarin zijne heerschappij niet erkent. Maar van waar is het, dat hij dien invloed uitoefent op de harten, van waar dat hij alzoo heerscht? Het is door zijn sterven en herleven, dat is de kracht ook van zijne heerschappij; eene kracht, die zich in leven en sterven openbaart, en hem over dooden en levenden heerschen doet. Het is zijn Evangelie, de tijding, dat hij gestorven is en leeft om menschen zalig te maken, die dat alles deed en doet, wat door geene wijsheid noch kracht der menschen, wat door niets tot hier toe op aarde gedaan was of gedaan kon worden. Hij vormt zich onderdanen door de prediking van zijn kruis en van zijne opstanding. Waar die prediking gehoord wordt, daar voert zij heerschappij over de harten der menschen en brengt hen tot hunnen Heer, en door dien Heer tot God weder. Jezus Christus, gestorven voor allen, opdat hij allen zaligmaken zou; bij het aanschouwen daarvan gevoelt men de liefde Gods, die alzoo zijnen Zoon overgaf, de vijandschap, die de zonde bij de menschen wonen deed, wordt vernietigd, zij worden met Hem ver-

zoend, dien zij als de liefde hier aanschouwen. Daar dringt hen de liefde van Christus, om niet meer zich zelven te leven, maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is, en gaarne erkennen zij Hem voor hunnen Heer, wiens liefde sterker was dan de dood, en wiens dienst vrijheid en zaligheid is. Door zijnen dood vernietigde hij de kracht der zonde, wier heerschappij tegen zijn gebied van waarheid en heiligheid overstaat, zoodat een iegelijk, die hem alzoo kent, het daarvoor houdt, dat hij der zonde dood is. Door zijne opstanding en herleven doordringt hij de menschen van het gevoel des eeuwigen levens, en wekt hen door zijne kracht tot een nieuw leven op, dat aan hem, aan zijne dienst is toegewijd. Door zijnen dood verbindt hij ze aan zich; door zijn leven vervult hij ze met zijnen geest, dien hij de levende uitstort over alle vleesch, en waardoor zij der waarheid en der geregtigheid leven, dat is, zijne onderdanen zijn. Zijne onderdanen, niet alleen in dit leven, maar ook in het sterven, want ook de dood scheidt niet van de liefde van Christus; maar ook voor de eeuwigheid, want het is een eeuwig leven, waartoe hij hen opwekt. Het is de geest van hem, die gestorven is maar herleefde, de geest des levens, die in hen heerscht; het leven voor waarheid en geregtigheid kan de dood niet vernietigen, neen het bloeit vooral aan de gindsche zijde des grafs, waar het vaderland is van waarheid en heiligheid. Gevoelt gij het niet, hier verdwijnt het onderscheid tusschen levenden en dooden, want allen zijn uit den dood overgegaan in het leven! Ge-

voelt gij het niet, die alzoo over de menschen heerscht, die heerscht over dooden zoo wel als over levenden; en dat doet Christus, dat is de kracht van zijn sterven en herleven. Ja daartoe is Christus en gestorven en opgewekt, opdat hij en over dooden en over levenden heerschen zoude.

Ja waarlijk dat gebied heeft Christus, dat gebied over levenden en dooden; hij is *aller* Heer; niet alleen van hen, die hem vrijwillig en gaarne erkennen, van die levenden, die hier voor hem leven, van die dooden, die daar zijn in zijne nabijheid en juichen over zijne heerlijkheid en den nieuwen, den hemelschen lofzang zijner heerschappij met blijde en dankbare toonen aanheffen; maar ook van allen, die leven, en van allen, die gestorven zijn, die daar allen verschijnen voor zijnen regterstoel. Twijfel kan er niet zijn, ook *hier* niet, waar wij zijnen hemelschen luister nog niet geheel aanschouwen, want het steunt op eene daadzaak, hij is gestorven, hij is in het leven terug gekeerd, en zoo zeker dat is, zoo zeker is hij aller, is hij en der dooden en der levenden Heer. Ook uw Heer, Broeders en Zusters! die naar zijnen naam heet; ook mijn Heer, door God daartoe verordend, door sterven en herleven daartoe geregtigd; och! mogt het ook van ons allen zijn, in ons heerschende door zijnen geest. Uw Heer, mijn Heer in het leven, en ook als wij gestorven zijn. Zouden wij hem niet huldigen? komt vereenigen wij er ons toe, zingende Gez. XLIV: vs. 1.

Wij knielen voor uw zetel neêr.
Wij Heer! en al uw leden,
En eeren U als onzen Heer,
Met lied'ren en gebeden.
Dat alle magt, hoe hoog, hoe groot,
Voor U, o Gods getuige!
O eerstgeboren uit den dood!
Zich diep eerbiedig buige.

II.

Bepalen wij ons nu nog eenige oogenblikken bij de strekking, die de gedachte, dat de gestorven en herlevende Christus de eenige Heer is van levenden en dooden, voor ons heeft, en den invloed, dien zij op ons behoort te hebben.

1. Uit het verband van onze tekstwoorden zien wij, dat Paulus ze mede bezigde om den Christenen te doen gevoelen, dat er, één Heer zijnde over allen, onder wiens gebied allen stonden in leven en in sterven, wiens eigendom allen zijn, geen ander wezen kon, die het regt had over de overtuiging der Christenen te heerschen en zijnen broeder of te verachten, of te veroordeelen, daar hij een lid van het huisgezin des Heeren, daar hij zijn onderdaan was. En ach! dat wij van onze verhevene beschouwing ook tot daar moeten nederdalen, en opmerkzaam maken op hetgeen zoo zeer strijdt met den geest des Heeren, wiens eigendom wij zijn. Wij mogen het niet geheel

voorbijgaan ook in onze dagen, in welke onder eene andere gedaante, helaas! toch hetzelfde in de gemeente des Heeren wordt gevonden, dat Paulus zoo ernstig te keer ging. In welke zij ook opstaan, als ijverende voor de waarheid, die daar openlijk den broeder verdoemen, welke naar zijne overtuiging de vrijheid, die in Christus is, gebruikt en voorstaat; en het aan den anderen kant ook wel niet ontbreken zal aan vrijën, die uit de hoogte op den zwakken broeder nederzien. Hoe! belijdt men dan niet te zamen denzelfden Christus, die gestorven is en weder levend geworden, en is hij niet de eenige meester, de eenige heer, de eenige regter van levenden en dooden? Broeders! het zij ver van ons heerschappij te voeren over iemands geloof; een ieder zij in zijn eigen gemoed ten vollen verzekerd. Maar ver zij het ook van een' iegelijk uwer den broeder te veroordeelen of den broeder te verachten, want één is onzer aller Heer, Christus, die stierf en herleefde. Och mogt zijn geest in onze vaderlandsche gemeenten leven en heerschappij voeren, opdat er liefde zij en verdraagzaamheid, en allen elkander aannemen, opdat zij te zamen dien Heer dienen mogen, en zijn rijk, het rijk des vredes bevorderen!

2. Doch komen wij nader tot ons zelven; want hetgeen wij beschouwden, gaat ons aan in leven en in sterven. Paulus zegt het niet alleen, opdat wij anderen niet oordeelen, hij zegt het vooral, opdat wij ons zelven oordeelen zouden. Wij kennen Christus,

die gestorven is en opgewekt; hij is ons gepredikt, als daartoe gestorven en opgewekt, opdat hij over dooden en levenden heerschen zoude. Hij is onze Heer, wij zijn zijn eigendom; niemand van ons leeft zich zelven; en niemand van ons sterft zich zelven; wij zijn onze eigene meesters niet, maar één is onze Heer, wiens wij zijn in leven en in sterven. Gevoelt gij het niet Gel! dan mogen wij ook niet naar eigen zin en eigen wil leven; de zin en de wil van Christus moet het doel van ons streven, de rigtsnoer onzer gezindheden en onzer daden zijn; want aan hem behooren wij toe, die met een' duren prijs ons kocht en tot zijn eigendom maakte, aan hem zijn wij onderworpen, die stierf en herleefde om aller Heer te zijn. Beproeven wij ons zelven: is het zoo met ons? leven wij als dienstknechten des Heeren? volgen wij zijnen wil? betrachten wij zijne bevelen, ook omdat hij de opgewekte en levende ze geeft? laten wij door zijnen geest ons geleiden? Of leven wij nog naar het goeddunken onzer eigene harten, naar den wil des vleesches, naar den smaak der wereld, onder de dienstbaarheid der zonde? Veroordeelt ons die beproeving, zegt ons geweten, dat het laatste onze toestand is; O! zijn wij er niet gerust onder. Hij is onze wettige Heer, dien de Vader daartoe verordende, die daartoe gestorven en opgewekt is. Hij vordert onze gehoorzaamheid en weet zijne heerschappij te handhaven. Eenmaal moeten wij sterven, en de Heer roept ons tot verantwoording op, en openbaart in het oordeel over allen zijne heerschappij over dooden en levenden;

Daar zullen allen hem erkennen en zich voor hem buigen; zoudt gij het begeeren met schrik en ontroering te doen, of met vreugde en zaligheid? O! laat dan de schrik des Heeren u bewegen; maar neen; laat veeleer de liefde van Christus, die ook voor u gestorven is, en nog voor u leeft, en nog de heerschappij zijner genade aan u verheerlijken wil, u dringen, om hem als uwen Heer eerbiedig te erkennen, geloovig te vertrouwen, volvaardig te gehoorzamen, en van dezen oogenblik af, niet meer der wereld, niet meer u zelven te leven, maar dien, die voor u gestorven en opgewekt is. O! vereenigen wij ons allen daarin! laat de gedachte, Christus is mijn Heer in leven en in sterven gedurig bij ons zijn, opdat wij, bij alles wat wij denken, en bij alles wat wij doen, zijnen wil volgen, en ons door hem laten geleiden; opdat wij ook van nu voortaan ijveriger en naauwgezetter zijn in het werk des Heeren, en zijnen geest heerschappij laten voeren in ons, opdat het aan ons blijke, welke de kracht zij van zijn sterven en herleven, opdat het in elke omstandigheid van ons leven, opdat het ook in ons sterven gezien worde, dat wij, het zij dan dat wij leven, het zij dat wij sterven, des Heeren zijn.

3. Hetzij dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren; indien dat alzoo aan ons blijkt Broeders en Zusters! verblijdt en vertroost u dan met de gedachte, die wij ons voorstelden, dat Christus daartoe is gestorven en opgewekt, opdat hij en over

dooden en over levenden heerschen zoude. Er is geene zaliger gedachte dan deze, dat die Heer onze Heer is en dat wij zijn eigendom zijn. O! het is zoo veel veiliger in zijne hand, dan dat wij moesten staan op ons zelven en voor ons zelven moesten zorgen. Het is nergens beter dan onder de heerschappij van dien goeden herder, die zijn leven voor de schapen gesteld heeft. Wij hebben eenen liefderijken Heer, want hij is voor ons gestorven, opdat hij ons van den dood zou verlossen; wij hebben eenen magtigen Heer, want het is de Heer des levens, die na den dood in het leven terugkeerde. Hij bezigt zijne heerschappij tot voltooijing der zaligheid van hen, die hij verloste; en met dezelfde liefde, waarmede hij voor hen stierf, regeert hij ook over hen, en zorgt voor hunne belangen. Er staan zoo vele vijanden van ons geluk op den weg dezes levens, maar in hem hebben wij een beschermer en verlosser. Er is zoo veel, dat wij behoeven, maar in hem hebben wij eenen liefderijken en magtigen verzorger. Er ontbreekt nog zoo veel aan onze heiligheid, maar in hem hebben wij eenen Heer, die zijnen geest in ons uitzendt, opdat wij meer en meer vernieuwd worden naar zijn beeld. Wij gaan den dood te gemoet, en in het sterven verlaat ons alles, maar de Heer, die den dood onderging en herleefde, blijft ons nabij. O! die zich zelven en den Heer kent, die zegt het zeker, met innige overtuiging des harten: dit is mijn eenige troost, dat ik met ligchaam en ziel, beide in leven en sterven, niet mij zelven, maar mijnen getrouwen Zalig-

maker toebehoor. O welk eene vreugde! hij die mij lief heeft, hij is de Heer van de dooden zoowel als van de levenden; zoo zal ons dan ook de dood niet scheiden van de heerschappij, en dus ook niet van de liefde van Christus. Legt dan uw hoofd gerust ter neder in het sterven, want ook dood zijnde blijft gij in zijn gebied, en daar is het altijd zalig te wezen. Ja, verblijdt u, wanneer uwe ure daar is, want het is de verschijning des Heeren; gij wordt ontbonden om met Christus te zijn, in heerlijkheid, in het huis des Vaders; gij zult hem aanschouwen, den Heer, die gestorven is en leeft, gij zult hem aanschouwen, dien gij hier niet ziende reeds lief had, en in wien gij u, niet ziende maar geloovende, reeds verheugdet met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugd.

4. Die zaligheid kennen zij reeds, die van ons zijn heengegaan tot hunnen en onzen Heer; die kennen de dooden, die in den Heer stierven; die kennen de dienaars van Christus, welke hier voor hem als hunnen Heer leefden, en ons hart verheft zich tot hen ook, terwijl het zich verheft tot den Heer, die gestorven is en herleefde, opdat hij en over dooden en over levenden heerschen zou. Er is niets, dat meer zaligen, en heiligen, en opwekkenden troost geeft aan het hart, wanneer zij van ons zijn weg genomen, dan alzoo aan den Heer te denken. Het is dan niet alleen hunne zaligheid, waarin wij ons verblijden, maar met een weemoedig, zoo niet bitter gevoel van onze scheiding, en eene welligt wankelende, welligt ver ver-

wijderde, hoop op hereeniging. Het is ook gemeenschaps-oefening met hen door denzelfden Heer. Wij zijn niet gescheiden, want wij dienen éénen Heer, wij staan onder hetzelfde gebied. Hemel en aarde zijn niet zoo verwijderd van elkander, het zijn gewesten, naauw verwante, door denzelfden band vereenigde gewesten van hetzelfde rijk, onder denzelfden Koning, die door denzelfden geest in allen heerscht, en met dezelfde liefde voor allen waakt. Neen nog naauwer is zij die vereeniging, het is hetzelfde huis des Vaders, waarover zijn eengeboren Zoon het bestuur heeft, en waar allen huisgenooten zijn, door denzelfden Heer verzorgd, al bevinden zij zich ook nog in onderscheidene vertrekken. Wij kunnen hen niet zien, want het sterfelijk oog dringt niet door tot de woningen der onsterfelijkheid, in zoo ver zijn wij gescheiden; maar in den geest, die zich boven het stof verheft, zijn wij vereenigd, want wij dienen denzelfden Heer, dáár zijn zij leden van Christus, gelijk wij het hier zijn. Wanneer wij voor onzen Heer ons buigen, wanneer wij zijnen naam belijden, wanneer wij hem lofzingen, wij hebben met hen dezelfde werkzaamheden. Wanneer zijn wil onze regel, wanneer zijne eer ons doel is, dan is de aarde met den hemel eenstemmig. Zij zullen tot ons niet wederkeeren, want zij zijn bij den Heer, dien wij te zamen dienen; maar wij zullen tot hen gaan, want de Heer zal ons ook tot zich nemen, de dood neemt het afscheidsel weg, en brengt ons, waar zij zijn. Heerlijke gedachte! O! mogt dan Christus, de gemeenschappelijke Heer

van levenden en dooden, de band van al onze betrekkingen zijn op aarde, opdat wij door hem in leven en sterven, opdat wij in hem eeuwig vereenigd blijven. O mogt de gedachte aan de dienaars en vrienden van Christus, die wij lief hadden, en die van ons zijn heengegaan, mede dienstbaar wezen, om ons naauwer en naauwer aan hem te verbinden, die daar toe gestorven is en weder levend geworden, opdat hij en over dooden en over levenden heerschen zoude. Amen.

DRUKFEILEN.

Blz.	VIII	reg.	1 v. o.	staat	*vinden*	lees	*vinde*
»	42	»	1 v. b.	»	*gelooven*	»	*gevoelen*
»	67	»	2 v. o.	»	*hunne*	»	*hunnen*
»	105	»	4 v. o.	»	*den*	»	*de*
»	116	»	4 v. b.	»	*alleeen*	»	*alleen*
»	151	»	13 v. b.	»	*hierdoor*	»	*hier door*

